

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון קצ"ז | פרשת פינחס | תשפ"ד

לונדון			ניו יורק			בני ברק			ירושלים			זמני כניסת ויציאת שבת קודש:
בגמ"ח	אית השעה	ניסת השעה	בגמ"ח	אית השעה	ניסת השעה	בגמ"ח	אית השעה	ניסת השעה	בגמ"ח	אית השעה	ניסת השעה	
22:10	21:59	20:42	21:27	21:05	19:58	20:54	20:22	19:20	20:57	20:20	19:04	

חשיפה: מי היה הרב שלמד הלכות גסיסה בשעת גסיסה... | עמ' כ"ה

סגולה: סגולת שבת פר' פנחס - משפיעה קדושה לכל שבתות השנה | עמ' ב'

אקטואליה: גבירים מחזיקי תורה הגיעו לישיבה לתפילת שחרית ביום שקוראין בתורה, אם רשאים לבקש מהכהן לצאת קודם הקריאה כדי שיוכלו ליתן במקומו עליה לגביר | עמ' ט"ז

השבוע בגליון:

פנינים ואמרות פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

כך מינה הרה"ק החוזה מלובלין את תלמידו האור לשמים מאפטא כממלא מקומו

יפקד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם וגו' (כו. טז-יז). תלמידי הרבי [החוזה] מלובלין זי"ע ששמעו רמז ממנו שלא יסתלק מן העולם אם לא שימנה מקודם מי שימלא מקומו, על כן בערך בפרוס הפסח שנת תקע"ה, אחרי רואם שהרבי הוא חולה וחלוש, החליטו גדולי תלמידיו - שהי' אפשר שאת אחד מהם ירצה הרבי למנות לממלא מקומו - שלא לנסוע אליו, כדי שלא יוכל למנות ממלא מקומו וממילא לא יסתלק.

בין תלמידים אלו הי' גם הרה"ק האור לשמים מאפטא זי"ע. ברם לאחר כמה שבועות אחזתו לה"אור לשמים" תשוקה לנסוע רבו מלובלין, אבל הוא התגבר על עצמו ולא נסע מטעם הנ"ל.

אחר עוד כמה שבועות אחזתו עוד הפעם תשוקה זו, והוא חזר והתגבר על עצמו ולא נסע, ככה נמשך הדבר עד פרשת פנחס, שאז אחזתו תשוקה עזה מאוד שלא היה יכול עוד להתאפק, ונסע ללובלין לשב"ק פרשת פנחס.

והנה אצל הרבי מלובלין היה המנהג בקריאת התורה בשבת קודש, שהקורא בכל פעם שהגיע בקריאתו למקום שאפשר לסיים שם, היה מביט על הרבי, ואם הרבי לא רמז לו לסיים המשיך בקריאתו להלאה, עד שהגיע עוה"פ למקום שאפשר לסיים, ככה הי' נמשך הדבר בכל פעם, עד שהרבי הי' רומז לסיים.

שקרא הפרשה "יפקד ה' אלקי הרוחות איש על העדה אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם וגו'", או רמז הרבי להקורא לסיים קריאתו, ובוזה סמך אותו להיות איש על העדה אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם.

ואמר על זה הגה"צ מוויאדיסלוב זצ"ל, דבאמת

בשבת ההיא צוה הרבי לקרוא לה"אור לשמים" ללוי - לא כמנהגו, אשר בדרך כלל עלה הרבי בעצמו ללוי - והקורא קרא כנהוג עד שלישי והביט על הרבי אם יסיים שם, אבל הרבי לא רמז לו כלום, על כן המשיך בקריאתו להלאה, עד שהגיע עוה"פ למקום שאפשר לסיים, ככה הי' נמשך הדבר עד

מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' כ"ח

פניני אביר יעקב עמ' ז'

פנינים חכמים
ואמרות נפלאות
על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

שָׁמַח זְבוּלוֹן בְּצִאתָךְ - מקודם, ואח"כ וַיִּשְׂכַּר בְּאַהֲלֵיךָ (דברים לג יח), כי יששכר הי' לומד תורה ע"י שהי' זבולון מחזיק אותו בפרנסתו שיוכל לישב באהלה של תורה.

וזהו שבקש משה רבינו ע"ה מהשי"ת שימנה להם איש כזה וַאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וַאֲשֶׁר יְבִיאֵם, היינו, שישפיע להם מקודם פרנסה ואח"כ עי"ז יוכלו ללמוד, כי יוציא"ם מכוונה לפרנסה, כמו שנאמר שמוח זבולון בצאת"ך, שהוא יציאה עבור הפרנסה. ואשר יביאם, שיבואו לפנים לישב באהלה של תורה. וע"כ כתוב מקודם אשר יוציאם, ואח"כ ואשר יביאם, והוא כנ"ל אשר מקודם ישפיע פרנסה כדי שעי"ז יוכלו לישב באהלה של תורה. עטרת ישועה - בפרשתנו

ובזה פירש החכם השלם כה"ר ידידיה אבולעפיה נר"ו, דלרמוז דפינחס זה אליהו מקריב היום הקרבנות, נכתבו ענייני הקרבנות בפרשת פינחס.

וגם תראה פסוק ראשון מפרשת הקרבנות (כח, ב) 'צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדו', מתבת 'לאשי' ועד סוף הפסוק, אותיות נ"ב, כמספר 'אליהו'. כלומר, 'צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי', ובזמן שאין בני ישראל יכולים, דהיינו בגלות, אליהו יקריבם. ולזה רמז כאן שם 'אליהו'.

ספר 'סמוכים לעד' - לבעל שבט מוסר

כן היה, דכל הרביים בפולין - חוץ מבית פרשיסחא - חסו בצל ה"אור לשמים". וכמו שבגאליציע היו הרה"ק מראפשיץ והרה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב ה"גרויסע רביס" כן הי' ה"אור לשמים" בפולין. רבה תורה - ח"ב, הקדמה (עמ' יב)

גם בזמננו אליהו מקריב קרבנות - לכן נכתבו פרשיות הקרבנות בפרשת פינחס

צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדו (כח, ב).

יש לפרש סמך שבת לתמידין, לרמוז: מה שבת לעולם, אף תמידין. שאף על פי שמשחרב המקדש בטלו תמידין מלמטה, מלמעלה לא בטלו, דמיכאל שר הגדול מקריב שני כבשים של אש במזבח של מעלה. את הכבש אחד בבקר ואת הכבש אחד בין הערבים, כאמרו רבותינו ז"ל (חגיגה יב, ב; מנחות קי, א), והביאו הילקוט חדש.

ומה טוב ומה נעים, עם מה ששמעתי מספר הפליאה, שאליהו ז"ל מקריב בכל יום כאן במקום המקדש של מטה, במקדש הנעלם, כל הקרבנות שהיו נקריבים בזמן שהמקדש היה בגלוי. עד כאן. ולכן לרמוז על זה, סמך שבת לתמידין, לומר, מה שבת אינו בטל לעולם, גם התמידין.

ולרמוז גם על שאר הקרבנות שלא בטלו, סמך אחר פרשת שבת, פרשיות של קרבנות ראשי חדשים והמועדות, ונכון.

משה רבינו ביקש מנהיג שישיע לבני ישראל קודם פרנסה כדי שיכלו ללמוד

וַאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וַאֲשֶׁר יְבִיאֵם (כז, יז).

יש לומר, על פי הידוע דברי האלשי"ך הקדוש ז"ל בהא דאמרו חז"ל אם אין קמח אין תורה וכו' (אבות פרק ג משנה יז), אשר זו היא טענת הקב"ה עם ישראל, שהקב"ה אומר אם אין תורה אין קמח, שמקודם ילמדו תורה ואח"כ ישפיע להם פרנסה. וישראל טוענים אם אין קמח אין תורה, שמקודם ישפיע להם פרנסה ואח"כ ילמדו תורה כי א"א ללמוד מתוך דוחק (ראה באלשיך הק' בתהלים פרק ד פסוק ו ובמשלי פרק ג פסוק א).

והנה הצדיקים צריכים לעבוד עבור ישראל שהקב"ה ישפיע להם מקודם פרנסה, כדכתיב

הדרכת מרן החפץ חיים אין צריך רב לנהוג עם בני קהילתו

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קח לך אֶת הַיֹּשֵׁעַ בֶּן נֹון אִישׁ אֲשֶׁר רִיחַ בּוֹ וְסִמַּכְתָּ אֹת יְדָדָה עָלָיו (כז, יח).

פעם ביקש אברך אחד מהגה"צ החפץ חיים זצ"ל, שידריכהו כיצד צריך רב לנהוג עם בני קהילתו בכל העניינים. השיב לו הח"ח: הכתוב אומר "והייתם נקיים מה" ומישראל", קודם צריך הרב להשיג על קיום התורה והמצוות לצאת ידי שמים, כמפורש בפסוק "והייתם נקיים מה" ורק אח"כ "מישראל", אבל מי שמהפך את הסדר ורוצה למצוא חן בעיני "ישראל" תחילה ורק אח"כ בעיני ה', סופו שאינו מצליח לא בזה ולא בזה.

טללי אורות-בפרשתנו

סגולת השבוע

סגולת שבת פר' פנחס - משפיעה קדושה לכל שבתות השנה

בכל שבת היו מקריבים קרבן מוסף העולה כליל לה', והיה קרבן זה גורם להתעלות והתקרבות נשמות ישראל אל שרשם העליון ביום השבת. כי כל ישראל היו שותפים בהקרבת העולה, וכוהנים עושים העבודה בשליחות ישראל, והיתה הפעולה הנשגבה גורמת לנפשות ישראל ולעלות ולהתדבק בנועם ה'. ומדי שבת בשבתו זכו ישראל לעליה זאת, וזהו "עולת שבת בשבתו".

ועתה שבעונותינו הרבים חסרנו כל זאת, אזי "ונשלמה פרים שפתינו", וכאשר לומדים הפרשה הרי זה נחשב כאילו הקרבנו עולת שבת. ועל פי זה נראה, דשבת קודש זו, שבו קורין בתורה פרשת מוסף שבת, משפיעה קדושה ודביקות לכל שבתות השנה. (נחל יצחק - להרה"ק מוזוטשקא זצ"ל בפרשתינו).

מחבורים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים
את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

השניים כבר חצו זה מכבר את גבולות העיר העתיקה. הלבנה האירה את פניו של היהודי באור יקרות והוא המשיך לספר: "לאחר ימים אחדים ניסה בעל הבית לשדל אותי שנית להמיר את דתי. ושוב, תהלוכה, מנגינה, וחוזרים הביתה. כאשר נוכחתי כי הוא עומד על דעתו - נמלטתי מביתם בחסות החשיכה.

לאחר תלאות ונדודים רבים, הנחתי את כף רגלי על יבשת אמריקה, שם זכיתי להקים בית נאמן ולראות דורות ישרים. הערב, ליל שבת קודש, ביקרתי בכותל המערבי לראשונה בחיי. היום נסגר המעגל. בארץ ישראל, בירושלים עיר הקודש, ליד הכותל המערבי, שרתי את הניגון המופלא הזה, בראש גאה ובקול רם, בחברת אחי בני עמי. יותר מזה לא הייתי יכול לבקש."

קוראים יקרים, בנפשנו הדבר. ביד כל הורה מונח החליל, לפני כל אב ואם מונחת חוברת התווים, ועלינו לשורר בפניהם ואיתם יחד את שירת התורה, לטוות בנפשם של צאצאינו את הנימים הסמויים שיקשרו לנצח את נפשם ואת הדורות הבאים אחריהם, אל תורת ישראל! להטעימם מצוף התורה ומנועם זיווה.

(גלי מאורות הדף היומי)

כעבור שעה קלה, אחר שהילד הולבש בבגדי חג, נפתחו דלתות הבית לרווחה ותהלוכה חגיגית של נזירות ובני המשפחה שבביתם שהה, ליוותה את הילד הרך. ילד קטן, לבד, בלי אב ואם. ללא אחים, דודים, קרובים, חברים, כלום. לבד. בודד בעולמו של הקב"ה, הובל הילד בידי האנשים הקרובים לו ביותר בשנים האחרונות, שטיפחוהו, האכילוהו והשקוהו. וכי היתה לו אפשרות לסרב להם?

"לפתע, היה זה ליד האסם הגדול, נעמדתי על מקומי. מאי שם נפתחו לפני שיערי עולם הנגינה, ושיר עתיק יומין שהיה חבוי בזכרוני, צף ועלה. בלחש החלתי לזמר לעצמי "שבת שלום ומבורך, שבת שלום ומבורך, ש...". שירתי התעצמה וגברה, ואני יהודי קטן מוקף נזירות וגויים, מזמר את המנגינה בהתלהבות.

עולה, יורד, מתרפק וחוזר חלילה. התהלוכה הנכבדה עצרה גם היא. אט-אט הצטרפו גם עוברי אורח לחזות במחזה המדהים. יהודי קטן, עומד באמצע הרחוב, משפשף את כפות ידיו זו בזו ומזמר לעצמו מנגינה מזוהה. "היום אנחנו לא הולכים!" הודעתי למלווי נחרצות והסבתי את פני לכיוון הבית. לא ידעתי בדיוק מה קורה. אבל הרגשתי שמה שרוצים לעשות לי, לא משתלב עם המנגינה ועם הזכרונות שקשורים בה."

וביום השַׁבָּת:

לאחר חמישים שנה שלא שמעה קידוש ביום השבת, זכתה לצאת ידי קידוש סמוך ונראה לפטירתה, סיפור מרטיט ומאלף:

אודות הרב שהשיב לה במאור פנים. לפתע ביקשה ממנו האישה המבוגרת: "האם תוכל בבקשה לעשות לי קידוש? לא שמעתי קידוש!" - "ודאי, בשמחה!", ענה הרב. מצווה גדולה נפלה בחיקו, היתה רק בעיה אחת, בקבוק היין נמצא בחדר שבקומה 17 ! והם נמצאים כרגע בקומה מינוס 2, וכעת כבר אין לרב שום היתר לעלות במעלית... מה יעשה? בינתיים יצר הרע התערב בנעשה ולחש: "הרב לא צריך להתאמץ כל כך, הלא כבוד יום שבת עדיף מכבוד ליל שבת! מה הלחץ? תעשה לה קידוש מחר בבוקר...".

בסופו של דבר הרב התגבר והחליט שהוא יעלה 19 קומות במדרגות, אחר כך ירד 19 קומות, ויעשה קידוש ליהודייה הקשישה. הוא בירר היכן המדרגות, והצוות הפנה אותו אל מדרגות-החירום החיצוניות לבניין. כעת נותר לו "רק" לעלות תשע-עשרה קומות. אתגר שכזה הוא דבר קשה אפילו לאדם צעיר שנמצא בכושר, כל שכן לרב השוקד באוהלה של תורה ולא עוסק בעשיית כושר.

הרב התחיל לעלות במדרגות האינסופיות, ולאחר 6 קומות הוא הרגיש שהדבר כבר נהיה קשה מאוד עבורו. אולם מה יעשה? זו מצווה! הרב המשיך לעלות עד שבקומה ה-13 - הוא הרגיש שכבר אין לו כוח, הוא עצר לנוח, ולאחר אגירת הכוחות טיפס עוד שתי קומות. בדרך כלל אדם שעולה במדרגות וקשה לו - עוצר לנוח בתום כל קומה, אך הרב היה כל כך תשוש שהיה עליו לעצור לנוח כמעט בכל מדרגה. לבסוף, בחסדי שמים סיעוהו להגיע אל הקומה הנכספת.

עד כאן החלק האופטימי של הסיפור... מדוע? כיון שהרב הביט ממדרגות החירום שמחוץ לבניין אל דלת הקומה ה-17 ותממה לעצמו: "היכן הידית של הדלת?" הוא הבין שאת הדלת החירום המיוחדת אפשר לפתוח רק... מבפנים! מה עושים עכשיו? הרב לא התייאש, וקיווה שימצא דרך להיכנס אל בית החולים. הוא

ישוב רכסים מתגורר יהודי בשם הרב פרידמן. פעם אחת הרב הוצרך להתלוות אל קרוב משפחתו, עבור ניתוח שיערך בבית חולים בעיר בוסטון שבארצות הברית. במהלך הטיסה פנה החולה אל הרב וביקש ממנו שלא ישאיר אותו לבד בשום מצב, כיון שהנוכחות שלו עוזרת מאוד ומרגיעה אותו. בהגיעם אל בית החולים הם נוכחו לדעת שהינו גדול ממדים בקנה מידה בינלאומי, ושכל בניין מכיל מספר רב של קומות. לאחר מספר בירורים הם הופנו אל חדר ההמתנה במחלקה המתאימה להם.

הניתוח שנערך ביום רביעי ארך מספר שעות, ולאחר מכן החולה עבר אל חדר ההתאוששות אשר נמצא בקומה השבע עשרה. ליל שבת, הרופאים הגויים הגיעו והודיעו לרב שכעת צריכים לעשות לחולה צילום רנטגן, כדי שיוכלו להעריך את מצבו. הרב הסכים ושאל: "היכן חדר הצילום?", והאחראי ענה "בקומה מינוס שתיים". הרב פרידמן חשב לעצמו: "הרי שבת היום! אולם לחולה ודאי מותר לרדת במעלית כיון שהוא חולה מסוכן, אך האם לי מותר להצטרף אליו?! החולה זקוק לתמיכתי, והגוי ילחץ על הכפתור...". וכך לאחר דיון הלכתי לא קצר, הרב הסיק שמותר לו לרדת בעצמו עם החולה במעלית.

לאחר שהם ירדו מקומה 17 אל קומה -2, הרב רואה שלא מיד מכניסים אותם לחדר הצילום, אלא יש טור של מיטות, מיטה אחר מיטה (להבדיל כמו שמכוניות מסודרות בתחנת דלק), והתור מתקדם לאט לאט.

במהלך ההמתנה הרב פרידמן שוחח עם קרוב המשפחה שלו, והנה, בזווית עינו הוא מבחין שלידם באחת המיטות, היתה אשה מבוגרת שפונה אליו ואומרת בעברית: "שבת שלום!".

הרב הופתע: "מה?! את יהודייה?", שאל. "כן, אני יהודייה, תאמר לי בבקשה מהיכן אתה?".

"מארץ ישראל", ענה הרב. כך הם המשיכו בשיחה כאשר האישה מתעניינת

בסופו של דבר הרב התגבר והחליט שהוא יעלה 19 קומות במדרגות, אחר כך ירד 19 קומות, ויעשה קידוש ליהודייה הקשישה. הוא בירר היכן המדרגות, והצוות הפנה אותו אל מדרגות-החירום החיצוניות לבניין. כעת תשע-עשרה קומות. אתגר שכזה הוא דבר קשה אפילו לאדם צעיר שנמצא בכושר, כל שכן לרב השוקד באוהלה של תורה ולא עוסק בעשיית כושר

האישה היהודייה התרגשה עד דמעות בזמן הקידוש, ובסימומו אמרה לרב בגרון חנוק מדמעות: "רבי! דע לך שלא שמעתי קידוש כבר חמישים שנה!". הרב התפלא לשמוע על כך והסתקרן לדעת את גיל האישה. הוא רק ראה שהיא התנהגה כמו גויה, נראתה כמו גויה, ורק כאשר היא ראתה יהודי ירא-שמים היא נזכרה במילים הבודדות שידעה בעברית:

"שבת שלום", ובקידוש - אותו לא שמעה זה עשרות שנים. הרב שמח ושאל באיזה קומה וחדר היא

נמצאת, כדי שיוכל לעשות עבורה קידוש גם למחרת בבוקר, וכך הם נפרדו לבדיקות הרפואיות ולשינת הלילה.

בבוקר, לאחר התפילה, הרב פסע בשמחה עם בקבוק יין אל עבר הקומה, המחלקה והחדר של הגברת, אך לדאבון ליבו לא מצא אותה. הוא בדק עם הצוות הרפואי האם זו מחלקה פלוגית וזהו חדר מספר כך וכך, ומשנענה בחיוב שאל: "אם כן, היכן הגברת שהייתה כאן אתמול בלילה?" - "צר לנו להודיע לך", הסבירו לו בפנים מנומסות, "אך האישה הזאת - נפטרה הלילה...". איזו מצווה הוא זכה לקיים! ממש לשם-שמים, שהרי אמנם כבוד גדול הוא לא קיבל על העליה במדרגות, אבל הוא זכה להפיח חיים ולו לרגע לאשה גלמודה ומסכנה, וזיכה אותה לאחר שנים של סבל להפטר מתוך דבר מצווה, ולהחזיר את נשמתה לכור מחצבתה לאחר שזכתה לקדש את ה'.

(גל' פניני בית לוי)

התפלל ל-ה' ונח על המדרגות. לאחר המתנה ארוכה, הוא חשב שאולי כך רצון ה', ולכן הוא עמד כדי להתחיל לרדת חזרה למטה.

ומה קרה בדיוק באותו רגע? גוי שדיבר בפלאפון באותה קומה רצה לדבר בקול רם, ללא שיעירו לו על כך, ולכן הוא יצא אל המדרגות החיצוניות תוך כדי השיחה.

הרב פרידמן שמע את קולו של הגוי בטלפון, את הדלת שנפתחה, ובאינסטינקט של רגע החל לצעוק בהתלהבות: "אאאה! מיסטר... חכה!... חכה רגע...". מיידענו הגוי היה מרוכז בשיחה הטלפונית, לאחר שיצא בשעת לילה מאוחרת ממסדרון מואר כולו אל החושך שבמדרגות החירום החיצוניות, ופתאום הוא רואה מולו אדם לבוש שחורים, רץ לכיוונו וצועק עליו במבטא זר! מה היתה תגובתו? הוא עזב את הדלת ונכנס פנימה...

הרב רץ בכל כוחו ובחסד ה' תפס את הדלת שנייה אחת לפני שהיא נטרקה על האצבעות שלו. מלא

סיפוק הוא נכנס, לקח את היין אל הגברת היהודייה.

כעת לרדת כבר היה הרבה יותר קל, אפילו משמח. הרב ירד לאט ובקצב שלו, הגיע אל האישה ועשה

עבורה קידוש בניעימה - "יום השישי... בורא פרי הגפן... אשר קידשנו במצוותיו... ברוך אתה ה' מקדש השבת" ושתה.

בן דוד עבדך יבא ויגאלנו:

המגיד הק' מטריסק בתיאור מרטיט ומצמרר על סבלו של משיח בן דוד בימי הגלות:

רוכן הוא אל המגיד ושואל:

"רבי. מדוע אינכם אוכלים? מדוע אינם סועדים בסעודה הראויה לשמה. אולי אפילו בפת לחם ונטילת ידיים או בבשר או דג המחזקים את העצמות? כלל ישראל זקוק לכם בכוחות איתנים..."

המגיד נאנח. "איני נח ואיני יֵשן, וממילא אין בגופי כוח לאכול ולעכל, לא מיני מאכל ולא לגימת שתייה", הוא מסביר.

"הא גופא קשיא", הצדיק מקראקא אינו מרפה, הוא מרהיב עוז. "וכי לא היה מוטב אילו היה רבנו קובע לעצמו אפילו שעה אחת קלה בה היה עולה על מיטתו לתנומת עפעפיים על מנת לאגור כוחות רעננים למען שמו יתברך?"

שקט מתוח שורר בחדר. בני הרבי יושבים דרוכים. אוזנם אפרכסת ובלבים תקווה.

המגיד נאנח שוב. עמוקה היא האנחה השנייה מן הראשונה. ומגלה את צפונות התנהגותו בקודש, בקול כואב: "ואיככה אוכל ליתן שְׁנַת לְעֵינַי ולְעַפְפֵי תְנוּמָה בשעה שקול אנחתו המצווחת של מלך המשיח נשמעת ומצלצלת באוזניי?"

"לאיזו קול כוונתו של הרבי?" שואל האורח הנשגב.

השקט המתוח הופך לחרדת אלוקים.

משום כבודו הרם ורוב חביבותו של האורח, פותח המגיד ומגלה את אשר התחולל לפני שנים רבות.

"אני ואחי היינו אז ילדים כשאבי הקדוש, המגיד הרה"ק רבי מרדכי מטשרנוביל זי"ע, ביקשנו להתלוות אליו לנסיעה. המשמש בקודש זימן אל העגלון, מבלי להגיד לו דבר על כיוון הנסיעה. אל הכרכרה עלה אבי הקדוש, אני ואחי, בלבד. אבי זי"ע הורה לעגלון לצאת לנסיעה והלה ההיר את הסוסים שמשכו את העגלה, מבלי לדעת מהו יעד המסע. הנוף העירוני התחלף בעצי יער. השעות חלפו והעגלון עדיין הנהיג את העגלה, ממתין לאיתות כלשהו מצד הצדיק היושב בתוכה."

האות הגיעה, לאחר נסיעה ארוכה.

"בכפר הקרוב, על אם הדרך, תיכנס. תעצור לצד בית המרזח המקומי", קולו של המגיד מטשרנוביל שבר את הדומייה.

כשהעגלון משך במושכות ועצר את הסוסים, הוא הכריז שהנה, הגענו אל בית המרזח. הרבי ביקש ממנו להיכנס אל הבית ולהגיד לבעל המקום, יהודי

זושא החנווני הופתע בואכה התרגש לראות מי ומי המתדפקים על דלת ביתו רחב המידות. היו אלה שניים מבניו של הרבי, רבנו הקדוש רבי אברהם מטריסק זי"ע - 'המגיד'. הוא גם הבין מיד שלא בשבילו הגיעו ולא למענו הטריחו עצמם עד קצה העיר. "בטח באתם בצל קורתך כדי לפגוש את האורח הדגול", וידא מולם ונענה בהן.

אך לפני שעות אחדות הגיע למעונו האורח הנשגב, הרבי הקדוש רבי ארון מקראקא זי"ע, בנו של הרה"ק בעל 'מאור ושמש' זי"ע. בעבותות של אהבה נקשר רבי אהרן אל המגיד מטריסק ואל היכלו היה מגיע לפרקים, כשאת אכסנייתו הוא קובע במעונו המרווח של זושא.

כעת התדפק בעל האכסניה על חדר אורחו, סיפר שבניו של המגיד הגיעו לבקר. קיבל רשות להכניסם. הם נכנסו, התיישבו לבקשת האורח, ופתחו מיד בעניין שהביא אותם:

"כבודו ודאי יודע אודות חולשת גופו הטהור של אבינו, המגיד..."

פְרוֹשׁ ונבדל מכל אחיזה קיומית בעולם, היה המגיד הקדוש מטריסק, גופו הטהור התקיים בצורה שאינה טבעית. לאורך כל שעות היום לא היה בא לפיו אוכל או משקה, גם לא לגימת מים בודדת. מאוחר בלילה היו מגישים לפניו כוסית חלב קטנה וצלחת עם גריסים מבושלים. מהחלב היה לוגם לגימה אחת שבקושי יש בה כדי לחלוח שפתיים ומהגריסים היה טועם כפית אחת בודדת. כאן החלה ונגמרה 'סעודתו' היומית הבודדת. אף על יצועו לא היה עולה ומלבד נמנום קל לא היה יָשן.

התנהגות על-טבעית זו, החלישה את גופו הטהור וְתִשְׁשָׁה את שארית כוחותיו.

וכעת אחת שואלים בניו רחומיו ומרחמיו, אותה הם מבקשים מאת הצדיק מקראקא.

"מאחר והנכם זוכים לקרבה יתירה לפני אבינו הקדוש אשר נוהג עמכם בידידות נפלאה. מבקשים אנו בכל תחנון וריצוי, שתואילו נא לדבר עמו ולנסות לשכנע את לבבו, למען ייאות לאכול ולישון ולו עוד זְעִיר, למען קיומו."

שעת לילה מאוחרת במעונו של המגיד.

בראש השולחן יושב המגיד ולצידו יושב הרבי הקדוש מקראקא שהוזמן אישית להשתתף בסעודה היומית. הוא עוקב בעיניים כלות אחר הטעימה המועטה של המגיד. מסתפק אם ראויה היא בכלל לכינוי 'טעימה'.

מותניהם והרימוהו, בזהירות ובעדינות, עד שהושיבוהו על ספסל העץ השבור שבתוך העגלה.

"כשהושבנו אותו פנימה, לא נזהרתי מספיק", מספר המגיד מטריסק וקולו נסדק, "בטעות גמורה ובשוגג דחפתי את ידי דחיפה קלה, מענתי מעט את בשרו החבול והפצוע, והוא נאנח אנחה שואגת שתשע מאות ותשעים קבין של ייסורים ספוגים בה".

"אוי!", נזעק האביון המדמם באנחת צווחה.

המגיד מטשרנוביל שרכן לתוך העגלה, נחרד. בקול נרעד ענה ואמר את לשון הפסוק בספר ישעיה: "והוא מְחַלְל מְפַשְׁעֵנו מְדַבָּא מְעֹנְתֵינו".

הוא נפרד מהאביון. העגלה יצאה לדרכה. גם האב הקדוש עם שני בניו העתידים להאיר את העולם, עלו על הכרכרה שלהם, בדרכם חזרה אל טשרנוביל, עיר מגורם.

על אם הדרך, מול שדות מוריקים ואילנות פורחים, נתלו שני זוגות עיניים תמימות וצעירות באב הנשגב. הילדים לא הרהיבו עוז לדבר אבל עיניהם שאלו וביקשו הסבר.

ראה המגיד מטשרנוביל והסביר להם:

"האביון שראיתם הוא-הוא מלך המשיח, בן דוד אשר אל גאולתו אנו מצפים ומייחלים. היינו צריכים להידבר בעניינים שונים. הראיתם את חבורותיו? כלשוננו של ישעיה הנביא, הרי הוא מְחַלְל מְפַשְׁעֵנו מְדַבָּא מְעֹנְתֵינו. העוונות והפשעים של בני ישראל, מייסרים ומחליאים את גופו הטהור של מלכנו משיחנו. זו הסיבה שהזהרתי אתכם כל-כך לשמור עליו. ואתה בני, מדוע לא נזהרתי מספיק?!"

דמעות עיניו של המגיד מטריסק זלגו כשסיים את הסיפור:

"מאז ששמעתי את קול אנחתו המיוסרת של מלך המשיח, איני מסוגל לנוח ולנוח, איני יכול להירדם וממילא איני יכול גם לאכול או לשתות. צערו הגדול של מלך המשיח, אשר חטאי בני ישראל מייסרים ומדאיבים אותו עד כדי כך - מהפך את קרביי והקול המצווח 'אוי' מצטלצל באוזניי מאז ועד הנה, יומם ולילה, מאז הפוגות..."

דמעות עיניו של המגיד
מטריסק זלגו כשסיים את
הסיפור: "מאז ששמעתי
את קול אנחתו המיוסרת
של מלך המשיח, איני
מסוגל לנוח ולנוח, איני
יכול להירדם וממילא איני
יכול גם לאכול או לשתות.
צערו הגדול של מלך
המשיח, אשר חטאי בני
ישראל מייסרים ומדאיבים
אותו עד כדי כך - מהפך
את קרביי והקול המצווח
'אוי' מצטלצל באוזניי מאז
ועד הנה, יומם ולילה, מאז
הפוגות..."

ולילה, מאין הפוגות..."

(ייש"כ לידידינו הרב יקותיאל יהודה גנזל הי"ו - הסיפור התפרסם ב'המבשר 'תורני'; מקורו של סיפור זה קיבל כ"ק מרן אדמו"ר מתולדות אהרן שליט"א ממקורות נאמנים וסיפרו בליל שבת-קודש פרשת חוקת תשע"ד ואף הודפס בקונטרס 'הדעה והדיבור'. לאחר שסיים את הסיפור, נענה ואמר: אוי, כמה רחוקים אנו מהשגותיהם של צדיקים אלה, אולם לפחות זאת נוכל לעשות, טרם נעלה על ערשינו לישון, נחשוב בדעתנו שבשביל לאגור כוחות למענו יתברך אנו ישנים ונבקש מקירות הלב: ותחזינה תראינה מלכותך דבר האמור בשירי עוזך על ידי דוד משיח צדקך...)

חסיד, שהרבי מבקש להיכנס ולשהות תחת קורת גגו. העגלון חזר וסיפר על המסבאה המלאה בשיכורים ערלים מתגוללים. לא בדיוק מקום לשהות של איש האלוקים. 'בעל המקום התנצל בחרדת קודש ואמר שהוא חושב שאין מן הראוי להכניס את הרבי אליו בזמן כזה, הוא אפילו המליץ שנמשיך לכפר הסמוך, שם ישנה אכסניה מרווחת וריקה יותר'.

"חזור אליו ואמור לו שדווקא כאן ברצוני לשהות!" פקד הרבי.

בעל הבית שמע ונאחז בחרדת קודש. בכוחות ובצעקות הוא הצליח לפנות מקום בירכתי האולם הגדול. אמה על אמה דחוקה. הוא מיהר לפרוס וילון במקום והציב כיסא עץ עבור הרבי שנכנס פנימה והתיישב. המגיד מטשרנוביל הוסיף לבקש שיעמיד לצדו כיסא נוסף עבור מאן-דהו שאמור להגיע לכאן.

"אבי הקודש זימן אותנו. אותי ואת אחי", המשיך המגיד מטריסק את תיאור הקורות בתוככי האכסניה, "הוא ביקש מאיתנו לשבת מחוץ לבית ולהמתין. אמר שעוד מעט תגיע לכאן עגלה חבוטה ובתוכה יהודי חולה ומתייסר. בשבילו הוא הגיע. להיפגש עמו כאן, בבית האכסניה. הוא הוסיף וביקש שנסייע ליהודי המיוסר לרדת מהעגלה והזהיר אותנו באזהרות חמורות שניזהר בכל זהירות שבעולם כשאנחנו מורידים אותו ומסייעים לו להיכנס פנימה, לבל נכאיב לו, חלילה וחלילה".

דקות לא ארוכות חלפו עד שנשמע קול שקשוק פעמי מרכבה.

הילדים הצעירים. בנם של קדושים. הציצו פנימה וראו אותו. לְבוּשׁ סחבות ובגדיו קרועים ואפילו טלאי ראוי לשמו אין בהם. פצעים וחבורות מילאו את גופו. חלקם היו חבושים בתחבושות מוכתמות ממוגלה. ומעל כל המראה הנורא, הזדקרה דמותו של האביון המדוכא. פנים המפיקות זוהר שלא מן העולם הזה.

הם ניגשו אליו. אזהרותיו של אביהם הקדוש זרמו בעורקיהם שעה שהושיטו ידיים צעירות ובריאות. העני נשען עליהם בכל כוחו, נאנח ודואב. בעדינות ובהירות הורידוהו אל הקרקע והמשיכו לתמוך בו, בכל כוחותיהם, עד שהכניסוהו פנימה והושיבוהו לאט ובמתינות על כיסא העץ אשר הוכן עבורו.

"צאו החוצה ילדים. המתינו לנו עד שנסיים", הורה האב.

שעה ומחצה ארכה השיחה בבית האכסניה פנימה. מסביב - שיכורים מתגוללים, מזייפים בשיריהם ומקיאים את קרביהם. ולפנים מהוילון יושבות שתי דמויות המאירות כחמה בצהרי היום ומשוחחות ביניהם. את תוכן השיחה - לעולם לא נדע, לעולם לא נשיג.

בסיום השיחה שוב נקראו הילדים פנימה. שוב הוטלה עליהם הפקודה לסייע לאביון המיוסר בדרכו. הם כופפו את גוֹם והוא נשען עליהם בכל משקלו. כך נשאוהו עד לעגלה שעדיין המתינה עבורו. כעת שינסו את

קו 'מחוברים' לשאלות בהלכה 02-803-9999

תשובות בהלכה מפי הרבנים הגאונים שליט"א

הרב יצחק אברהמוביץ | הרב יצחק מאיר אדלר | הרב אברהם מרדכי ארשטר | הרב פנחס בלוי | הרב ישראל ברלינר | הרב אהרן מרדכי גרין | הרב שבח זיזוכיץ | הרב ישראל הורנצ'יק | הרב ברוך ויזיסלנסקי | הרב ישראל זילברברג | הרב שאול משה טיטלבוים | הרב אברהם מרדכי לוינגר | הרב יחיאל מיכל לנדאו | הרב יחיאל רבינוביץ | הרב רפאל יצחק רוזמרין | הרב שלמה חיים רוזמרין | הרב משה רוטשטיין | הרב שמעון רוסק | הרב ישראל שאהן | הרב אברהם יהודה שטיין | הרב שמואל יוסף שטיצברג | הרב יוסף מרדכי שלמון

פנינים על הפרשה:

אומרים 'על ה' מטל העל של הגלות הזה, כמו (תהלים נה כג) 'השלק על ה' יחבר', ואין האמת כן, שהעקר הוא שיעשו תשובה, והדבר הזה שהוא התשובה שבה תלויה הגאולה אינם מתייעצים ומסכימים יחד לעשותה, וזהו 'יחד לא ירומם', דהיינו אינם מסכימים יחד לעשות התרוממות שבה יגאלו, והיא התשובה כאמור, וזהו 'יחד לא ירומם' לעשות תשובה:

(מחשוף הלכן פרשת נצבים)

כשיסורין באים לאדם ידע שעוונותיו גרמו

אפפוני חבלי מות ומצרי שאול מצאוני צרה ויגון אמצא (תהלים קטז ג). דהיינו על ידי עון שבדי באים לי יסורין וצרה ויגון, ואני ידעתי כי עונותי גרמו אלה, ומבקש מלפניו יתברך שיהיו היסורין לטהר נפשי ולנקותה מעון, וזהו שנאמר צרה ויגון דהיינו כשבאים לי צרה ויגון אני יודע שעונותי גרמו לי, ומבקש מלפניו שיהיו לטהרת נפשי, וזהו ובשם ה' אקרא אנא ה' מלטה נפשי לטהר ולהתנקות מעון, כי בזה יש לי שמחה ביסורין הבאים עלי:

חסד גדול הוא מה שעל ידי יסורים כאן בעולם מתכפרים העוונות

חור ואמר חנון ה' וצדיק ואלהינו מרחם. בא להשלים ענין זה של היסורין, שחסד גדול ורחמים גדולים עושה הקדוש ברוך הוא בענין זה שעל ידי היסורין מכפר עונותיו של האדם, כי בזה עושה דין וחסד עם האדם, דין, מה שגובה הקב"ה מה שעושה בו מצד חובו, וחסד לאדם, שלא המיתו על עונותיו, וגם לא שרמם לו להפרע ממנו בגיהנם, וזה מצד רחמנותו יתברך:

וזהו שנאמר חנון ה' וצדיק, דהיינו, בזה היסורין שמביא הקדוש ברוך הוא על האדם, עושה דין שגבה הקדוש ברוך הוא חובו, וחסד שלא המיתו וגם לא דנו בגיהנם, וזהו חנון וצדיק, חנון הוא החסד, וצדיק שעשה דינו בצדק, וזה הדבר משום דאלקינו מרחם ואינו חפץ במיתת האדם לא בעולם הזה ולא בעולם הבא בגיהנם, רק בשוכו מדרכיו וחייה:

בקשת דוד המלך על אריכות גלות האחרונה

אי נמי, מה שאמר אהבתי כי ישמע ה', מדבר על הגלות הזה הארצה, שצפה דוד המלך עליו השלום ברוח הקדש שתהיה הגלות ארצה, וצפה שבני ישראל שיהיו באחרית הימים אינם ראויים לגאולה מצד שאין בידם מעשים טובים, אבל ראה צרת הגלות והאריכות שלה, והשעבוד והענוי והבזוי שסובלים בני ישראל, ולא נסוגו אחור לומר מה להם ולצרה הזאת, רק סובלים הכל בעבור שמו יתברך ובוטחים בו שישועים, ואפלו תהיה הגלות ארצה עד מאד, סוף הגאולה תהיה:

ומה שאין מסגלים מעשים טובים כראוי, אריכות הגלות וקשי השעבוד גרם הכל, כי אנוסים מצד הגלות

קימת חצות מסוגלת לקבלת התפילה

צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו (במדבר כח ב). אפשר לרמוז צו את במלוי צד"י וי"ו אל"ף תי"ו עם האותיות והכולל גימטריא 'הקימה בחצות', שצריך האדם להודרו לקום בחצות לילה דעל ידי כך תהיה תפלתו ביום מרצה ומקבלת כראוי, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חגיגה יב), כל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד נמשך עליו ביום, שנאמר (תהלים מב ט) 'יומם יצוה ה' חסדו', משום ד'כלילה שירה עמי' (שם), וכיון דחוט של חסד נמשך עליו ביום זה הוא מסלה לקבלת התפלה, וזה שאמר צו את בני ישראל, היא קימה בחצות לילה כמו שכתבנו, וממילא את קרבני לחמי שהיא התפלה, תהיה ריח ניחחי, מקבלת ומרצה:

(מחשוף הלכן פרשת פינחס)

מצפים לגאולה ואינם שבים בתשובה

והנה בעונות כל ימי ארץ הגלות בכל חצות לילה שהשכינה צועקת ומתרעמת על צערה בגלות, כל העולמות מודעזעים ובוכים וצועקים עמה, והאבות והאמהות והשכטים ומשה רבנו עליו השלום וכל דורו וכל בני ישראל שבאותו עולם, כלם מתחננים ובוכים לפני הקדוש ברוך הוא באותה שעה על צערה של שכינה עד מתי הולכת ומצטערת, וזה הדבר בא להודיע משה רבנו עליו השלום לנשמות הצעירות להיות באותו הדור האחרון הרואים בארץ הגלות יותר מדאי ואינם שמים לתת על לב מדוע ארץ הגלות הזה, והם באמת מאמינים שיבוא מלך המשיח ומקוים תשועתו בכל יום, אבל אינם מתעוררים לעשות תשובה שלמה שעל ידה יבוא, רק אומרים בפיהם 'כי לישועתך קוינו כל היום', והעקר חסר מהם שהיא התשובה:

אין נכון לצפות לגאולה בלא תשובה

ואפשר כי לזה נתכונן הנביא עליו השלום שאמר (הושע יא ז) 'ועמי תלואים למשובתי ואל על יקראהו יחד לא ירומם, דלכאורה 'אל על יקראהו' אין לה הכנה, אמנם לפי האמור יבוא על נכון, שאומר 'ועמי תלואים', הינו עיניהם תלויים ומקוים מתי אגאלם מן הגלות ואשיבם לארצם ככראשונה, ואומרים בפיהם 'כי לישועתך קוינו כל היום', אבל אין בפיהם נכונה, כי הגאולה תלויה בתשובה, כמו שנאמר (ירמיה ג כב) 'שובו בני שובכים ארפה משובתיכם', כי אינם נגאלים בלי תשובה (סנהדרין צז). וזהו שאומר 'ועמי תלואים למשובתי', כמו שאומרים שמקוים שאשיבם למקומם, אבל משליכים הדבר עלי, שאומרים שתשועה זו תלויה ביד השם, שהוא ירחם עלינו ויפדנו מתוך הגלות, וזהו 'אל על יקראהו', 'אל על' תרי מלי יגהו, דהיינו פעם אומרים 'אל ה' תלויית עינינו שיגאלנו מן הגלות הזה, וזהו מלת 'אל', ופעם

עצות וסגולות:

צדיקים

זכות הצדיקים על כולם

אנחנו רואים בעינינו מיום שנברא אדם הראשון ועד היום, כל הצדיקים שעברו כל בני אדם מזכירים אותם לברכה ובוטחים בזכותם, ואפלו הרשעים מבקשים על עצמם בזכות הצדיקים שעברו.

וזה שאמר כי יראה חכמים ימותו דהיינו אין בהם רק מיתה דוקא, ומיום מיתתם בני העולם מזכירים אותם לברכה, ומבקשים רחמים מאת ה' בזכותם, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות יח), צדיקים אפלו במיתתם קרויים חיים. (דורש טוב, דרוש ו' לנפטרים)

הצדיקים מעלים את הרשעים מגיהנם

דכמה צדיקים עוברים בגיהנם העברה בעלמא, ולא מחמת עצמם, רק להעלות משם נשמות הרשעים שהרהרו לעשות תשובה ולא הספיקו לעשותה בפעל עד שמתו, והם נדונים בגיהנם עד שייעברו איזה צדיקים שם ומתדבקים בהם ועולים (וזהו ח"ג רכ), והצדיקים שבהיהם היו משתדלים להחזיר הרשעים בתשובה ולזכות את הרבים, אפשר גם במיתתם הקדוש ברוך הוא מגלגל זכות זה על ידם, ומעבירם בגיהנם כדי להעלות הרשעים שהרהרו תשובה ויזכו על ידם, ואף על פי שיש צער מעט לצדיקים בעברם שם, מכל מקום יש להם נחת רוח ורצון טוב בשביל זכות הרשעים.

(שם, דרוש ז' לנפטרים)

הצדיק במעשיו מביא השפעה לעולמות ולישראל

הצדיק שיהיה בדרך, על ידי מעשיו הטובים הוא גורם שהספירות משפיעות זו בזו ומשפיעות להשקות לישראל שהם הצאן (וזהו ח"ג קיג), וכל זה על ידי הצדיק.

(פיתוחי חותם פרשת שמות, ד"ה ולכהן)

יסתכל בצדיקים וילמד ממעשיהם

חשך על שם שמחשיך עיני האדם ומסמא אותם שלא להביט ביקראי השם ולראות מה הם עושים.

(מעגלי צדק אות ב"ת, ד"ה בראשית)

(משלי ו כג) 'ודרך חיים תוכחות מוסר', דהינו דמי שרוצה לזכות לחיים יקבל עליו 'תוכחות מוסר' שהם היסורין:

וגם כן חסרון כיס ממרק עונותיו הרבה, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (גדרים סד): דהעני חשוב כמת, כמו שאמרו על דתן ואבירם 'כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך' (שמות ד ט), ש'יךרו מנכסיהם. וכל זה פרש רבי שמעון בר יוחאי עליו השלום בתקונים (תיק' כב סו), דמי שפגם בכרית היסורין בין בגופו בין בממונו ממרקין עונותיו ושבו ורפא לו:

באמת היסורים המועילים הם אחר ששב בתשובה ונתחרט חרטה גמורה ויקבל היסורין באהבה שלמה, וכמו שאמרו במדרש (ילקוט"ש שם, וראה גם בגמרא ברכות שם). 'כול אפלו לא קבלם מאהבה, תלמוד לומר (ישעיה נג י) 'אם תשים אשם', מה אשם לדעת אף יסורים לדעת, דהינו שצריך לקבלם מאהבה. ועל זה אמרו רבותינו ז"ל (ברכות נד.) 'ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך' (דברים ו ה) בשני יצירה, ובכל נפשך' אפלו הוא נוטל את נפשך, ובכל מאריך בכל ממונך:

והנה נפש ולבב וממון גימטריא 'ברית', לרמוז כי הפוגם בכרית תקונו הוא לאהבה את ה' בשלשה דברים אלה נפש ולבב וממון, וכזה תקן מה שפגם וישב ורפא לו:

(נגזי המלך, תיקון הכרית אות לה)

ומצרי שאול מצאוני צרה ויגון אמצא, דהינו כל ימי הגלות כל הצרות האלה הקיפוני, ובשכיל הצרות האלה אני בשם ה' אקרא ואמר אנא ה' מלטה נפשי, בשכיל צרותי. וידעתי כי חנון ה' וצדיק, והגלות והצרות יהיו לי לכפרת עון, ואז אלקינו מרחם שירחם עלי ויגאלני:

(בגדי השרד, מאמר 'הא לחמא עניא')

היסורין מועילים לאחר התשובה

בראשית ברא אלקים וגו' (בראשית א א). בראשית ראשי תבות תקון ברית אחרי שובו יסורים רבים, בא לרמוז דמי שפגם בכרית ונתחרט ושב בתשובה ואחרי שובו באו עליו יסורין בין בגופו בין בממונו, אין לך תקון גדול מזה, דידוע דהיסורין ממרקין כל עונותיו של אדם. וכמו שאמרו בגמרא (ברכות ה): קל וחמר משן ועין, ומה שן ועין שהם אחד מאבריו של אדם עבד יוצא בהם לחרות. יסורין שממקין כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה:

וכמו שאמרו במדרש (ברכות ה), ילקוט ישעיה רמז תעו) כל שהקדוש ברוך הוא חפץ בו מדקאו ביסורין, שנאמר (ישעיה נג י) 'וה' חפץ דקאו החלי'. וכמו שאמרו במדרש (מדרש תהלים טו יא) דאמר הקדוש ברוך הוא לדוד המלך עליו השלום, דוד, חיי עולם הכא את בעי, צפה ליסורין, שנאמר

הקשה והמרה והמעט שעושים במעשים טובים רב יחשב, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שהש"ר ז ו) על פסוק 'ראשך עליך ככרמל ודלת ראשך כארגמן', הרש שביך כאלהו בהר הכרמל, והדל שביך כדניאל דכתיב ביה (דניאל ה ז) 'ארגונא ילבש'. ויש להקשות, היכי דמי שיהיה הרש שבנישאל כאלהו והדל כדניאל. אלא הוא הדבר אשר דברנו, דאריכות הגלות וקשי השעבוד הוא הסבה שהמעט שעושים ישראל, הרבה יחשב:

וזה הדבר עצמו שבא דוד המלך עליו השלום לומר באהבתי כי ישמע ה', דעל ארך הגלות וקשי השעבוד הוא מדבר, אהבתי כי ישמע ה' אל קולי תחנוני ראשי תבות גימטריא 'על הגלות' [עם הכוללים], לרמוז דעל הגלות הוא מדבר, ומדבר על כללות ישראל שיהיו באחרית הימים ואומר אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני שאני מתחנן לפניו בגלותי שיראה בצרתי ובארך גלותי ויגאלני, ואינו מתחנן לו בשכיל מעשים טובים שבידי, כי אני יודע שאין בידי מעשים טובים, רק אני מתחנן לו שהדבר שיראה בו ויגאלני, הוא צרתי וארך גלותי:

וזהו שנאמר כי הטא אנו לי, דהינו ראוי שיטה אנו לי, ובימי אקרא, כלומר מה שאני קורא לה' שיגאלני, לא בשכיל זכיות שבידי רק בשכיל ימי שהם ימי צרה, ימי ארך הגלות והצרה. וזהו ובימי אקרא, דהינו אני קורא לו כי אם בשכיל ימי שהם ימי רעה, בשכילם אני קורא לה', לפי שימי הגלות ארכים וכלם ימי רעה וצרה. וזהו אפוני חבלי מות

ישועות יעקב

דקה מתורתו של האביר יעקב'

לשמיעת השיעורים 02-803-9999

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

כבלות ימי השלושים להסתלקותו של כ"ק האדמו"ר מקאסוב זי"ע

מביאים אנו שיחה מיוחדת שנתן לידידינו הסופר הרב יעקב הייזלר שליט"א לפני כחמש שנים בימי בין המצרים [יש"כ מיוחדת להרב הייזלר על נתינת הדברים לפרסום]

השיגוה בין המצרים

הימים ימי בין המצרים של שנת תשע"ט בו מתאבל עם ישראל מזה אלפי שנים על חורבן המקדש מתוך תקווה וצפיה לגאולה הקרובה במהרה. עשינו את דרכינו לירושלים עיר הקודש והמקדש שם שוהה כמדי שנה בשנה המשפיע הגדול והדגול, פה מפיק מרגליות, חסידא ופרישא, כ"ק אדמו"ר מקוסוב (שליט"א) [זצ"ל] מארה"ב בכדי לשמוע ממנו מעט מזעיר אודות חובתינו בימים אלו של בין המצרים לצד מעלתם הגדולה של הני ימים נשגבים וכפי המבואר בספה"ק וביחוד בספרי חסידות אודות סגולתם ומעלתם של ימים הללו וביחוד מעלת השבת הזו שבת חזון בהם ניתן להתקרב ביתר שאת לבורא עולם.

ימי התקרבות להשי"ת

כ"ק אדמו"ר (שליט"א) [זצ"ל] פתח בנועם שיחו באמרו: "אכן ימים אלו הם ימים גדולים מאוד, אלו ימים של געגועים של אבינו שבשמים אלינו המבקש שנתקרב אליו בכל כוחנו.

"מבואר בספרי חסידות ועוד, שבימים אלו שהשכינה מצטערת על חורבן המקדש והמלך כביכול נמצא בגלות, ניתן להתקרב אליו יותר מבכל השנה כאשר המלך נמצא בארמונו ואז קשה להגיע אליו, לא כן הדבר כאשר המלך בגלות אז יותר קל להגיע אליו, כאשר הוא ללא מחסומים ומשרתים הקבועים.

"הדברים מבוארים בטוב טעם בספה"ק עבודת ישראל להמגיד הקדוש מקונוץ זי"ע (פרשת מסעי) בשם רבו הגדול הרבי ר' דוב בער ממעזריטש זי"ע שרמז על הפסוק (איכה א' ג') 'כל רודפיה השיגוה בין המצרים': דהיינו כל מי שרודף להמליך את הבורא, יוכל להשיג יותר דוקא בימים אלו בין המצרים, למשל כי כשהשר יושב בביתו אז אימתו מוטלת, אשר לא כל איש ואיש יכול לבוא פנימה, מה שאין כן אם השר עובר בשוקים וברחובות חוץ לפלטרין שלו, אז הוא קרוב לכל קוראיו, ויאזין שוועת כל הקוראים בשמו. וכן הנמשל לדעת כי בזמן הזה כציפור נודדת מן קנה, כן איש נודד ממקומו (משלי כ"ז ח') לכן הרשות נתונה לכל אדם להתקרב אל מלכו של עולם, והוא עונה אליהם."

ליבון עונות

בד בבד מציין לנו הרבי מקאסוב את דברי המהרש"א בחידושי אגדות (בכורות ח.) שהשוה את כ"א ימים של בין המצרים "עם כ"א ימי סליחה ושמחה מיו"ט ראשון של ר"ה עד כ"א בתשרי שהוא הושענא רבה יום גמר החתימה כדאיתא במדרשות". והצד השווה שבשניהן, כי "כמו שהכ"א ימים שמראש השנה עד הושענא רבא תולדות ליבון עון וכפרה עליהן הן, כן גם ימי כ"א יום פורעניות מיו"ט בתמוז עד ט' באב, היה תולדות ליבון עונות, כי הצרות כמו שאמרו הגלות מכפר". הרי לנו מדברי המהרש"א להדיא אודות מעלת וקדושת הימים האלו שהם מכוונים נגד הימים הנוראים הבעל"ט והם מכפרים על עונותינו.

קדושת המועדים

"יותר מכן כתב הרה"ק מאפטא זי"ע בספה"ק אוהב ישראל שהכ"א הימים שבין י"ז בתמוז לט' באב הם מקוריים ושרשיים לכל המועדות של השנה, שהם בכללן גם כן כ"א יום, נמצא שימים אלו יש בהם קדושת וגדולת המועדים הקדושים בכל השנה. "וכי"כ בשם הרה"ק רבי שלום מפרוהביטש זי"ע שאמר שמג' שבועות אלו יודע כיצד יראו הימים טובים הבעל"ט. שהימים מיו"ט

בתמוז עד ט' באב הם כ"א יום כנגד ימים טובים שבשנה, שבת, ר"ה, ז' ימי הפסח, שבועות, שני ימי ר"ה, יום הכיפורים, וח' ימי סוכות. והוסיף בנו הרה"ק מרוזין זי"ע, כי כ"א ימי בין המצרים הם דוגמת אבנים טובות הגדלים תחת הרי החושך, שאך שהחושך מכסה אותם הם בעצמם ובמקורם מלאי אור. והוסיף באמרו "השי"ת יודע האמת, שבימי בחרותי כשהיה לי כח הרגשתי בכל יום ויום מאלו הימים אור חדש", כלומר הימים האלו גבוהים ביותר אך מכוסים הם מעינינו, ורק המיטיב לראות יזכה לאורם הגדול.

"מתאמרא משמיה של הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע אימרה מעניינת ושייכותם לימי הרחמים והסליחות הבעל"ט, כי ג' השבועות האלו הינם בבחינת צבע שחור, בו צובע הצייר את הרקע אשר עליו הוא מתכנן לצייר את ציוריו היפים, שכן כ"א הימים של בין המצרים מכוונים כנגד כ"א הימים שבין ר"ה לשמיני עצרת.

"דברים דומים כי באלו הימים טמונים כוחם של ימי ירח האיתנים הובאו בספה"ק "מאור ושמש" (פר' פינחס, בד"ה ובחודש השביעי) כדלהלן: והנה שמעתי מהצדיקים רבותינו זכרונו לברכה, שבין המצרים מיו"ט בתמוז עד ט' באב הוא ג"כ כ"א ימים, והם כנגד כ"א יום שבין ר"ה עד הושענא רבא,

אלא שאלו בין המצרים הם בהעלם, ואלו שבין ר"ה עד הושענא רבא הם באתגליא, והנה לכך קורין אנו בספר תורה תמיד בבין המצרים, פרשת פנחס, ששם מוזכרים כל הקרבנות של כל המועדות של פסח ושבעות ושל ר"ה ושל סוכות, וע"י אותיות של פרשיות הקרבנות, שקורין בימים אלו, נעשה כלי שיוכל למשוך אח"כ במועדות בזמנם, אורות לכלים ההם, כידוע לנבונים.

מעלה כ"ק אדמו"ר (שליט"א) [זצ"ל]: "הרי שדייקא ימים נמוכים אלו שהזמן גרמא להיות עצב ונאנח על חורבן בית ה', ניתן בהם להתעלות ולהשיג ביותר קרבת השי"ת, וכפי שהורו לנו לחזק את עצמנו ולטהר לבבנו ולעבוד ה' בתורה ותפילה בשמחה, בפרט בשעת אמירת שירות ותשבחות. זאת ועוד, מסביר הנועם אלימלך (פר' וישב) את סגולת הימים האלו "על פי משל ומליצה: מדרך מלך בשר ודם שיש לו כל מיני טוב ומיני שמחה, וגם מנגנים בתוף ומחול וכינור ועוגב, ובודאי כאשר טוב לב המלך והוא שרוי בשמחה, אין מן הצורך לו אל המשוררים והמנעימים בקולי קולות, כי בלאו הכי יש לו שמחת לב, אכן כאשר לפעמים בא עת עצב ויגון, ממקרה אשר הקרהו, אז יקראו הפורטים על נבל לשירם ולזמרם לשמח לבבו ולהצהיל פנים.

שבתות בין המצרים

מוסיף כ"ק אדמו"ר (שליט"א) [זצ"ל] בדברות קדשו: "עלינו לדעת כי ביותר ניתן להתקרב אליו ית' בשבתות של בין המצרים, וכפי שאיתא בספה"ק שהשבתות של בין המצרים המה שבתות הגדולים בשנה, וההסבר הוא כי הדבר דומה לאחד ההולך ביער בחשיכה, ככל שהחושך יותר גדול אזי כאשר מגיע מישוה ומאיר לו את המקום בנר אז הנר יותר משפיע עליו לטובה, לכן ימי בין המצרים שהם ימי חשיכה ואז כאשר מגיע השבתות שהם בבחינת אורה לישראל, אזי הנר משפיע ומאיר הרבה יותר מכל השבתות של השנה.

"וכן פירש התפארת שלמה על מה שאומרים 'רב לך שבת בעמק הבכא' וזלה"ק: "ימי המצרים בין י"ז בתמוז לת"ב המה עמק הבכא, ואז רב לך שבת - יום השבת קודש בימי המצרים הוא יותר גדול מכל ימות השנה, מפני שבימי החול גדול הצער, לכן בש"ק נתרבה השמחה למעלה, וכו', ממילא אף אנו יש לנו לשמוח ביום ש"ק כי בזה אנו גורמים למעלה שמחה יותר להשי"ת ב"ה", וגו' עיי"ש.

שבת חזון

ברצוננו לשמוע אודות מעלת 'שבת חזון' שאנו עומדים עתה לפניה, כפי המבואר בספה"ק?

"אכן עתה כאשר אנו עומדים בערב שבת חזון עלינו לדעת מה שגילה לנו הגה"ק מאפסא זי"ע בספרו אוהב ישראל (פר' דברים) אשר שבת חזון הוא יותר גדול במעלה מכל

ישראל.

"וכבר היה הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זי"ע אומר, שבשבת חזון יש להתאמץ ולהתפלל כל התפילות בכוונה. מפני שהתפילות של שבת חזון מעלות את כל התפילות של כל השנה, לפי עוצם גדולתה.

"פוק וחזי מה שכתב הט"ז (סימן תקנב) בשם הראב"ה על הטעם שאין אוכלים בשר בימים אלו משום שהוא כשלמים במקדש ובשלמים כתיב שמחה, ואילו בשבת חזון הרי הדין להדיא שמותר לאכול בשר ויין כרגיל וכסעודת שלמה בשעתו, והיינו שאנו מרגישים בבחינה מסוימת את הטעם של בית המקדש כבר בשבת זו.

גודל אהבת ה' לישראל

כ"ק אדמו"ר (שליט"א) [זצ"ל] מרחיב עמנו אתה את הדברים בכדי להבין במקצת את פנימיות הענינים.

"האמת הוא שדווקא בימים אלו של חושך - מתגלה פנימיות אהבתו ית' לישראל.

"ביאור הדברים דהנה איתא בחז"ל (יומא נד:): בשעה שנכנסו האויבים להיכל ראו שהיו הכרובין מעורין זה בזה, ולכאורה הדברים תמוהים מאד דהרי דבר זה מורה על גודל אהבת ה' לישראל, כדאיתא בחז"ל (ב"ב צט.) שבזמן שישראל עושין רצונו של מקום הכרובים פניהם איש אל אחיו ומעורין זה בזה ובזמן שאין עושין רצונו של מקום פניהם אל הבית, ואיך בשעת החורבן שישראל לא היו בדרגת עושין רצונו של מקום היו הכרובין מעורין זה בזה? וכן צריך להבין את דברי המדרש פליאה המובא באוהב ישראל עה"פ קרא עלי מועד שלא היה מועד לישראל כיום שנחרב בו ביהמ"ק, האיך יתכן לכאורה לומר זאת שזה נראה כנגד ההגיון? אלא הביאור הוא שדווקא בזמן שקשה למלך והוא צריך לנתח את בנו יחידו אז מתעורר הגעגועים ביתר שאת מהאב לבנו והאהבה בפנימיות

שבתות השנה עיי"ש עפ"י דרכו בקודש, ואילו הרה"ק מרוזין זי"ע (עירין קדישין) מסביר שלכן נקראת שבת זו חזון כי בשבת זו יכולים לראות מה יהיה בעולם בבחינת חזון ונבואה. "ונראה בביאור דבריהם ה'ק' הוא על פי היסוד שקבעו הבני יששכר והתפארת שלמה (מאמרי שבת חזון ד"ה אז תרצה הארץ את שבתותיה), כי בזמן הגלות הרי כשבא יום השבת יש שמחה לפני השי"ת ב"ה יותר מבזמן שבת המקדש היה קיים, משום דבשבת קודש נעשה היחוד למעלה גם בזמן הגלות, כי שבת קביעא וקיימא, ובימי החול כביכול גם הקב"ה בגלות, על דרך עמו אנכי בצרה, אם בן כשבא יום ש"ק יש לו להשי"ת שמחה גדולה שנעשה היחוד ויוצא מהגלות.

"כך גם כתב אהבת ה' לוי (פר' דברים) "במגילת איכה כתב הענין שקורין שבת חזון על שם מה שאינו לשבחן של ישראל, י"ל שחזון לשון מחזה מה שמראין היעודים רב טוב הצפון אחר כיבוש המלחמה הגדולה בע"ה לנפשות ישראל הנשלחים לעוה"ז מחמת שהם אוהבי השי"ת ואוהבים לו וכל מגמתם אליו קודם שנשלחו לעוה"ז למלחמה מראין להם רב טוב הצפון עכ"ל. והיינו שבשבת חזון מראין לכל אחד את הטוב הצפון והמקדש שייבנה לעתיד לבא.

"כמו כן על מעלתה של שבת חזון שח ואמר הרה"ק רבי חנוך העניך הכהן מאלכסנדר זי"ע [מובא ב"חשבה לטובה" עמ' נט] שהוא שבת הגדול מכל השבתות, ואמר כי השבת נותן שפע על כל השבוע, וגם מה שאירע בכל השבוע הוא מכה השבת. ובשבת קודם שגלו ישראל מארצם, הדרך הוא, שאם יאשם הבן לאביו שצריך לגלות מאתו, וקודם שגלה הבן מהאב מחבקו ומנשקו ויבכו יחד האב והבן, ונפרדים אחד מחבירו דוקא ע"י בכי ונישוק, וכך נשאר כל אחד חקוק בלב חבירו ומחשבתם אדוקה זה בזה. וזוהי גדולת שבת זו שבא נפרדו בני ישראל מבית אביהם

"נביא בזה את דבריו בספר פרי עץ חיים (שער כ"ג) וזה לשונו: ענין בין המצרים והם כ"א ימים שבין י"ז לתמוז עד ט' באב, מנהג טוב וכשר הוא מאד לכל בעל נפש לשבת באבלות אחר חצי היום בכל אלו הימים ולבכות בכיה ממש על חורבן הבית". וטעם היות זה אחר חצות היום הוא כי אז הוא התעוררות הדינין בסוד כי ינטו צללי ערב, אשר לסיבה זו נשרף ההיכל אחר חצי היום, ודבר זה עושה תועלת גדול בנפש האדם. וענין חצות הלילה אין צורך להזכירו כי אפילו בכל שאר הלילות אין צריך להתאבל על החורבן ומכל שכן בלילות בין המצרים שצריך להוסיף בבכיה ועליו נאמר שמחו את ירושלם וכו' כל המתאבלים עליה.

"אחר הבאת המנהג נכרך גם גדול הפוסקים המגן אברהם (סימן תקנ"א ס"ק מ"ח) המביא דבריו של האר"י, וכן הפמ"ג האליה רבה והבאר היטב, וכן כתב החיי אדם בכלל קל"ג: "וראוי לכל אדם להתאבל בימים ההם אחר חצי היום, ויבכה כמו חצי שעה", כמו"כ הובא בשערי תשובה (סימן תקנ"א ס"ק מ') וכן במשנה ברורה (ס"ק ק"ב) כתב: "ובכוננת האר"י כתב שיתאבל בימים ההם אחר חצי היום ויבכה כמו חצי שעה".

בספר ערוך השולחן מוסיף: "ודע דרבים נהגו ע"פ האריז"ל לומר תקון חצות בין המצרים לאחר חצות היום לבד מערב שבת וערב ר"ח ור"ח וערב ט' באב".

"בספר 'שם הגדולים' מערכת ק' מוסיף החיד"א: "ודע כי בארעא קדישא לא נמצא איש מפקפק על שום דבר תורה ורז"ל ח"ו והכל מתאבלים על החורבן בעוה"ה, ומתאמצים לומר כל לילה תיקון חצות שסידר רבינו האר"י, ויש חברת אנשי חיל שקמים מבתיהם כל לילה כחצות למדרש קדוש, ואומרים תיקון חצות וקינ"ת סופרים תרבה, הן נותנין אוני"ן תאניה ואניה ומרגלא בפומייהו דרבנן אשרי כל חוצ"י לומר תקון

"בספה"ק אף הובא על הדרך שכ"ב ימי בין המצרים הם נגד כ"ב הימים הנוראים של ראשית השנה מר"ה עד שמחת תורה, יוצא א"כ שט' באב הוא כנגד יום שמחת תורה שהוא יום האחרון של תקופת המועדים. ולכאורה הרי שמחת תורה הוא היו"ט השמח ביותר של כלל ישראל והוא יום היחוד בין הקב"ה לכלל ישראל בבחינת הכרובים מעורין זה בזה והאיך יתכן לומר שיום ט' באב מכון כנגדו? אלא לפי דברינו מובן היטב שדווקא יום זה הוא בפנימיות יום של קירבה להשי"ת והוא בבחינת מועד שאז מתעוררים רחמי האב על בנו.

"הרי לנו מכל הנ"ל שבימים אלו יש התקרבות גדולה ומיוחדת לה', ואף ניתן לפעול ישועות בט' באב דייקא לגודל אהבת ה' המתגלה ביום זה לבני ישראל.

"ניתן למצא רמז לדבר בדברי הזוה"ק (פר' וישב) שם הובא דבר נפלא, והוא, שכ"ב ימי בין המצרים הם תיקון לכ"ב השנים בהם לא ראה יוסף הצדיק את פני יעקב אביו ע"ה.

"והענין הוא בפנימיות כאשר האדם מאבד דבר שרוצה ביותר הרי אין הוא שקט ולא מוצא מנוח לנפשו וכל הזמן מתעורר יותר ויותר געגועיו וביחוד אב שאיבד את בנו מחמדו הגעגועים הולכים וגוברים, לכן התיקון עתה לגעגועי יעקב לבנו, הוא כ"ב הימים שאבינו מתגעגע אלינו ואנו גם מתגעגעים לו, והיינו שבפנימיות הימים האלו המה ימי אהבה.

תיקון חצות

מה העבודה המוטלת עלינו בימים אלו?

"וודאי שעלינו להצטער ולבכות על חורבן המקדש וצער השכינה. ידועים דברי האר"י הק' הכותב במעלת הבכי ותיקון חצות בימים אלו, וכותב שיתאבל האדם בימים אלו אחר חצי היום ויבכה כמו חצי שעה, ומוסיף שזה מטהר את הנפש מאוד.

הלב הולכת וגוברת אליו.

"כענין זה יש באהבת הקב"ה לישראל, שהיא אהבה עזה וגדולה בלי גבול וסוף, כמו שנאמר אהבתי אתכם ה' אמר ה', ודווקא בזמן החורבן והפורענות התעוררה גודל אהבת ה' לישראל באופן מיוחד, למרות שמצד אחד זה היה נראה כמדת הדין הקשה ביותר, אך בעצם חורבן המקדש היה בבחינת ניתוח קשה על כל חטאיהם של ישראל, ודוקא בשעת החורבן נתעוררה בפנימיות הרחמנות והאהבה הגדולה ביותר לאין שיעור. ולכן היו אז הכרובים מעורין זה בזה, לגלות שבפנימיות הענינים גודל אהבת ה' היא ללא גבול וסוף, ודוקא בשעה שהיה נראה כלפי חוץ כקשה ביותר גילה הקב"ה גודל אהבתו לישראל שלא ינתק לעולם. וכן איתא במדרש שבו ביום ט' באב נולד משיח צדקנו ולדברינו אתי שפיר היטב.

"וזהו ביאור המאמר שלא היה מועד לישראל כיום שחרב בו המקדש ככתוב קרא עלי מועד, כי אז התגלה גודל הרחמנות וגודל אהבת ה' בלי גבול וסוף שהכרובים מעורין זה בזה, וכן על זה הדרך ניתן להסביר את הכתוב "מן המיצר קראתי יה ענני במרחב יה", והיינו שדוקא כאשר מן המיצר קראתי יה אז מתגלה ביתר שאת גודל אהבת ה'.

"ומהאי טעמא אין אומרים תחנון בט' באב כי יום זה בבחינת מועד. וכן איתא שאחרי חצות מנהג הספרדים שהנשים מנקות את הבית מתוך צפיה לביאת המשיח.

בט' באב ניתן לפעול ישועות

"כבר גילה לנו באור יקרות הרה"ק רבי פנחס מקארץ זי"ע בדברות קדשו שדייקא בט' באב כאשר יושבים על הרצפה יש התקרבות גדולה להשי"ת ואז ניתן לפעול ישועות אצלו. וזוה"ק: "במקום שה' יתברך שורה, שם כל המלאכים והעולמות והממונים, לכן בשאדם ג"כ במקום הזה הוא נשמר בשמירה מעולה... ולכך בט' באב כשיושבין על הארץ יכולים לפעול אצל השי"ת מה שצריכים, כיון שהשי"ת שורה ג"כ בבחינה זו. "אף המגיד הק' מקאזניץ זי"ע היטיב לבאר בדבריו על טעמו של דבר שבני ישראל מניחים תפילין ביום תשעה באב במנחה בדווקא [עבודת ישראל, סוף פרשת דברים]:

"אמרו חז"ל בתשעה באב חייב להניח תפילין במנחה, והטעם שבאים מוחין חדשים לנחם את עמו ישראל, והוא המשל כדרך האב שמייסר את בנו בשבט כדי להדריכו, ואעפ"כ אח"כ הוא מקרבו ומדבר על לבו ומנחם אותו לומר לו: אהבתך ומשכתך חסד וגם כשאני מוכיח אותך בשבט הוא לטובתך, וכן הענין אחר הימים הנוראים אלו ובפרט בתשעה באב אשר הדינים מתוחים ר"ל, לכן לעת ערב הוא מנחם את עמו ישראל ומראה להם התקרבות ביד ימינו והחסד, ובאים מוחין חדשים, ובודאי יש כח להמשיך אז שנו"ת חיים בתפילין כמו תמיד בבוקר בבוקר כנוודע, ואז ההתחלה לבנות המלכות מחדש.

חצות הנוכר. ובימי בין המצרים בבהכ"נ הגדולה וק"ק תלמוד תורה נאספים ביום קהל גדול, ומקוננים ובוכים ככל יום כמצות רבינו האר"י ז"ל, וכמה פרישות נוהגים ת"ח בימי בין המצרים בכל חומרות הנמצאים בספרים ויותר ויותר.

"דומני" מוסיף הרבי מקאסוב בדברותיו, "שאינן כזה לשון בכל דברי האר"י הק' שכה מפליג בחשיבותו טהרת נפש האדם המגיע על ידי הבכיה באמירת תיקון חצות.

"לכן וודאי מן הראוי לקונן על החורבן ועדיף הדבר למי שיכול לבא לכותל המערבי שאיתא בחז"ל הק' שלא זזה השכינה משם לעולם.

(עדות לכך אנו מוצאים ב'ספר ירושלים' שנרשם בשנת תרמ"ב ע"י איש ירושלים הרא"מ לונץ ז"ל: "מ"ז בו עד אחר ט' באב יאמרו בכל בתי כנסיות אשר באה"ק תפילת תיקון חצות בציבור, הרבה מאחינו יושבי ירושלים ילכו לאמר התפילות והקינות האלה לפני כותל המערבי").

מעלת התפלות במקום המקדש

"ואכן חבל שלא מגיעים מספיק למקום המקדש בימים אלו לומר שם תיקון חצות בבכיות (איני מדבר לאלו שאסרו זאת). אלא התשובה בדבר הוא שלצערנו אנשים מרגישים שהם רחוקים מהענין של צער השכינה והחורבן ועבודת הקרבנות ולא חסר לנו דבר. אולם האמת הוא כאשר יתבונן האדם באמת מה איבדנו בחורבן בית המקדש ואת כל ההשפעות שהושפענו ברוחניות ובגשמיות לאחר החורבן, הרי וודאי שירגיש שעליו לקונן כל יום ויום.

"האמת, שכל כמה שהאדם אינו חש שחסר לו משהו הוא אינו יכול להיות מתאבל על ירושלים. לכן נדרש מכל יהודי להכין את עצמו ולהחזיר בתוכו רגשי געגועים עצומים למקדש וירושלים של מעלה כדי שיחוש עד כמה חסר לנו הדבר וכך יקיים את ענין האבלות כהוגן.

"השכינה מחכה לידידים הטובים שיתפללו שכבר תגיע לתיקונה השלם, והידידים של השכינה הם כל היהודים ולא רק בני העליה כי הרי החובה הוא כל יהודי שיתאבל ויתענה בט' באב, מזה עצמו מוכח שכל אחד קשור לחורבן הבית והשכינה, וכתוב בספה"ק שאם יש לשכינה ירידה אז זה רק בגללינו מחמת עונותינו ואם יש עליה לשכינה אז זה גם כן בגלל עבודתנו הרצויה.

כשאינו מביין לימודו יתפלל על הגלות

מוסיף כ"ק אדמו"ר (שליט"א) [זצ"ל]: "עלינו לדעת שכל הקשים שיש בעולם בפרט ובכלל, הוא מחמת שהשכינה שרויה בצער. וכידוע שבזמן שלמה המלך היה כסף וזהב לא היה חסר כלום כיון שלא היה צער השכינה, וזה לגלג החוזר כאשר האדם בצער גם השכינה בצער וכדאיתא שכינה אומרת

קלני מראשי קלני מזרועי, והחטאים שלנו גורמים צער לשכינה ואז ממילא נחסרים כל ההשפעות הטובות, ותפקידנו בעולם פשוט להשתתף בצער ולעשות פעולות לטובה לעזור לשכינה ולהאמין שהפעולות שלנו עוזרות לשכינה. (עיין בסידור השל"ה על נוסח התפלה 'ראה נא בעניניו' מה שפירש בדבר).

"הדברים נוראים למתבונן שגם חוסר ההבנה בלימוד התורה הוא מחמת צער השכינה וחסרון המקדש, עד כדי כך שאיתא בספה"ק "אגרא דפרקא" (אות יב) מהרה"ק ה"בני יששכר" בזה"ל:

"נ"ל כשילמוד האדם איזה דבר ואינו מביין, יתמרמר על הגלות ויתפלל על הגאולה, עי"ז יתעורר דעתו להתבונן מה שלא ידע... והנה תתבונן הדעת שבכל איש הישראלי המתבונן בתורה הוא נצוץ ממש כשארז"ל (שבת קא): משה שפיר קאמרת וכאשר האדם אינו מביין בדעתו איזה ענין בתורה הנה הוא מגודל הגלות של בחינת משה שבתוכו, וכאשר יתפלל על הגאולה, כשמתעורר בחי' גאולה מתעורר גאולה גם לבחי' משה דאתתך רוחיה וישבו ויתבונן.

ממשיך ה"אגרא דפרקא, וכתוב: "והנה תשכיל ותדע מה שארז"ל ירושלמי (יומא פ"א ה"א) כל מי שלא נבנה בית המקדש בימיו כאלו וכו'. דקשה הלא רבים וכן שלמים יסודי עולם הלכו למנוחת עולם ולא נבנה ביהמ"ק בימיהם. אבל באמת שבונים בכל עת ביהמ"ק כ"א חלקו השייך לנשמתו וכל מי שלא נבנה בימיו כאלו וכו' על כן כאשר אינו מביין התורה בדעתו, הוא שחלק ביהמ"ק שלו עדיין לא נבנה מגודל חטאו והנה ישוב אל ה' על עונותיו ויתמרמר על הגלות ויתפלל על הגאולה ותתחזק דעתו ויראה פלאות מה שלא ידע. עכ"ל.

ובהגהות "אגרא דצבי" הוסיף וכתב שם שבזה אפשר לפרש את נוסח התפלה יה"ר שיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו ותן חלקנו

בתורתך ושם נעבדך וכו'. וצ"ב דאיזה שייכות יש כאן להתפלל ותן חלקנו בתורתך ולהפסיק באמצע התפלה ושם נעבדך? אך לפי דברינו מובן שפיר דתפלה על הגאולה מועיל להבנה בתוה"ק לכן כשמתפלל על הגאולה שיבנה ביהמ"ק מתפלל תיכף ותן חלקנו בתורתך ועי" התפלה על הגאולה נזכה לחלקנו בתוה"ק.

"גם ה"קב הישר" (פרק צג) כותב דברים פלאים ונשגבים בענין וכעין דברינו הנ"ל, וזה לשונו: "וקבלה אמיתית היא בידי כל מי שבלבו תדיר צער על גלות השכינה, וזכה לכתר של תורה!

כ"ק אדמו"ר (שליט"א) [זצ"ל] אף מוסיף לנו מדברי ה"מאור עינים" (סוף פר' נשא) הכותב שכל העגמת נפש שיש לאדם בעולם הוא מחמת צער השכינה, וכאשר יתפלל האדם למען כבוד השכינה יתלק לו צער, וכותב שם שאף ניסה זאת בעצמו שהתפלל וזה עזר לו.

לחיות את הגאולה הקרובה

כ"ק אדמו"ר (שליט"א) [זצ"ל] מסיים את דברות קדשו ואומר לנו שעלינו תדיר להתבונן ולחוש את צער השכינה ולחיות כסדר שאכן חסר לנו עתה את הבית המקדש על כל ההשפעות הטובות שהיה לנו, ועלינו להתפלל לגאולה הקרובה בעל עת ושעה, וכידוע מה שסיפר מרן הגר"ח זוננפלד זצ"ל שהיה תלמידו של מרן הכתב סופר זצ"ל שהוא זוכר מתקופת צעירותו כשלמד בפרשבורג שפעם אחת הוא שמע ששאלה אשה אחת את השניה איזה אוכל היא מכינה להיום וכן למחר? והיא ענתה בטבעיות: "היום הכנתי את האוכל הזה, ואם עד מחר משיח לא יגיע נבשל את אוכל פלוני". כך חיו להם נשים פשוטות בכמה דורות שלפנינו כאשר הכל נע ונד בבית סביב ביאת הגאולה. וזאת עלינו לקחת וללמוד לחיות את הצפייה לביאת המשיח והגאולה הקרובה בב"א.

הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א - ראש ישיבת כף החיים: למשל, לארגן שיעור תורה. אדם אומר, 'אני אארגן שיעור? איך אני קשור לזה?! אני לא יכול'. אבל באמת אתה יכול. תביא בן תורה אליך לבית שימסור שיעור, ובתחילה אמנם יהיו בשיעור רק שנים, אתה והרב, אבל בהמשך מובטח לך שכבר לא יהיה מקום בבית. הדבר יתפרסם וחבר יביא חבר, וכבוד שמים יתרבה לאין שיעור. וכי אנחנו יכולים לשער ולתאר מה מעלתו של מי שמכנס שיעור תורה רק בשביל שיתרבה כבוד שמים!?

כמשפט של נחמה, שאחרי שאנחנו רואים את כל המצב הבישי שיהיה מנת חלקו של הדור האחרון, לכאורה אפשר ליפול ליאוש. על זה בא התנא ומדגיש בכל פעם, אל תשכה, 'על מי יש לנו להשען, על אבינו שבשמים'. יש לנו אב אוהב בשמים, והוא לנו למשען.

אבל שמעתי בשם הגאון רבי יצחק מוולוז'ין זצ"ל, בנו של רבי חיים, שביאר כי החלק הזה של 'על מי לנו להשען על אבינו שבשמים', אינו נחמה, אלא אף הוא מחלק התוכחה. מדוע? - כיון שאפילו אם יקום מישו בדור האחרון ויאמר 'די! אחרי והמצב כל כך גרוע, בואו ונתקן את המצב! איך נשב בשקט בחיבוק ידים ולא נעשה כלום לכבוד בורא עולם!?

הנה לנו פנחס אחד שבמעשה אחד הלך והציל את כל כלל ישראל, ולמה זה לא נעשה מה שאנחנו יכולים לעשות ונרבה כבוד שמים?! מה יגידו לו כל הסובבים?! 'מה אתה סח?! איפה אתה חי?! אתה חושב שבזמן שלנו, בדור הירוד כל כך, יש תקווה?! ירשלו אותו ממוחשבתו ויוציאו ממנו את כל הכח לפעול. ומה יאמרו לו? - 'אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים'. במקום להיות לו ליד תומכת, במקום שיבואו ויאמרו, 'אכן אתה צודק, הבה ונשתדל ונתאמץ לעשות מה שנוכל לכבוד ה' יתברך', מחלישים אותו ואומרים לו? 'למה תהיה בעל חלומות?! אתה צריך לראות נכוחה את מצב הדור'. אז מי ידאג לתקן את המצב? - 'אל תדאג, תשען על אבינו שבשמים'.

זהו חלק מהתוכחה, שאנשים ישבו שאננים בלי לעשות דבר בשביל כבוד שמים. ואנחנו צריכים לחזק בעצמנו את הנקודה הזו. אסור לבן אדם לומר 'רבונו של עולם, עליך מוטל הדבר לדאוג למצב הרוחני של הדור, ואני אשב לי כאן בבית'. אם פנחס לא היה קם ועושה מה שעושה אלא היה יושב בבית ואומר לעצמו 'פנחס פנחס, תבחן נכוחה את המצב, וכי אתה יכול להכנס לתוך שבת שמעון ולהגיע אל הנשיא המוקף בשומרי ראש?! הרי זה טירוף הדעת. זו התאבדות מוחלטת. 'אשאר בבית, ועל מי יש לנו להשען? - על אבינו שבשמים' - מה היה על כלל ישראל?! אבל פנחס לא עשה את החשבונות האלו, קם ונכנס, וה' יתברך היה בעזרו ועשה לו מערכת של נסים, והנה זכה להיות זה שהשיב את חמתי מעל בני ישראל, ללמדך בא, שאל תהיה מן המתרשלים, לא ביחס לעצמך ולא ביחס לאחרים, אלא תראה להיות מהתלמידים של פנחס. אינך יכול לשער מה פעולה אחת שלך יכולה לעשות עבור כלל ישראל, ולהביא טובה לכל האומה.

ועכשיו, הבה ונעשה קל וחומר. אם בלק הרשע שעשה מה שעשה מתוך רשעות כדי לקלל את ישראל, זכה למה שזכה בגלל שסוף סוף הקריב קרבן, מי יכול לאמוד ולשער מה שכרו של מי שפועל בדור שלנו 'לשמה', בשביל להרבות כבוד שמים.

כעין נבואה של רבותינו התנאים והאמוראים, איך יראה הדור האחרון, בעקבתא דמשיחא, הדור שלנו שהוא ערב הגאולה. ושם יש ברייתא, תנו רבנן, רבי פנחס בן יאיר אומר משעה שנחרב בית המקדש בושו חברים ובני חורין וחפו ראשם, נדלדלו אנשי מעשה וגברו בעלי זרוע ובעלי לשון, ואין דורש ואין מבקש ואין שואל. על מי לנו להשען על אבינו שבשמים. רבי אליעזר הגדול הוא רבי אליעזר בן הורקנוס אומר, מיום שנחרב בית המקדש שרו חכימיא למהוי כספריא וספריא כחזניא וחזניא כעמא דארעא ועמא דארעא אזלא ומדלדלא ואין שואל ואין מבקש. על מי לנו להשען על אבינו שבשמים. ובכל פרט כאן יש הרבה להאריך, ואין אתנו הזמן לזה.

ממשיכה הברייתא, בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגא, בפשטות הכוונה שיהיה ריבוי של חוצפה, ויש מפרשים שהכוונה היא 'חוצפה - ישגא', מי שיהיה יותר חצוף, הוא זה שישגא, יתרומו ויתנשא. ואכן אנחנו רואים את זה בעליל, איך מי שמדבר ביותר ויותר חוצפה נגד התורה וחכמיה, מתרומו קרנו. היוקר יאמיר, ויש כאן להדגיש, שאין הכוונה שהיה זול ועכשיו נהיה יקר, שהרי לא אמרו 'הזול יתייקר', אלא 'היוקר יאמיר', כלומר, מה שכבר היה יקר גם כך, יעלה מחירו עוד יותר. הגפן תתן פריה, והיין ביוקר. תהיה ברכה בפרות והגפנים יתנו יין, אבל עם כל זה היין יהיה יקר. מלכות תהפך למינות, ואת זה אין צריך לפרש, וכל אחד מבין מדעתו.

יראי החטא ימאסו, מי שהוא ירא חטא ואכפת לו מכבוד שמים, מואסים בו, מלגלים עליו ובוזים לו. האמת תהא נעדרת, נערים פני זקנים יליבנו, בן מנוול אב, בת קמה באמה כלה בחמותה, אויבי איש אנשי ביתו, פני הדור כפני הכלב כו', ואת כל הדברים האלו אנחנו רואים בחוש מידי יום ביומו, על מי יש לנו להשען על אבינו שבשמים.

רבותינו המפרשים (מהרש"א ועוד), עמדו על כך שהתנא חוזר אחרי כל בבא ובבא שוב ושוב על המשפט 'על מי יש לנו להשען', וביארו שהוא

בפרשת השבוע, וידבר ה' אל משה לאמר. פִּינְחָס בֶּן אֱלִעֶזֶר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיב אֶת חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (כה, י-יא). כשנעשה אותו עוון מר על ידי נשיא שבת מישראל, היה זעם נורא מן השמים על בני ישראל, ורק על ידי הפעולה שעשה פנחס בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכְכֶם, נמנע ולא כליתי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי. חלילה כמעט והיתה עליה על שונאיהן של ישראל, ואם לא היה קם פנחס ומקנא את קנאת ה', לא היתה תקומה לישראל. וכתבו המפרשים לפרש מה שאומר הכתוב 'השיב את חמתי', כי אותה החמה השפוכה שהיתה מעותדת לבוא על ישראל, השיב פנחס שתבוא על שונאי ואויבי ישראל.

אם כן נמצא, שכל אחד ואחד מאתנו צריך להחזיק טובה לפנחס, שאלמלא הוא הלך במסירות נפש וקינא קנאת ה' לכבוד שמים, לא היינו כאן, כעדות הכתוב 'ולא כליתי בני ישראל בקנאתי'. ולכן אומר הקב"ה 'הִנְנִי נֹתֵן לֹךְ אֶת בְּרִיתִי שְׁלֹם וְהִיְתָה לֹךְ וְלִזְרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֵנָּה עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קִנְאֵ לְאֱלֹהֵי וְיִכְפַּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

הרבה פעמים אדם מייאש את עצמו ואומר, 'תראה את המצב של הדור, תראה את פגעי הזמן, ותראה כמה קלקול יש. מה אני הקטן, יכול לבדי לעשות ולפעול?! אינני יכול לעשות מאומה'. וכך הוא מתרשל מלעשות דבר. אבל באמת זה לא כך. גם פעולה של יחיד, לטוב או למוטב, יכולה לחולל מהפכה ולשנות את כל המציאות.

עָקֹב מֵעַל בַּחֲרָם, וכמעט שבאה עליה על ישראל, ובה הגילוי ליהושע 'חֲטָא יִשְׂרָאֵל' (יהושע ז, יא). ולכאורה, למה 'חטא ישראל', הלא עכן לבדו חטא?! אבל זה אינו כך. אם יש יחיד שחוטא, האשמה היא על כל כלל ישראל, והרבה סיבות בדבר. ומאידיך אצלנו בפרשה, פנחס לבדו קינא קנאת ה' והלך והכניס את עצמו לסכנה עצומה, וכשהוא הלך הוא לא העלה על לב שיתרחשו לו ששה או שנים עשר ניסים כמאמר רבותינו (ראה סנהדרין פב: ותרגום יונתן במדבר כה, ח). וידע שמכניס את עצמו לסכנת נפשות, ועם כל זאת, למרות הסכנה העצומה, נכנס בעבי הקורה וקינא קנאת ה'. מדוע? כי אדם שרואה איך שמכים את אבא שלו, לא יכול לשתוק. גם אם הוא יודע שהוא מכניס את עצמו לסכנה, הוא יכניס אליה את עצמו ולא יוכל לעמוד בצד בחיבוק ידים. זה מה שהיה עם פנחס, שכשהוא רואה מול עיניו את חילול ה' הנורא, הוא אומר לעצמו 'יהיה מה שיהיה, אם יהרגו אותי יהרגו - אני מוכרח למחות על חילול שם שמים'. ובמעשה הזה של פנחס לבדו, נצלו כל העדה מכליה.

על מי לנו להשען - על אבינו שבשמים

אנחנו רפויים בדבר הזה, ולא אכפת לנו מספיק כבוד שמים, ויתכן שזה מונח בתוכחות של הגלות האחרונה. בגמרא בסוף מסכת סוטה (מט, א) יש לנו

מחלקי החסידות להיות מקנא לכבוד ה'

מה מוטל עלינו לעשות?! הבה ונתבונן במה שלימד אותנו הרמח"ל בספר הקדוש מסילת ישרים בפרקי החסידות (פרק י"ט). שם הוא מדבר בגדרי החסיד האמיתי, זה שכל חשקו ורצונו ומאווי נפשו להתחסד עם קונו ולעשות נחת רוח לפניו, ובכל מעשיו אין לו שום ענין בשביל עצמו, וכל מגמתו ותכליתו היא רק לעשות את רצונו ה'.

אחד כזה שבאמת אוהב את ה' יתברך, ולא רק בדיבור אלא במעשה, מסתעפים אצלו חלקי העבודה לשלושה ענפים. הדבקות, השמחה והקנאה. בעניני הדבקות והשמחה לא נעסק עכשיו, אלא במה שנוגע לפרשה שלנו, ענין הקנאה. וכך כותב הרמח"ל: הענף השלישי הוא הקנאה, שיהיה האדם מקנא לשם קדשו. כלומר, שיהיה אכפת לך מכבוד שמים, מכבוד המצוות, כבוד התורה ומכבוד חכמי התורה. ופשיטא וקל וחומר הוא, שלא תהיה אתה עצמך מאותם אלו שלוחמים ורודפים את

התורה וחכמיה. שונא את משנאיו, מי ששונא את בורא עולם, אתה תהיה שונא אותו, ומשתדל להכניעם במה שיוכל כדי שתהיה עבודתו יתברך נעשית וכבודו מתרבה. החסיד, כל חשקו ורצונו הוא כבוד שמים, ואם הוא רואה משהו שפוגע בכבוד שמים, אזי הוא מפקיר את עצמו לכבוד שם שמים, ויהי מה.

על המקנא האמיתי רבי עמרם בלוי זצ"ל, שבימים אלו חל יום היארצייט שלו, יש הרבה עובדות איך הפקיר את עצמו כפשוטו לכבוד התורה ולכבוד שם שמים. על הרבה ענינים שבקדושה הוא מסר נפש. אם בענין הבריכה שהיתה כאן בירושלים, ואם בפניו שבת, וכבודו שלקחו אותו אז לבית הסהר והחזון איש בא לבקר אותו שם. מספרים מעשה שהיה, שפעם אחת עבר מעט זמן לפני שיצאה השבת ליד אותו בית פעור, בית תיאטרון שהיה שם, ולהפתעתו ראה שכבר מוכרים שם כרטיסים.

כשהוא ראה את זה, לבו בער בקרבו. כאן בירושלים, פלטין של מלך, יעשו מעשה תועבה שכזה, של חילול שם שמים בפרהסיא?! מה עשה רבי עמרם בלוי? - נעמד גם הוא בתור. יחד עם כל אלו הפוחזים שעמדו שם לקנות כרטיס, נעמד גם רבי עמרם, עם מלבושי השבת שלו, השטריימל שעל ראשו והדרת הפנים שבפניו. אט אט התקדם התור, עד שהגיע התור שלו. כשהגיע התור שלו, הכניס את הראש שלו אל תוך הקופה ואמר: 'כאן לא ימכרו כרטיסים בשבת. אני לא אוציא את ראשי מאן עד שתצא השבת, בעוד כמחצית השעה'.

אותם ארחי פרחי לא ציפו להפתעה כזו. אמרו לו, 'אדוני, תוציא מכאן את הראש שלך ותסתלק מכאן לאלתר, ואל תפריע לנו למכור כרטיסים'. רבי עמרם התעקש ואמר, 'אני לא אתן לכם לחלל שבת, ולא זו מכאן, תעשו מה שתעשו'. כיון שראו שמתעקש, התחילו מכים אותו. זה מושך בפאתו, זה מורט בזקנו, והוא עומד כל הזמן הזה ומחייך, ושוב ושוב אומר להם, 'תכו מה שתכו ותעשו מה שתעשו - אני את הראש שלי לא אוציא מכאן עד צאת השבת'. הם מכים מכה אחר מכה, ורואים שהוא לא מתייאש. כיון שראו כך, אמרו לו, 'כבוד הרב - ניצחת. אנחנו נעצור את מכירת הכרטיסים עד צאת השבת'.

ללמדך, שאל יאמר אדם 'מה אני יכול לעשות'. רבי עמרם אמנם קיבל מכות, אבל 'השיב את חמתי מהשחית', הוא הסיר את חרון אף ה' על חילול שם שמים. ומדוע עשה את כל זה? - כי הפריע לו חילול

ה' ובער בו כבוד שמים. וכל מי שפועל כדבר הזה, הרי הוא מתלמידיו של פנחס.

וכמו שאמרנו, אל לו לאדם לומר 'מי אני ומה אני, אני אדם קטן'. אין דבר כזה, וכל אדם יכול לפעול אם רק ישנס מתנים ויעשה מה שביכולתו. למשל, לארגן שיעור תורה. אדם אומר, 'אני אארגן שיעור? איך אני קשור לזה?! אני לא יכול'. אבל באמת אתה יכול. תביא בן תורה אליך לבית שימסור שיעור, ובתחילה אמנם יהיו בשיעור רק שנים, אתה והרב, אבל בהמשך מובטח לך שכבר לא יהיה מקום בבית. הדבר יתפרסם וחרב יביא חבר, וכבוד שמים יתרבה לאין שיעור. וכי אנחנו יכולים לשער ולתאר מה מעלתו של מי שמנסה שיעור תורה רק בשביל שיתרבה כבוד שמים?! וכך רואים בחוש הרבה שיעורים והרבה הרבצת תורה, שהתחילו מדברים קטנים.

כשהוא ראה את זה, לבו בער בקרבו. כאן בירושלים, פלטין של מלך, יעשו מעשה תועבה שכזה, של חילול שם שמים בפרהסיא?! מה עשה רבי עמרם בלוי? - נעמד גם הוא בתור. יחד עם כל אלו הפוחזים שעמדו שם לקנות כרטיס, נעמד גם רבי עמרם, עם מלבושי השבת שלו, השטריימל שעל ראשו והדרת הפנים שבפניו. אט אט התקדם התור, עד שהגיע התור שלו. כשהגיע התור שלו, הכניס את הראש שלו אל תוך הקופה ואמר: 'כאן לא ימכרו כרטיסים בשבת. אני לא אוציא את ראשי מאן עד שתצא השבת, בעוד כמחצית השעה'

המקנא לשם שמים דואג וחרד שתהיה עבודתו של הקב"ה נעשית

כל אחד ואחד יכול לפעול לפי כשרונותיו ויכולותיו שחנן אותו בורא עולם, למען כבוד שמים. יש אחד שיש לו קשרים ויכול לעזור לאנשים, לדבר עם פלוני ועם אלמוני שסייעו לחברו וכדומה, והרי זה ריבוי כבוד שמים. יש אחד שהקב"ה חנן אותו בהרבה כסף, והוא יכול לפעול עם זה הרבה הרבה כבוד שמים. הוא יכול לארגן מכבד הכסף הזה שיעור תורה, לבנות מקווה ולדאוג לטהרת המשפחה, לייסד גמח"ם, ועוד. רק העיקר הוא שיהיה אכפת לאדם מכבוד שמים, ולא יגיד 'מה אני ומי אני, וכי אני פנחס?!' אולי אני בלק, אבל לא פנחס... אתה יכול להיות מהמחנה של פנחס, לקנא לכבוד ה' ולהרבות כבוד שמים.

אלו הם דברי הרמח"ל, שתהיה עבודתו של הקב"ה נעשית וכבודו מתרבה. וזה פשיטא שראשית כל 'תהיה עבודתו של הקב"ה נעשית', היינו אצל האדם עצמו, ועליו לשפר את עבודת ה' שלו, לתקן את היראת שמים של עצמו ולהכניס בלבו אהבה לתורה ולמצוות, כדי שיהיו המצוות שלו נעשות בשלימות.

לדוגמא, התנא אומר במסכת אבות (ה, ה) 'עומדים צפופים ומשתחווים רווחים'. זהו אחד מהעשרה ניסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש. בזמן שהיו עולים לרגל כל בית ישראל, והיו נמצאים בבית המקדש אלפים ורבות, וכמו שהגמרא מספרת (פסחים סד, ב) שפעם ביקש המלך לדעת כמה הגיעו לעשות פסח, וציווה על הכהנים לספור כמה כליות יצאו מכל הפסחים, ועלה בידם כפלים מיוצאי מצרים. והנה קרבן פסח זה לא לאדם אחד אלא אוכלים אותו בחבורה עשרה אנשים או יותר, ואם כן, נתאר לעצמנו כמה ריבוי עם זה היה. כל אלו היה מגיעים לבית המקדש לעזרה, והעזרה לא היתה כל כך גדולה, שהרי עזרת נשים היתה קל"ה אמה על קל"ה אמה, ועזרת ישראל היתה קל"ה אמה על י"א אמה. בתוך השטח הקטן הזה עומדים מליונים של אנשים, עומדים צפופים. אבל כשהיו העם מתפללים ומשתחווים נעשה נס והיה בין כל אחד לשני רווח גדול של ארבע אמות, ולא היה אחד שומע את תפילתו של חבירו. ולכאורה, איך זה יתכן?! הרי בשעה שעמדו הרגיש כל אחד ואחד איך שהוא עומד בצפיפות, ורש"י מפרש (יומא כא)

ש'צפיפות' היא מלשון צף, כי כשאדם נמצא בדוחק עצום של אנשים אין רגליו נוגעות בקרקע והוא אינו הולך בכוחות עצמו אלא אחרים מוליכים אותו. מימינו מיכאל ומשמאלו גבריאיל, והם נושאים אותו... אך היה זה נס גדול שבשעה שהתפללו לפני בורא עולם, היה להם רווח בשעה שהשתחוו, מדי שנה בשנה.

זהו פשט המשנה, אבל הדרשנים רגילים לפרש עומדים - צפופים, בשעה שעומדים ומתפללים תפילת עמידה, שמונה עשרה, 'צפופים', בית הכנסת צפוף, מלא מפה אל פה. אבל כשמשתחווים - כשמגיעים ל'עלינו לשבח' ומשתחווים - רווחים, חצי מבית הכנסת כבר ריק... איך אומרים האנשים? 'ובא לציון גואל', הנה הגואל הגיע ונגמרה התפילה... למה זה כך?! הרבה סיבות יש. אחד אומר, 'מה אתה רוצה, שאני יאחר לעבודה? לא יכול לאחר לעבודה'. ובאמת הוא צודק, הוא לא צריך לאחר לעבודה, אבל הוא יכול לקום כמה דקות קודם ולהגיע לתפילה בשעה יותר מוקדמת.

על הפתרון הזה הוא לא חשב בכלל... אחד אחר אומר, 'מה אני יכול לעשות, אני כל כך רעב. אם לא תתן לי ללכת לאכול בבית אצטרך לאכול את החזון... וכך בכל יום ויום אווזו אותו בולמוס, ה' ישלח לו רפואה שלימה... אחד אומר שצריך לקחת את הבן שלו לגן, וכך הרבה תירוצים יש. יכול להיות שהכל נכון, אבל האם זה כבוד שמים?! כאשר בכל הקדישים שאחרי התפילה בקושי יש מנין שעונה אמן ולפעמים צריך לקרוא לעשירי שישלים למנין, זה כבוד שמים?! זהו מה שאומר כאן הרמח"ל, שתהיה עבודתו של הקב"ה נעשית, איך שהיא צריכה להעשות, ועל ידי זה וכבודו מתרבה, ה' יהיה בעזרונו.

(הגאון רבי יעקב חיים סופר ר"י כף החיים - מגיד דבריו ליעקב)

אוצרות הפרשה

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: האור החיים הק' מבאר, שבנות צלפחד באו להדגיש למשה רבינו שאין בליבם כל תרעומת עליו על כך שאביהם מת בגלל שדיבר על משה רבינו, ואין להם כל מחשבה שחלילה משה רבינו יעוות את דינם, כי אדרבה, מעצם זה שאביהם מת במדבר, מחמת דיבוריו, הרי הם מבינים שחלילה להם להרהר אחר הצדיק.

ואמר: רצוני להוכיח במעשים שאין בליבי כל תרעומת עליכם, שכן טבע הוא באדם שכאשר מיטיב עם חברו נעשה אוהבו בלב שלם. והנה כבודו ביקש את סליחתי ומחילתי, ואמנם במחשבה אני מחילתי תיכף ומיד, אבל המחילה היא עדיין אינה מחילה גמורה, שכן מחשיבה אינה מוציאה מידי מעשה, ולכן במעשה הזה שאני עושה, שאני קולף את הפירות, חותכם ומגישים לפניכם, אני עושה גם מעשה, וכך המחילה שלמה ותדעו שאין בלבי כל תרעומת עליכם ('אדמו"רי בעלז' ח"ג עמוד פד).

על הפסוק (במדבר כז ב-ג): 'וְעַמְדוֹנָה לְפָנַי מִשֶּׁה וְלִפְנֵי אֱלֹהֵיךָ הִכְהֵן וְלִפְנֵי הַנְּשִׂאִים וְכָל הָעֵדָה פָּתַח אֶהָל מוֹעֵד לְאֹמֶר. אֲבִינוּ מִתּ בְּמִדְבָר וְהוּא לֹא הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנוֹעֲדִים עַל ה' בְּעֵדַת קִרְח כִּי בְחָטָאֹ מֵת וּבְנָיִם לֹא הָיוּ לוֹ, מִפְרֵשׁ רַבִּינוּ הָאוֹר הַחַיִּים הַקְּדוֹשׁ זִיע"א, שבנות צלפחד באו להדגיש למשה רבינו שאין בליבם כל תרעומת עליו על כך שאביהם מת בגלל שדיבר על משה רבינו, ואין להם כל מחשבה שחלילה משה רבינו יעוות את דינם, כי אדרבה, מעצם זה שאביהם מת במדבר, מחמת דיבוריו, הרי הם מבינים שחלילה להם להרהר אחר הצדיק.

ואלו דבריו: יתבאר על דרך מה שאמרו בזוהר (ח"ג רה:), כי 'במדבר' לשון דיבור, כי באו להסיר מלב משה לבל יחשוד אותם שיש בלבם עליו ח"ו שיעוול משפטם, ואמרו 'אבינו מת במדבר', פירוש, איך יעלה על הדעת שישבו דבר זה, הלא המה ראו את אשר המית ה' אביהם בשביל שדיבר במשה, וזה אות להם להרחיק מחשבות און באיש אלהים.

(הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - ספיר ויהלום)

"כבודו ביקש את סליחתי ומחילתי, ואמנם במחשבה אני מחילתי תיכף ומיד, אבל המחילה היא עדיין אינה מחילה גמורה, שכן מחשיבה אינה מוציאה מידי מעשה, ולכן במעשה הזה שאני עושה, שאני קולף את הפירות, חותכם ומגישים לפניכם, אני עושה גם מעשה, וכך המחילה שלמה ותדעו שאין בלבי כל תרעומת עליכם"

השר שלום, והוא הראה לשואל את דברי הרמ"א המפורשים בשולחן ערוך, בו נפסק כמנהגו. אף אני אעשה כן ואראה לכבודו את אותם דברים האמורים ברמ"א! לאחר שמהרי"ד הראה לרב את דברי הרמ"א, שמח הרב מאוד והתפלא על עצמו כיצד לא ידע מדברי הרמ"א הללו, ואף הוסיף וביקש מחילה מהרבי על כל דבריו אשר התריס כנגדו בעניין זה של איחור זמן התפילה, ואכן מהרי"ד מחל לו בלב שלם.

לאחר מכן ציוה מהרי"ד כי יביאו פירות אל השולחן, ומשהביאו את המשמשים את הפירות בשלמותם, נטל מהרי"ד סמין לידו והחל מקלף את הפירות ומגישים לפני הרב. השתומם הרב והתפלא מאוד על טרחתו המרובה של הרבי למענו, ומששאל את הרבי על כך נענה מהרי"ד

אין בלבם תרעומת

סיפר הרה"ק מהר"א מבעלזא זיע"א: זקני הרה"ק השר שלום מבעלזא זיע"א היה מתפלל תפילת מנחה בשעה מאוחרת. מעשה שהיה והגיע אליו רב גדול ושאלו: מדוע הוא מתפלל תפילת מנחה לאחר שעבר זמנה. לקח השר שלום את השולחן ערוך' והראה לו כי הרמ"א פוסק כי זמן התפילה הוא זמן זה בו הוא נוהג להתפלל. והיה הדבר לפלא בעיני הרב, כיון שהוא לא ראה את דברי הרמ"א הללו מעולם. לאחר שיצא הרב את חדרו של השר שלום הוא לקח שוב את השולחן ערוך לידו ונסה למצוא את דברי הרמ"א כדי לעיין בדבריו פעם נוספת, אלא שלמרב הפלא הוא לא הצליח למצוא את דברי הרמ"א. הגיעה השמועה לאזניו השר שלום על כך שאותו רב אינו מוצא את דברי הרמ"א שהראו לו, והוא נענה ואמר: בשולחן ערוך סודרו כל הדינים וההלכות הדרושים עבור כל בני ישראל, אלא שיש דינים האמורים רק לחלק מבני ישראל, ואף הם מצויים בשולחן ערוך, ואותם אין רואים אלא שדינים אלו שייכים אליהם.

לימים, כשהתגורר נכדו הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זיע"א בעיר רצפרד, בימי מלחמת העולם הראשונה, נודע לו כי ישנו רב באחת העיירות בהונגריה אשר זה דרכו להתריס בדברים ולדבר סרה וגנאי נגד חסידי בעלזא ונגד רבם על כך שהם מאחרים בזמן התפילה. ביום מהימים הופיע רב זה בכבודו ובעצמו אצל המהרי"ד, מתוך כוונה לשאול אותו לפשר מנהג זה. מהרי"ד קיבל את אותו רב בסבר פנים יפות וכיבד אותו מאוד, ואף שוחח עימו ארוכות. בתוך השיחה, כשעלה עניינו של איחור זמן התפילה, נענה מהרי"ד ואמר לאותו רב: כמעשה הזה אירע גם אצל זקני

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המבואר
10 כרכים של חוקים מפורטים
המבארים את כל דיני התורה
בשפת ברורה ופשוטה
לכל ישראל

אור החיים המבואר
חברת ישיבת אור החיים
מבית שמש
תל אביב

חיים של תורה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

לבקש מהכהן לצאת בעליית כהן לכבד גביר המחזיק מקום תורה | שם ציבור למנין הקוראים קריה"ת באמצע היום | גרם הפסד למנהל דירות נופש | האם מותר לפרסם מי שעדיין לא שילם לוועד בית | שומר שקיבל ממתק האם הוא כשומר שכר

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א
ראב"ד העדה החרדית מח"ס תשובות והנהגות

מכח וקידשתו הוא רק בזמן חז"ל שהעולה לתורה היה מוציא הקהל בקריאתו, אבל היום שתיקנו הקדמונים שהעולה לתורה אינו מוציא הקהל בקריאה, אף שהשאירו לדין תקנת חז"ל לקרוא הכהן ראשון מיהו אין בזה חיוב מכח וקידשתו.

שם ציבור למנין הקוראים קריה"ת באמצע היום

בתשובות והנהגות ח"ה (סי' נ"ג נ"ד) הבאתי מחלו' הפוסקים בענין קריה"ת אם זהו חובת ציבור או חובת יחיד, וביארתי שם דאם זהו חובת ציבור, א"כ לא נתחייבו אלא כאשר חל עליהו שם ציבור קודם הקריאה, והיינו שמתפללים יחדיו ואז יש עליהו שם ציבור ונתחייבו בקריה"ת.

ולכן נראה דאותם שלא הולכים לביהכ"נ בבוקר והם מתאספים בשעות הצהרית למנין מיוחד רק לקריה"ת, אזי אם יתחילו מיד לקרוא בתורה הרי שלא חל עליהו שם ציבור קודם קריאה, וא"כ לא קיימו המצוה כמצותה לכתחילה שלא קיימו המצוה באופן שיש בה חיוב. ולכן יאמרו תחילה איזה מזמור וקדיש שאז יש עליהו שם ציבור בזה שנתאגדו לאמירת קדיש שזהו דבר שצריך ציבור, ואח"כ יקראו בתורה. (מיהו בלא"ה יש עוד פקפוקים במנין מיוחד לקריה"ת בשעות הצהרית שלא קיימו כמצותה לכתחילה עיין בדברינו שם).

ולכן התקינו המנהג שלא ליתן לכהן את העליה הראשונה של התחלת התורה רק ימכרוהו לכל המרבה בדמים שזהו כבוד התורה.

ולכן בנד"ד שאם לא יתנו לגביר עליה יש לחוש שיפגע ויפסיק תמיכתו בשיבה, שפיר א"צ לחוש להחמיר לקיים מצות וקידשתו, דאם כבוד התורה עדיפא על קיום מצות וקידשתו וכמב' בשו"ת מהרי"ק, הרי כ"ש שקיום מקום תורה עדיפא על קיום מצות וקידשתו, ולכן אמרתי להם דכיון שזהו רק באקראי שפיר יש להם להקל לבקש מהכהן לצאת, והמחמיר בזה הלוא מאידך גיסא הוא מזלזל בצרכי החזקת מקום תורה. [וע"ע בשו"ת צפנא פענח החדשות ח"א סי' ו' דס"ל דהחיוב

לבקש מהכהן לצאת בעליית כהן לכבד גביר המחזיק מקום תורה

שאלה: נשאלתי משיבה א' שיגיעו גבירים לישיבה לתפילת שחרית ביום שקוראין בתורה ולא היה להם מספיק עליות בשביל לכבד כולם, אם רשאים לבקש מהכהן לצאת קודם הקריאה כדי שיוכלו ליתן במקומו עליה לגביר.

תשובה: והנה כבר נחלקו האחרונים בשאלה זו, שיש אחרונים דס"ל שבכל אופן אין לבקש מהכהן לצאת שלא לדחות מ"ע דוקידשתו, והרבה אחרונים ס"ל שאם עושים כן באקראי כשיש צורך מיוחד ליתן עליה לישראל אפשר להקל לבקש מהכהן לצאת, וכן סוגין דעלמא.

ולענ"ד נראה להוסיף דעכ"פ בנד"ד שפיר יש לסמוך להקל שא"צ לדקדק לקיים מצות וקידשתו, דהנה הביא במושב"ב (סי' קל"ח ס"ק י"ח) שבשו"ת מהרי"ק כתב שקהל שהיו נוהגין מקדם שבשבת בראשית היה אחד מהקהל מתנדב מעות לצורך ביהכ"נ כדי שיקרא ראשון בהתחלת התורה, והכהן אין רוצה למחול, אין חוששין לדבריו ויעשו הקהל כמנהגם מאחר שמנהג קדום הוא שנתקן לכבוד התורה עכ"ד. ומבואר דכבוד התורה עדיפא על קיום מצות וקידשתו.

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

קו 'מחברים' לשאלות בהלכה 02-803-9999

תשובות בהלכה מפי הרבנים הגאונים שליט"א

הרב יצחק אברהמוביץ' | הרב יצחק מאיר אדלר | הרב אברהם מרדכי ארשטר | הרב פנחס בלוי | הרב ישראל ברלינר | הרב אהרן מרדכי גרין | הרב שבח דוידוביץ' | הרב ישראל הורנצ'יק | הרב ברוך וידיסלבסקי | הרב ישראל זילברברג | הרב שאול משה טיטלבוים | הרב אברהם מרדכי לוינגר | הרב יחיאל מיכל לנדאו | הרב יחיאל רבינוביץ' | הרב רפאל יצחק רוזמרין | הרב שלמה חיים רוזמרין | הרב משה רוטשטיין | הרב שמעון רוסק | הרב ישראל שאהן | הרב אברהם יהודה שטיין | הרב שמואל יוסף שטיצברג | הרב יוסף מרדכי שלמון

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי מתתיהו דייטש שליט"א
גאב"ד רמת שלמה ובעל נתיבות אדם

גרם הפסד למנהל דירות נופש

שאלה: ראובן בא לשכור דירה משמעון לב שבועות באיזור שרבים מבקשים לנסוע לנפוש שם, ונמשך הענין בינם כמה שבועות ולבסוף לא נגמר הענין מחמת סירובו של ראובן, ועדיין לא חתמו כלום. ועכשיו תובע שמעון שראובן הפסידו ממון, כיון שהי' יכול כבר להשכיר הבית מזמן, וגם כמה פנו אליו בדבר שכירות הדירה, אך דחה אותם כי שמעון הי' עמו במו"מ לשוכרה.

תשובה: אי אפשר לחייבו כלום, דלא הוי אלא גרמא, ומבטל כיסו של חברו. ויותר מזה, כי כן דרך המסחר, אשר יש שבסופו של דבר בטל הענין ואין מגיע לידי גמר.

ויותר מזה מבואר ברא"ש (פ' כיצד הרגל) דהסוגר בית חברו ומנעו מלהשכירו אינו אלא גרמא, דס"ל להרא"ש דדמי למבטל כיסו של חברו, ואפילו הוציאו מכיתו וסגר עליו פטור,

עיי"ש, ונפסק ברמ"א (ח"ו, ס' שסג, סעי' ו), עיי"ש. ונראה דאף לשיטת הרמ"ה שהביא הטור (שם), דבחצר העומד להשכיר חייב, דהוי בכלל גרמי, היינו מכיון דעשה מעשה שסגר בפועל עם מנעול, וכן דהוי ברירא הפסידא, משא"כ בנידון

דין דברור הוא שאינו אלא גרמא, וגם לא ברירא בהדיא שהפסידו.

עוד יש לומר בזה, דשאני התם שעשה כן במזיד, וגרם לו הפסד, משא"כ הכא, בנידון דידן שאינו אלא שוגג, דהרי לא עשה כן במתכוין דהוא חשב שישכור את הדירה, ובוזה נראה דאתאן לפלוגתא הפוסקים אם שוגג דגרמי חייב.

דדעת הרמב"ן שהוא פטור, וכן סוברים עוד ראשונים ז"ל, אך הש"ך (סי' שפו, ס"ק ו) הכריע שהוא חייב, עיי"ש. וממילא יכול לומר קי"ל כפוסקים דגרמי בשוגג פטור.

ונראה, דבנידון"ד הוא פטור אף בדיני שמים, דהנה מבואר בפוסקים דמבטל כיסו של חברו, דקי"ל דאין עליו אלא תרעומת, אינו חייב אפי' לצאת ידי שמים, וכמבואר בארוכה בשו"ת אמרי בינה (סו"ת, ס' א), עיי"ש. ומכל הלין נראה לענ"ד דהצדק עם השוכר, וא"א לחייבו כלום, והאמת והשלול' אהבו.

הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א
דיין ורב בית הכנסת 'דברי שיר' בבני ברק

האם מותר לפרסם מי שעדיין לא שילם לוועד בית

שאלה: כשיש כמה שכנים שמזוללים בתשלומי החודש של "ועד הבית" כבר כמה חדשים. האם מותר לאחראי לתלות פתק בחדר המדרגות פירוט חשבון מי כבר שילם ומי עדיין לא שילם וזה יגרום וידחוף כל א' לשלם מיד.

תשובה: מי שהוא אחראי על "ועד הבית" הוא בגדר שליח עבור כל השותפים לדאוג על עניני השותפות. דהיינו צרכי הבית. ומותר לשותף אחד לדווח לשני על עניני השותפות לצרכם. אבל אסור לו לספר ולגלות לאדם זר ויש בזה איסור לשון הרע.

ולכן העצה הוא לכתוב בפתק פירוט החשבון על מי ששילם ומי שלא שילם, ולהכניס לתיבת דואר של כל השכנים, אבל לתלותו על לוח המודעות אסור, מכיון שבאים לשם אנשים מבחוץ ויש בזה איסור לשון הרע (בשם הגר"נ בקרליץ זצ"ל).

שומר שקיבל ממתק האם הוי כשומר שכר

שאלה: שליח שהסכים לקחת דברי ערך לירושלים וכשהבעלים הביאו לו חפץ נתן לו גם איזה ממתק בתור הכרת הטוב, ואבד לו החפץ האם חייב לשלם או לא.

תשובה: יסוד השאלה הוא האם נחשב לשומר חנם, כיון שהסכים לקחת מתחילה החפץ בחינם, ופטור מגניבה ואבירה, או כיון שקיבל בעבורו איזה חנאה נחשב שומר שכר, וחייב עליו בגניבה ואבירה.

והנה איתא ברמ"א (ח"ו, ס' קפ"ה ס"א) בשם הגהות מרדכי מי ששלח שליח להוליך דבר למקום אחד ובתוך כך שלחו לו דורון הוי שומר שכר ע"כ. הרי מבואר שאע"פ שלא סיכמו על כך בכל זאת מכיון שלמעשה הנהגה משהו ממנו נחשב לשומר שכר. ועכ"פ צריך להיות מוכח שנתן הדורון בשביל זה ולא בשביל דבר אחר (כמו שנתבאר שם בטורי זהב).

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryakov.com

פניני הלכה' מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

מסכת בבא בתרא דף לג-לט

חלוקת ירושה בצוואה על פי גדלות בתורה או על פי קרובה

בגמ': קריביה דרב אידי בר אבין שכיב ושבק דיקלא רב אידי בר אבין אמר אנא קריבנא טפי וההוא גברא אמר אנא קריבנא טפי לסוף אודי ליה דאיהו קריב טפי וכו' (בבא בתרא לג, א).

בש"ת בצל החכמה (ח"ג סי' כג) נשאל מיורשי איש חסיד שהוא ואבותיו היו ממעריצי גזע צדיק מפורסם מפולניא שנפטר לפני כמאה שנה, והניח אחריו שושלת בנים ונכדים שאנ"ש ומעריצי אבותיהם החזיקו בהם למען יוכלו לשבת באהלה של תורה ולהפיץ דרך החסידות של אבותיהם ברבים, והמנוח הנ"ל עזר להם הרבה. ועתה הניח עזבון לצדקה וחסד, ובצוואתו כתב לתת לנכדי הצדיק הנ"ל סכום מסוים ולא פירש שמותם. ועתה שואלים היורשים, מי מנכדי צדיק הנ"ל זכאי להנות מהירושה אם רק אדמוריים"ם ורבנים ויושבי אהל, או כל נכדי אפילו סוחרים ובעלי מלאכה שהתחילו באחרונה לננות עצמם בשם אדמוריים"ם ורבנים וגם לקבל מתנות מבני אדם.

בתשובתו הביא את דברי הגמרא בתכותות (פה:): באדם שציווה להוריש את נכסיו לאדם ששמו טוביה ולאחר מותו באו שני אנשים בשם זה, ושניהם טענו לזכות בירושה, ומבואר בגמרא שאם שניהם קרובים, יש להעדיף את התלמיד חכם בקבלת הירושה, ופירש רש"י שמסתמא אדם מצדיק את מעשיו בשעת מיתה, וכמו שמצינו בגמרא ברכות (לד:): המדברת גדולות ונצורות בשבח המהנה תלמידי חכמים מנכסיו.

אם כן, לכאורה הדין נותן שגם כאן הנכסים ינתנו לנכדי התלמידי חכמים ולא לשאר הנכדים. ובירר שם שהגדרת תלמיד חכם אינה רק מי שעוסק בתלמוד תורה כל היום, אלא אף העוסקים לפרנסתם כדי חייהם וצרכי ביתם ואינם עוסקים כדי להתעשר, אם הם משתדלים לעסוק בתורה בכל זמן פנוי, בכלל תורתם אמנותם הם, כמבואר בשו"ע (יו"ד סי' רמג ס"ב). וכעין זה בשו"ת מהר"ם אלשקר (סי' יט) ובשו"ת מהר"י בן לב (ח"ז סי' מז) ובשו"ת דרכי נועם (חו"מ סי' נה). עוד בירר שם שאין עדיפות לחכם מופלג על חכם פחות ממנו.

אמנם שוב כתב, שאין קדימה לחכמים שביניהם על שאר נכדי הצדיק, ומקור דבריו בשיטה מקובצת כאן (ד"ה ואיכא נוסחי) שכתב בדין זה של קריביה דר' אידי שכיון שאמו המוריש שנתן את הירושה לפלוני ופירש שהוא קרובו, לא עדיף מי שאינו קרובו אף אם הוא תלמיד חכם גדול יותר, שהרי גילה דעתו כי סיבת נתינתו היא הקירבה.

ואף שהרמב"ן בחידושו (ד"ה קריביה) נסתפק בדבר שאפשר יקדימו את החכם אפילו יש קרוב יותר, וכך הביאו רע"א (בשו"ע חו"מ סי' רנג סכ"ט) שאפשר שיש להקדים הת"ח אפילו יש קרוב ממנו, וכ"ש בשוים בקירבה. הנה מצינו בשו"ע (חו"מ סי' רנג סכ"ג) האומר תנו מאתיים זוז לעניים יתנו לעניי אותה העיר, ומשמע שיחלקו בין כולם

בחנווני על פנקסו, שכאשר תובע את החנווני על שכר הפועלים, נשבע החנווני שנתן להם שכרם, והפועלים נשבעים שלא קיבלו, ואף על פי שהאחד מהם וודאי שקרן גמור, מכל מקום משביעים את שניהם, הרי שכאשר נוהג כדון ותובע את שלו, רשאי לגרום לכך שאחרים ישבעו על שקר כיון שלא הכריחם לעבור איסור אלא הם מרצונם החופשי עברו עליו, ולפיכך כיון שהוא נוהג כשורה במה שהולך לרופא, שהרי הרופא חייב לבדוקו מן הדין, והחולה כדון עושה לדרוש מהרופא רפואתו, אין לו לחשוש מכך שהרופא יחלל שבת בדבר שאינו נצרך, כיון שאינו עושה כן מחמת ציווי או מחמת ההכרח.

והביא שגדול אחד דחה את הראיה מדין זה של חנווני על פנקסו, על פי מה שכתב בדברי חיים (חו"מ סי' ח) לבאר ענין זה, שקודם השבועה אנו מעמידים את המושבע בחזקת כשרות ושלא ישבע על שקר, ולפיכך רשאים לחייבו בשבועה ואין זוה משום לפני עור, ולפי דבריו אין ראיה מדין זה לנידון של הרופא המוחזק לחלל שבת. אמנם דברי הדברי חיים אינם מבארים את כל האופנים שהרי רשאי אדם להשביע את חברו אף שהוא יודע בו שהוא גולן וחשוד על שבועת שקר, וראיה לדבר מדין נסכא דרבי אבא המבואר בסוגיין, אשר בעל הנסכא וגם העד יודעים בבירור שגולן הוא, ומכל מקום משביעים הם אותו אם אומר לא חטפתי להכחיש את העד, ואין אומרים לתובע שלדבריו שרשע הוא ועומד להשבע לשקר אסור להשביעו משום לפני עור, הרי שאין אנו חוששים למה שזה יעבור איסור מחמתו, ואף אם בעל הנסכא מכירו מזמן לעברייין אשר הרבה פעמים נשבע לשקר. נמצא שחזרה הראיה למקומה לדין חולה בשבת כשאין בו סכנה, שרשאי לילך לרופא המומחה יותר אף אם יחלל שבת עבורו שלא כדין.

וכתב שם שאפילו יש לפניו גם רופא השומר מצוות מותר לו לילך לרופא המחלל שבת אם הוא מומחה יותר, אפילו שיחלל מחמתו את השבת. ובספר שמירת שבת כהלכתה (פ"מ ס"ח) הרחיב עוד בענין זה בהלכה ולמעשה.

בשוה ולא אמרו שיחלקם לחכמים עניים דוקא, ולדברי הרמב"ן הסובר שצריך להקדים החכם, צריך לומר שדוקא כשהוא נותן מתנה לאדם אחד אמדו חכמים שהוא חפץ ליתן לת"ח דוקא כדי לזכות במצוה רבה זו של הנאת ת"ח מנכסיו, אבל באופן שנתן מתנה לרבים ובכלל המקבלים יהנו גם ת"ח מנכסיו, אין אומרים שהתכוין דוקא להם ולא לאחרים, ולפיכך הקרוב בקרובה קודם יותר ואין ללכת אחר מי שגדול יותר בחכמה, אלא אחר מי שקרוב לו יותר והוא יזכה בממון.

האם חולה רשאי לילך לרופא המחלל שבת כשאין בו סכנה

בגמ': היינו נסכא דרבי אבא דההוא גברא דחטף נסכא מחבריה אתא לקמיה דרבי אמי והוה יתיב ר' אבא קמיה אייתי חד סהדא דמיחטף חטפא מיניה אמר ליה אין חטפי וידי חטפי וכו' (בבא בתרא לד, א).

בשו"ת יד יצחק (ח"ג סי' צה) כתב, שחולה שאין בו סכנה המבקש להיבדק על ידי רופא מחלל שבת, אף שדרך הרופא לכתוב לו איזה רפואה הוא צריך רשאי הוא לילך אליו, וראה שם שצירף כמה טעמים להיתר זה. וכך כתב בברכת משה (קונט' התשובות סי' כא) שמן הדין אין איסור בדבר אבל המחמיר תבא עליו ברכה. ובשו"ת בנין דוד (סי' מב) כתב, גם כן שמן הדין הדבר מותר, אמנם ראוי שיאמר לרופא שאין רצונו שיכתוב עבורו בשבת.

כתב בספר יסודי ישרון (ח"ד דף רנח) שאם ברי לו שהרופא יעשה את הבדיקות על ידי שיחלל שבת מדאורייתא, אינו רשאי לילך להיבדק אצלו.

אבל במנחת שלמה (ח"א סי' ז אות ד) נטה לומר, שגם כשודאי יעבור הרופא על איסור תורה אינו צריך לחוש על חילול שבת שיעשה על ידי הרופא אם לא ציווהו לכך במפורש, והראיה, שהרי אדם יכול לתבוע את חברו על חוב שיש לו עליו, על אף שברי לו שהנתבע יחרפהו ויגדפהו על כך, וכמו כן, מצינו במסכת שבועות (מה).

שבת שקלים ור"ח אדר אחד קנה עליית חזק ואחד עליה לפני האחרון

בגמ': : זה החזיק באילנות וזה החזיק בקרקע
אמר רב זביד זה קנה אילנות וזה קנה קרקע וכו'
(בבא בתרא לו, א).

האור שמח (תפילה פי"ג ה"כ) נשאל אודות בית הכנסת שמכרו שם בשמחת תורה את כל העליות של סיום הספרים של חזק בראשית וכו' לאדם אחד, ולאדם אחר מכרו לכל שבתות השנה את כל העליות של לפני האחרון. ואירע בשנת תרמ"ג שחלה פרשת שקלים בפרשת פקודי והיה ר"ח אדר, שהשישי קורא עד סוף הפרשה, והשביעי קורא בקריאת ראש חודש, והמפסיר קורא בפרשת שקלים. ונתעוררה השאלה מי יזכה בעליית חזק של סיום חומש שמות, אם בעל עליית לפני האחרון שהרי עליה זו היא העליה שלפני האחרון-שביעי, ויזכה הוא לסיים את החומש, או מי שקנה את כל עליות חזק.

וכתב האור שמח, שמסוגיין יש להוכיח שבעל עליות סיום הספרים הוא יעלה לעליית חזק, שהרי כאשר שני לקוחות קנו שדה זה קנה האילנות וזה קנה הקרקע, זה החזיק באילנות וזה החזיק בקרקע, סבר רב פפא שאין לומר שלבעל האילנות אין חלק בקרקע כלל, משום שכמו שמכר לקונה הקרקע בעין יפה, מכר גם לקונה האילנות בעין יפה ואנו אומרים שמכר לו האילנות והקרקע שתחתיהם.

כמו כן בנידון זה של הדין ודברים בין קוני העליות, כיון שאם ניתן את עליית חזק לבעל עליות של קודם האחרון נמצא שבעל עליות הסיום אינו נוטל כלום שהרי עליית האחרון אינו סיום הספר, אבל אם יטול את עליית חזק בעל עליות הסיום אז יטול בעל העליות שלפני האחרון את העליה שלפניו, מפני שנאמר שהוא נוטל את העליה שלפני האחרון בספר זה, ואז הרי זה בעין יפה שאנו אומרים שעל דעת כן קנו שיהיה עליה לכל אחד מהם, וכמו בסוגיין שלכל אחד יש חלק בקרקע.

אכל את התרנגולת, ואח"כ בפורים נודע שהיא טריפה, האם יצא השולח ידי חובת משלוח מנות מאחר וסוף סוף נהנה המקבל, או שלא יצא כיון ששלח לו תרנגולת שאינה ראויה לאכילה מחמת איסורה.

בשו"ת הון יוסף (אהע"ז סי' ה-ו) נדרש לשאלה זו, וכן לשאלה הדומה לזה באדם שקידש אשה בעוף טריפה והמקדש לא ידע על כך בעת הקידושין, ולאחר שהאשה אכלה את העוף נודע לשניהם על טרפותו של העוף. והשואל כתב לומר שאשה זו מקודשת וגם יצא ידי חובת משלוח מנות, על פי דברי הגמרא (בכורות לו.) שהשוחט את הבכור ולא הראה את מומו לכהן ומכר הבשר, ואחר כך נודע שבאיסור נשחט, מה שאכלו הקונים אכלו ויחזיר להם הדמים, ומבואר שם ברש"י שהחזרת הדמים היא משום קנס על כך שמכר הבהמה בעוד שידע שעליו לשאול ולהראות את מומו, ואם כן בנידון דידן שלא עשה שלא כהוגן שהרי לא ידע על הטרפות, ולא שייך לומר שהיה לו לשאול אין לקנסו, ויחולו הקידושין ויקיים מצוות משלוח מנות.

אולם הברכי יוסף (או"ח שם) דן אף הוא בשאלה זו, והכריע ששאלה זו תלויה במחלוקת הרמב"ם והראב"ד לגבי דין אכלה ערלה שביעית וכלאים המוזכר בסוגייתנו, שהרמב"ם (טוען ונטען פי"ב הי"ב) כתב, שדין זה אמור אף כאשר אכל את הפירות עצמם, שיש לו חזקה [על פי גירסת רבינו חננאל שחזקה זו מועילה, ועיין רש"ם ד"ה אכלה ערלה ותוד"ה הכין] והרי חזקה צריכה אכילת המחזיק, ומכאן שאף אכילת איסור חשובה כיון שסו"ס נהנה ממנה, ולדבריו נראה שגם בטרפיפה האסורה באכילה יקיים מצוות משלוח מנות. אולם הראב"ד שם השיג על דעת הרמב"ם, וכתב שאכילה זו של ערלה וכלאים שמועלת לענין חזקה אינה בפירות אלא בעצים. ולדבריו אין כל ראייה למשלוח מנות. והרב השואל שם דחה שהרמב"ם חשבה חזקה כיון שעם האיסור יש גם אכילת היתר כמו שפירשו במגדל עוז, אבל בנידון ד' יסכים שאינה הנאה.

ולענין הלכה הכריע בהון יוסף (סי' ה, ח) שהיא ספק מקודשת, וראה שם (סי' ז) תשובת הרב משה סווין שודאי אינה מקודשת.

אומדנא בדיני ממונות

בגמ': משני שטרות היוצאין ביום אחד דרב אמר יחלקו ושמואל אמר שודא דדייני וכו' (בבא בתרא לה, א).

בסוגיין מובא דעת שמואל הסובר שכאשר יש ספק בין שתי שטרות היוצאים ביום אחד, ואין ידוע איזה מהם הוא השטר הקודם, הכרעת הדין נעשית על ידי 'שודא דדייני', ובמהות שודא נחלקו רש"י ותוס', רש"י פירש שהיא הכרעת הדין על פי אומדן דעת הנותן, וכן כתב הרמב"ם (זכיה פ"ה ה"ו), ותוס' פירש שיעשה הדיין כרצונו. להלכה, פסק השו"ע (חו"מ סי' רמ"ג) כדעת רש"י.

בשו"ת הרשב"ץ (סי' פ, ו) ובענין זה בתוס' כתובות נה: ד"ה שאם) למד מענין זה יסוד גדול בדיני ממונות, שאף שדעת חכמים היא שאין בית דין פוסקים בדיני ממונות מכח אומדנא (סנהדרין לו: לקמן צג.), ואמרו שור שהיה רועה בנהר ונמצא שור הרוג לידו, אף שזה נשון וזה מועד לישך אין אומרים ידוע שזה נשכו, וכך פסק הרמב"ם (נזקי ממון פ"ח הי"ב), מכל מקום מדין שודא דדייני כפירושו של רש"י יש ללמוד שהמעשה מתברר לדין על ידי אומדנא.

ובביאור הלכה זו כתב המהרי"ק (שורש קכט), שכשעיקר המעשה אינו מבורר לדיינים אלא מתוך האומדן כגון שור שהיה רועה בנהר, אין בכוחם להכריע את הדין, אבל כשעצם המעשה ידוע על פי עדים אלא שהדיינים מסופקים בפירושו, כגון שאינם יודעים את כוונת הנותן, יכולה האומדנא לפרש את כוונתו (וע"ש בתשב"ץ שפירש באופן אחר).

ומכל מקום, גם באופן שבאה האומדנא לברר את עיקר המעשה רשאי הדין לנטות אחריה, ואף כששורת הדין עם התובע כגון שיש לו שטר, יש לו להסתלק מן הדין (שו"ע חו"מ סי' טו ס"ה), ובמקום שיש כמה אומדנות וליבו של הדיין שלם בדבר יכול גם להוציא ממון על פי האומדן (פ"ת שם סק"ט, ובענין זה בשו"ע סי' סה ס"ז), ובענין זה נהניג הרשב"א (בתשו' ח"א סי' אלף קמו).

ובנתיבות המשפט (סי' טו ביאורים סק"ב) כתב, שאין הדין יכול לפסוק בלא עדים אף בדבר המבורר לו, שהרי אפילו ראה הדיין בעצמו ונעשה עד אינו יכול לדון לפי ראייתו, אלא שיש לחלק בין אומדנא הידועה לכל העולם וכל הרואה את פרטי המעשה ידע כאומדנא זו שרשאי הדיין לפסוק על פיה, לבין אומדנא המבוררת רק לדיין שאסור לו לדון על פיה. והאחרונים האריכו לדון ולדחות בדבריו (אמרי בינה דיינים סי' כה, נחל יצחק ח"מ שם).

משלוח מנות וקידושי אשה בתרנגולת שנמצאה טריפה לאחר אכילתה

בגמ': ואמר רב יהודה אכלה ערלה אינה חזקה, תניא נמי הכי, אכלה ערלה שביעית וכלאים אינה חזקה (בבא בתרא לו, א).

הבאר היטב (או"ח סי' תרצה סק"ז) הסתפק לגבי אדם ששלח לחבירו משלוח מנות בפורים תרנגולת טריפה, באופן שהשולח וגם המקבל לא ידעו על כך בעת שליחת המשלוח מנות, והמקבל

'פניני הלכה' מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

'אפי תלתא' כשאמר בפני ג' גויים

בגמ': דאמר רבה בר רב הונא כל מיילתא דמתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא (בבא בתרא לט, א).

בסוגיין הובא הדין הידוע בהלכות לשון הרע, שדבר המפורסם בפני שלושה אנשים שוב אין איסור לפרסמו יותר, מאחר ופרסום זה הוא גדול ונפוץ ואין תוספת בסיפורו של המספר, מאחר והדבר ידוע לכל.

בפוסקים נאמרו כמה חילוקים וחיידושי דין מכח מימרא זו.

בשו"ת שואל ונשאל (ח"ז סי' ח) כתב, שנראה שדין זה אינו אמור אלא בדבר המפורסם בפני שלושה יהודים, אך דבר המפורסם לשלושה גויים אינו נחשב מפורסם דיו ויש בזה איסור לשון הרע אם מפרסמו.

ומכח זה יצא לחדש, שהדין האמור בקידושין (ע) שפרנס שנתמנה על הציבור אינו רשאי לעשות מלאכה בפני שלושה, דבר זה אסור רק בעושה מלאכה בפני יהודים, ומשום שלושה מפרסמים הדבר כפי שנתבאר, אך בפני שלושה גויים אין להחשיבו כמפורסם, מאחר ולא יאמינו לדבריהם ואין כל פרסום על ידי שידיעו.

המוחזק לו. וביקש להכריע שאלה זו מדברי האור שמח הנ"ל שבעל עליית הסיני קודם, וכך גם זה שזכותו ליום ראשון שאחר פורים יקדם, משום שאין הראשון יכול לדחות לאחרון. בשולי הגליון כתב, שלכאורה ראיית האור שמח וטעמו אינם שייכים בנדון זה משום שבכל אופן שנכריע תבטל חזקת האחד, והאור"ש הכריע רק באופן שיהיה עליה לשניהם, וכאן לא שייך זה, אמנם שוב כתב שנכון לדמות הדברים, שהרי גם שם יצא לשניהם אותה עליה לפי חזקתם, ואפשר לומר שכמו שפסק שם שאין סברא לדחות את אחד מהם מכל וכל, ולכן כדי לקיים שניהם, המסיים יסיים כדרכו והשני יעלה אחד לפני זה כי גם זה אפשר לקרותו אחד לפני האחרון, משא"כ זה שקנה חזק אין טעם לתת לו עליה אחרת שאין לה שייכות עם חזק, אם כן גם בני"ד אפשר לומר, כיון שחזקתו של אחד היא על יום א' בשבוע של אחר פורים, הרי אין טעם לתת לו ביום ב', כי חזקתו רק על יום א' שבשבוע, מה שאין כן השני שחזקתו בשושן פורים דהיינו ביום שלאחר פורים, ובשנה זו שזה שבת טענתו שיום אחרי זה שייך לו, שפיר אפשר לומר שנקיים חזקתו אף אם ניתן לו את יום ב' אחריו, כיון שזה היום הראשון של אחר פורים שאפשר לתת לו בכדי לקיים לשניהם את חזקתם, וכמו הכרעת האור שמח שעדיף לקיים שניהם.

בשו"ת חלקת יעקב (או"ח סי' רג) נשאל אודות שני אנשים, שלאחד מהם היתה חזקה במאפיית מצות על יום לאחר פורים דהיינו שושן פורים שבו הוא אופה בכל שנה, ולמשנהו היתה חזקה על יום א' בשבוע שלאחר פורים, ושנה אחת חל שושן פורים להיות בשבת, הראשון שהחזיק ביום שלאחר פורים טוען שזכותו לאפות ביום הראשון אחר פורים, שהרי זהו היום הראשון הראוי לאפיה אחר פורים וחזקתו עליו, ואילו חבירו טוען שהוא המחזיק ביום א' בשבוע שלאחר פורים, וזכותו קודמת על יום א' זה.

תחילה הביא את דברי השערי תשובה (סי' תקפא סק"ג) שנסתפק במקרה כגון זה, בשני בעלי תוקע שהאחד הוחזק לתקוע ביום א' דר"ה והשני ביום ב', מה הדין בשנה שיום א' חל בשבת והיום הראשון הראוי לתקיעה הוא היום השני של ראש השנה, האם זכות הראשון על יום זה שהרי זה יום הראשון לתקיעה, או שהשני שהוחזק ליום השני זכה והראשון שיומו אינו ראוי לתקיעה הפסיד. והביא בשם הפנים מאירות (ח"ב סי' קכה) שהכריע בכגון זה שהשני נדחה. והשע"ת פקפק בזה ודעתו שהראשון הפסיד והשני יתקע. וכתב החלקת יעקב, שנדון שאלתו תלוי בדעתם אם הראשון זכה מכיון שזהו היום הראשון אחר פורים הראוי לאפיה, או שהשני עדיף שזהו היום

כס"ד

ש"ס עוז והדר מניקה

מהדורה מיוחדת, תלמוד בבלי מנוקד בתוספת מדור שינון 21 כרכים

היים של הורה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הגאון הגדול רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל

ראש ישיבת מיר
י"ט תמוז תשכ"ה

באופן ארעי לבית הכנסת 'אחוזה'. הישיבה החלה להתנוסס לתפארת לפי מיטב המסורת שידעה בימים הטובים.

בי"ט בתמוז תשכ"ה כבו המאורות. בשעת בוקר אחר שעסק במשא ומתן בתורה עם אחד ממקורביו, ניכר היה עליו כי אלו שעותיו האחרונות, הוא התהלך בחדרו אנא ואנא אחוז שרעפים, ולפתע בשעה 15:30 נחלש וכרע תחתיו, בני הישיבה שפתחו את ארון הקודש בזעקה נענו כעבור מחצית השעה כי ניצחו אראלים את המצוקים ונשמתו הטהורה של רבי אליעזר יהודה שבה ליוצרה. למחרת התקיימה הלווייתו הגדולה, כשחתנו הגר"ח שמואלביץ זצ"ל זועק את שברו בהיכל הישיבה, ומורה לישוב על הארץ להביע את האבל הכללי על סילוקו של צדיק...

יערת הדבש של הגרא"י ממשיכה להחיות את בני התורה עד היום, שנים רבות לאחר הסתלקותו. מנוחתו כבוד בחלקת הרבנים שבהר המנוחות בירושלים.

הדלת תמיד פתוחה

מספר תלמידו הרב ישעיהו ליברמן שליט"א: דלת ביתו של רבי אליעזר יהודה מעולם לא הייתה סגורה על מנעול, נכנסו אליו כאילו ביתנו הוא, ואפילו לדברים פעוטי ערך. תמיד קיבלנו באהבה רבה לא אחת באנו בשעות הצהריים ומצאנוהו נח במיטתו מנוחת הצהריים וגם אז דאג שדלתו לא תהא סגורה, שמא יבוא תלמיד שרוחו נפלה לשוה צערו לפניו וירא דלתו נעולה ויחשוב שמא טרדן הוא.

לידיעתו הרבה בתורה ולהתמדתו הגדולה לא היה גבול. ידוע כי היה מסיים את הש"ס ואת פסקי הרמב"ם והשו"ע בכל שנה ושנה עד ליומו האחרון. תמיד תמהנו בליבנו מתי הוא מספיק כל זאת, הרי מעולם לא דחה תלמיד בטענה כי עסוק אני, הוא קיבל תמיד את כל אחד והקשיב לבעיותיהם, לפעמים גם בעיות ילדותיות של בחורים צעירים תמיד התאמץ לענות בכובד ראש כאילו גדולי תורה ובעיותיהם החשובות לפניו, אולם האור שלא ככה עד השעות הקטנות של הלילה והאור שנדלק בטרם שחר הצביע על התמדתו הכבירה על אף תשישותו הפיזית וגילו הגבוה.

תמיד העמיד אותנו על העובדה כי הזמן עובר ותורה חייבים לקנות בזמן היקר. מסיבות אלו לא דחה אדם מעולם אפילו אם היה זה באמצע ארוחתו.

גליון ביהמ"ד (היו"ע"י ישיבת מיר ירושלים)

ישרה בתורה.

באותה עת למרות הישיבות הנוספות שצרו ועלו, התווספו רבים ללמוד בישיבה, והיה צורך להקים בית מדרש גדול יותר שיקלוט את כל תלמידי הישיבה. בשנת תרע"א אף התרחש אסון בישיבה כשאש גדולה כילתה את בניני הישיבה כליל, והיה צורך דחוף לגייס כספים רבים ולשקם את בנין הישיבה. ואכן בשנת תרע"ב חגגו במיר את חנוכת בנין הישיבה, ראשי הישיבה דיברו בה, ואף רבי אליעזר יהודה שמיעט כל ימיו לדבר ברבים, נאות לבקשת חותנו ונשא דרשה בפני בני הישיבה במעמד זה של חנוכת הבנין.

עם התמנותו של רבי אליעזר יהודה פינקל כר"מ בישיבה, שינק את אור המוסר מאביו והתמסר להחזיר זאת אף בין כתלי הישיבה. ואכן הוחלט להחיל בלימוד חשוב זה כחלק מאופיה של הישיבה.

רבי אליעזר יהודה פינקל, ראש הישיבה, שמסר נפשו כל ימיו לתועלת התלמידים, החליט בעת מלחמת העולם השנייה לעלות ארצה ולפעול משם להשגת סרטיפיקטים לישיבה כולה. תחנתו הראשונה היתה בבית בכורו הגאון רבי חיים זאב. כבר בימים הראשונים לבואו החל לפעול בקדחתנות למען השגת האשרות. מאמציו היו לשווא.

בשנת תש"ד אחרי מאמץ רב מצידו של ראש הישיבה, הגרא"י פינקל, שכלל בין היתר את השתתפותו של הגרא"י מלצר ששלח את גרעין ההקמה מישיבתו 'עץ חיים', נפתחה ישיבת 'מיר' בבית הכנסת 'בית ברוך' בשכונת מאה שערים בירושלים, לאחר זמן קצר היה צר המקום מלהכיל את יושביו והועתק לבית הכנסת שבשכונת בתי מילנר, ובזמן ההפגזות בשנת תש"ח עברה הישיבה

רבי אליעזר יהודה פינקל נולד באלול תרל"ז בעיירה קלם שבליטא, לאביו הגה"צ רבי נתן צבי פינקל "הסבא מסלבודקה".

מסופר על אליעזר יהודה הקטן שבגיל תשע שלט היטב בסדרי נשים ונזיקין שלמדם מאביו. בשחר נעוריו הספיק לסיים את הש"ס פעם אחת מני רבות בחייו, ולאחר מכן נסע ללמוד תורה בישיבת טלז והיה לתלמידם של רבי אליעזר גורדון ורבי שמעון שקופ. בשנת תרנ"ד, לאחר כמה שנים שבהן למד בטלז, נסע ללמוד בבריסק אצל הגר"ח סולובייצ'יק.

באדר תרנ"ז חזר לסלבודקה שם שהה שנה נוספת אצל אביו בסלבודקה. בפרקי זמן קצרים אלה ירש מאביו את דרכו בתורת המוסר.

בשנת תרנ"ז היה אחד מארבעה עשר התלמידים ששלח אביו "הסבא" לישיבה של הרידב"ז שישב על כס הרבנות בסלוצק באותה עת, ובה פתח את ישיבתו.

אחר כך נדד לישיבת הלוסק ללמוד בחברותא עם רבי ברוך בער ליבוביץ ראש הישיבה, ולאחר זמן נסע לראדין ללמוד בכולל קדשים ולשהות בסביבתו של החפץ חיים.

מראדין המשיך להורדנה ומשם לישיבת מיר בראשות הרב אליהו ברוך קמאי. מיד בהגענו לישיבה, עלה הרב קמאי על תכונותיו המופלאות ובחרו כחתן לבתו מלכה.

בט"ו בשבט שנת תרס"ג השיא ראש הישיבה, רבי אליהו ברוך, את בתו, מרת מלכה, שהייתה ידועה כברת דעה ומשכלת, לרבי אליעזר יהודה פינקל, בנו של הסבא מסלבודקה, רבי נתן צבי פינקל זצוק"ל.

הנישואין נערכו ברוב פאר והדר במיר, והחתן העתיק את מגוריו למיר והחל לשקוד על תלמודו בישיבה. אביו שכיהן כראש ישיבת סלבודקה שלח לו באותה תקופה את אחד מבחירי תלמידיו בסלבודקה הגר"ר יחיאל יעקב וינברג זצ"ל בעל ה"שרידי אש" שילמד עמו בחברותא. במשך כארבע שנים למדו השנים בחברותא יום יום ועסקו שעות רצופות ביגיעה רבה בתורה, ובתקופה זו אף הספיקו לסיים מספר פעמים את הש"ס כולו.

בשנת תרס"ז נתבקש על ידו חותנו לכהן פאר כר"מ בישיבה, ובנר א' דחנוכה מסר רבי אליעזר יהודה את שיעורו הראשון לפני בני הישיבה, תלמידיו סיפרו שנים לאחר מכן ששיעור זה הותיר בהם ובשומעים כולם רושם עז. שנים ארוכות ורבות התמיד בשיעוריו שהיו נופת צופים והיו דרך ונתיב לתלמידי הישיבה להגיע לגדלות והבנה

הגאון רבי אברהם חיים נאה זצ"ל

בעל הקצות השולחן

כ' תמוז תשי"ד

בין חיבוריו הנוספים: 'ספר קונטרס החליבה' - אודות חליבת פרות בשבת. 'דברי צדק' - על סיפור המחלוקת אודות ספרו של רבי יעקב יוסף מפולנאה, ובסופו ביאור על מדרש רבה קהלת. ועוד כתבים רבים שעדיין בכתב יד.

האם צריכים לחפש את הרושם שעשו בסכין קודם ברכת המוציא

אחד האיזכורים של סבו, הוא בהלכה בעניין יין הראוי לקדש עליו, (קצות השולחן סימן מו בבדי השולחן ס"ק ב) שמובא בשולחן ערוך הרב סימן רע"ב שאין מקדשים על היין שעמד מגולה, אבל אם לא עמד היין מגולה אלא שעה מועטת אין להקפיד על כך, ולא נתפרש שם כמה היא שעה מועטת.

וכתב על זה הרב חיים נאה ושמעתי מאבי זקני הגה"ח ר' משה צבי נאה זצ"ל שיש ללמוד מליל פסח שמוזגיי כוס ב', ואומרים עליו ההגדה ועומד מגולה כל זמן ההגדה, לפעמים ג' או ד' שעות.

במקום אחר בדיני סעודות שבת (שם סימן פב בבדי השולחן ס"ק ח) תוך כדי דינו במנהג (שהובא בפוסקים) לרשום על הלחם משנה בסכין קודם ברכת המוציא את המקום שרוצה לבצוע בו, הוא מביא את ששמע מזקנו הרב משה צבי:

"אדמו"ר הצמח צדק נ"ע דיבר פעם מענין דבר דקדוק אחד שאינו נצרך, ואמר בדרך צחות שהדבר דומה בעיניו כאותו המחפש את הרשימה בלחם, והבינו החסידים תאין צריך לחפש את הרשימה בגשתו לבצוע את הלחם".

נודע בשיעורים (עמ' 29)

העדה החרדית, בפגישתו עם מלך ירדן האמיר עבדאללה.

במאורעות תרצ"ו, נרצח בנו ונפצעו שתי בנותיו בהתקפה רצחנית על משפחתו בשער הגיא, עת חזרו מחתונת אחיהם בטבריה. בשנת תרצ"ח נפטרה אשתו.

שיטתו המצמצמת בעניין מידות ושיעורי תורה התפשטה בקרב הציבור. אף שעמד במחלוקת בעניין עם מרן ה'חזון איש', הסכימו רבים לדבריו ובהם גדולי דורו והדורות שאחריו. את שיטתו פרסם בספרים 'שיעורי תורה', 'שיעור מקווה', 'שיעורי ציון', ו'קונטרס השיעורים'.

רבינו נתבקש לישיבה של מעלה ביום כ' בתמוז בשנת תשי"ד ונטמן בהר המנוחות בירושלים.

הגאון רבי אברהם חיים נאה נולד לאביו הרב מנחם מנדל בשנת תר"ן בחברון.

תורתו למד מפי אביו, שהיה מראשי חסידות חב"ד בארץ, ועמד בראש ישיבת 'מגן אבות' בחברון, אותה הקים, רבה של חברון, השדה חמד', חכם חזקיהו מדיני. בשנת תרס"א נכנס ללמוד בישיבת 'מגן אבות', ובשנת תרס"ה עברה משפחתו לירושלים, בה למד ישיבת 'אוהל משה' ובישיבת 'תורת חיים', ונסמך לרבנות ע"י הרב יצחק ירוחם דיסקין. באותה עת נשא לאישה את נוות ביתו למשפחת פניגשטיין, ונולדו להם תשעה בנים ובנות.

בשנת תר"ע נסע לעיר לובביץ ונפגש עם אדמו"ר חב"ד החמישי, רבי שלום דובער שניאורסון. בשנת תרע"א הגיע בשליחות לבוכרה, ושם מושבו בעיר סמרקנד. באותה עת חיבר בשפה הבוכרית את חיבורו 'חנוך לנער' - הלכות תפילין עבור נערי בר המצווה.

בשנת תרע"ד שב לארץ ישראל, אך בשנת תרע"ה לאחר פרוץ מלחמת העולם הראשונה, בשל נתינותו הזרה, גורש עם יהודים רבים למצריים, שם יחד עם חכם ניסים נחום הקים ישיבה לגולים בשם 'ישיבת ארץ ישראל' ועמד בראשה יחד עם חכמי אלכסנדריה - חכם רפאל מפרגולא, רבה של העיר וחכם אברהם אביכזיר אב בית הדין. באותה עת כתב את חיבורו 'שנות חיים' - הלכות שימושיות, שתורגם לערבית. עם תום המלחמה חזר לירושלים. הוא שימש סופר בית הדין של העדה החרדית, והיה רבה של שכונת הבוכרים.

חכם אברהם חיים נאה היה מראשי כולל חב"ד בישראל. בשנת תרפ"א הקים מחדש את ישיבת 'תורת אמת' ברחוב מאה שערים. בשנת תרפ"ד ליווה את הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד, גאב"ד

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראל

מתחילים את היום!

ישירות למייל האישי

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

הרה"ק רבי אברהם מתתיהו פרידמן זצ"ל

האדמו"ר משטפנשט כ"א תמוז תרצ"ג

נשאר כמו שהיה.

יעצו לו ידידיו שיקח את הילד ויסע איתו לשטפנשט אל הצדיק. האב לא חשב הרבה, 'אומר ועושה' הוא נסע לשטפנשט.

וכך היה המעשה. כשהגיע האב עם בנו לשטפנשט, כתבו לו הגבאים פתקא (=קוויטל) כנהוג, ונכנס אל הקודש פנימה. לאחר שקיבל שלום, הגיש האבא לצדיק את הפתקא וסיפר לרבי את הצרה הגדולה בה הוא נתון. כמו כן סיפר לרבי כי היה כבר אצל כל גדולי הרופאים ואין עצה. בעודו מתנה את צרותיו לפני הרבי, פנה האב אל הילד, שעמד דום ולא דיבר מאומה, ואמר:

גש לתת שלום לרבי. הילד הרים את ראשו, אך במקום לגשת ולתת שלום לרבי התמוטט ונפל על הרצפה כדרכו תמיד. האבא, שכבר היה רגיל בכגון דא, השאיר את הילד מונח על הרצפה ולא אמר יותר דבר. הרבי קם מכסאו, עמד והסתכל על כל הנעשה בדומיה. אחרי כשמונה עד עשר דקות התעורר הילד. אביו הגישו לרבי ונתן לרבי את ידו.

האדמו"ר הקוה"ט אמר לו בזה"ל: "פון היינט זאלסט דו זיין געזונד און נישט וויסען מענה פון דעם קראנקייט, גיי לחיים ולשלום" (ובתרגום ללשה"ק: מהיום שתהיה בריא ושלא תדע עוד ממחלה זו, לך לחיים ולשלום).

האב לקח את הילד ונסע עמו לביתו, ואמנם מאז לא קרה לו עוד כזאת והבריא לגמרי. לפני מספר שנים ראינו אותו, את הילד הנ"ל. שאלנו אותו שוב לסיפור המעשה והוא סיפר בדיוק כאמור לעיל.

הוא אמר כי אכן, מאז ברכתו של הצדיק הוא בריא ושלם ולא יודע יותר, ב"ה, מזו המחלה. היום הילד הנ"ל הוא כבר יהודי בא בימים. (גל' לז"ענסק)

ועלו למעון קודשו, לבקרו ולעקוב מקרוב על מצב בריאותו.

אך למגינת ליבם של כל חסידיו ואוהדיו נצחו אראלים את המצוקים ב"מי בין המצרים", ונשבה ארון - האלוקים ביום שבת -קודש פרשת פנחס, כ"א תמוז,

בשעה העשירית. סיבב למיטתו עמדו מקורביו והצדיקים מבני משפחת בית רוז'ין ברומניה ז"ע.

מהיום שתהיה בריא ושלא תדע עוד ממחלה זו

סיפר הרה"ח ר' יצחק חכם ז"ל מגדולי חסידיו שטפנשט, ממשפחת חסידי שטפנשט מזה דורות: דבר פלא שפעל הצדיק משטפנשט זצ"ל, אותו ראיתי בעיני, היה ליהודי אחד שהיה לו, לא עלינו, בן חולה - רחמנא ליצלן - במחלת הנפילה, ילד קטן, כבן שמונה עד עשר שנים. האב כבר היה עם בנו אצל כל הרופאים בארץ רומניה, מהגדולים שבגדולים, אך כולם לא עזרו לו במאומה והכל

הצדיק משטפנשט נולד ביום הראשון של חנוכה בחצר - קודשו של זקינו הקדוש מרן הסבא קדישא רבי ישראל מרוז'ין ז"ע. אביו היה רבי מנחם נחום, בנו הרביעי של מרן הריז'נער, אשר לימים הנהיג את עדתו בעיירה שטפנשט ומצודתו היתה פרושה על כל יהדות רומניה.

שמחת הכנסתו של הרך הנולד בבריתו של אברהם אבינו ע"ה נערכה ברוב פאר וחדווה ביום "זאת חנוכה". שמו נקרא בישראל "אברהם מתתיהו" על פי הוראתו של זקינו הרבי מרוז'ין, שאמר לאבי הילד: "כשתכניסו לבריתו של אאע"ה, תקרא את שמו 'אברהם מתתיהו'; 'אברהם' ע"ש זקני הקדוש 'רבי אברהם המלאך' ז"ע, ו'מתתיהו' כי הזמן גרמא, והוא יהיה בעז"ה בעל כח כמו מתתיהו כהן גדול".

זקני החסידים היו מציינים, כי דברי ברכתו של רבינו הריז'נער ז"ע נתקיימו במלואם.

רבינו ז"ע, רבי אברהם מתתיהו משטפנשט, הוכר ברבות הימים כעובד ה' בקדושה ובטהרה וביגיעה עצומה מתוך הסתגפות יתירה ורוב עמל עד כלות למעלה משכל האנושי. והפרט המעניין היה, שאם כי עבודתו היתה במיעוט אכילה באופן קיצוני, עם כל זאת זכה להגיע לגבורות ולהסתלק כבן פ"ו שנים, ועד תקופה קצרה לפני הסתלקותו היה עובד את עבודתו בכח ובגבורה בבריאות מתמדת, כפי שצפה סבו הרה"ק מרוז'ין.

בשנותיו האחרונות נחלש רבינו ז"ע וכוחותיו הלכו והתדלדלו, אך הוא לא שינה מאומה מהנהגותיו וסדריו ולא התאונן על מכאוביו, מלבד מה שהביע את צערו בעת שהיה מופרע מעבודת-קודשו.

בחודשי הקיץ תרצ"ג התגברה חולשתו, וכאשר נודע לרבים דבר חולשתו הגוברת והולכת, נתעוררו המוני חסידיו ובאי-ביתו לתפילות רבים להזעיק שמים וארץ, למען שלומו ובריאותו. בימיו האחרונים הופיעו גדולי הרבנים והחסידים

הרה"ק רבי דוד מקוצק זי"ע כ"ב תמוז תרל"ג

מקאצק זי"ע נמשכו רוב חסידיו אחר הרה"ק בעל החידושי הרים מגור זי"ע, אך היו חלק מהחסידים שנשארו בקאצק וקבלו את הנהגת בנו הרה"ק רבי דוד זי"ע כממשיך דרכו.

אחד מאותם חסידים היה הגה"ח המפורסם רבי אלעזר מביאליסטאק זצ"ל. ושמעתי מחסידים ואנשי מעשה שהרה"ק בעל הבית ישראל מגור זי"ע היה רגיל לספר שלפני שקיבל על עצמו רבי אלעזר את מרותו של רבי דוד זי"ע רצה לעקוב מעט אחר גדלותו לבדוק אם הוא ראוי לאותו איצטלא, אך ידע שרבי דוד מסתיר את מדריוגותיו לפיכך חשב לשאול ולברר אודותיו אצל זוגתו הרבנית.

לאחר פטירת ה'שרף' מקאצק עבר רבי דוד לגור בבית אביו, לכן הלך החסיד לחדר שהיה שייך להרבנית זוגתו של ה'שרף' בחשבו שמסתמא יקבע רבי דוד את מושבו בחדר אביו ומושב זוגתו יהיה בחדר אמו, אך מה רבה היתה תמיהתו שכאשר נכנס החדרה פגש את הרבי במקום הרבנית. הרה"ק מקאצק מיד תפס בחכמתו שבא החסיד לעקוב אחריו, על כן פתח לספר לו מעשה שהיה:

הרה"ק רבי יצחק מדרוהוביטש זי"ע [אבי המגיד רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע] היה איש קדוש מאד אך נחבא אל הכלים שהסתיר את גדלותו מעין רואים, פעם היו חסידים שניסו לעקוב אחריו ולגלות גדלותו ועל אף מאמצם וטרחתם לא הצליחו לגלות אפס קצהו, לכן החליטו שישאלו את מחברתו בקודש שתגלה להם טפח ממעלותיו, אך משתפס את מחשבתם אמר להם שכל טרחתם לשוא, וכבר היו דברים מעולם אצל המלאכים בימי אברהם אבינו ששמעו תמיד מפי הגבורה איך שהיה משתעשע עם אברהם אהובו (ראה ב"ב טו:). לכן אמרו זה לזה לרדת לעולם הזה כדי לעקוב אחר מעשיו, והיו בטוחים שימצאו צדיק יסוד עולם ספון באהלו שלם בתורה ומנותק מכל הבלי העולם, אך מה רבה היתה אכזבתם כשאברהם רץ לקראתם וטרח להכין לפניהם סעודה כסעודת שלמה בשעתו (עי' ב"מ פז). ולא הבחינו אצלו מדריוגות נשגבות, על כן שאלו אותו המלאכים "איה שרה אשתך", בחשבם שעל ידה יתברר להם מעט ממדרגותיו על ידי שהיא תספר לפניהם מעט על גדלותו וצדקותו, אך אברהם השיב לעומתם "ויאמר הנה באהל" ופירש רש"י "צנועה היא", כאומר להם שלא יגלו ממנה מאומה, ובזאת סיים בתנועת נתינת אגודלו בין אצבעותיו "א פיג וועט עטץ פון איהר ארויס באקימען", וזו היתה גם כוונת הרה"ק מדרוהוביטש ואחריו הרה"ק מקאצק לומר שכל טרחתם לשוא, ולא יקבלו כלום מאותו נשים צדקניות.

מאז נתקשר בו החסיד רבי אלעזר מביאליסטאק בדביקות ובעבותות אהבה בהרה"ק רבי דוד מקאצק.

(מפי ספרים וסופרים - מסכת אבות פ"ד עמ' 10 בהערות)

בכל צעד ושעל בכל ימי חייהם. הגם שהקדיש זמן רב לציבור, מאן בתוקף לקבל כספי פדיונות מהחסידים ששיחרו לפתחו, כשהוא מקיים בנפשו 'שונא מתנות יחיה'.

רוח הקודש גלויה היתה דבר שבשגרה בבית מדרשו, החסידים מורגלים היו שהרבי קולע למחשבותיהם, ויודע כל צפונות ליבם. מופתים גלויים ראו בדבריו, אולם דברים אלו לא תפסו כל מקום בעדת חסידי קוצק, החסידים שבאו אליו דרשו וקבלו עוד ועוד מהרבי שינקר את גידיהם, ויורה להם את הדרך ילכו בה.

המוני חסידים בכל רחבי פולין דבקו בו בכל לב ונפש, שתו בצימאון רב מבאר חכמתו, והתחממו באור תורתו וקדושתו.

התנצל לפניו חסיד ותיק, אמר, בימי אביו הקדוש הוספתי כאן טהרה, ועתה הענינים יגעים. ענהו רבינו, כך שמעתי מאבי ז"ל, אם אין אדם מתכוון לקבלת טהרה, אין המקוה עוזרת מאומה, אם מתכוון אדם לקבלת טהרה, הקב"ה עוזרו. (בית קוצק)

למעלה מ"ד שנה מילא את מקום אביו בבית מדרשו אשר בקוצק, בדומה לאביו פרש מעניני העולם, הרבה בקדושה ובטהרה, מעודו לא הסתכל מחוץ לארבע אמותיו, ושמר על עצמו מכל משמר, יראתו קודמת לחכמתו המפורסמת ברבים.

בהגיעו ל'בן שישים לזקנה', קפצה עליו חולשה, באחרית ימיו חלה, וביום ה' לסדר 'ויכפר על בני ישראל', פרשת פנחס, כ"ב תמוז תרל"ג, עלה נשמתו הטהורה השמימה. ויטמן סמוך לקבר אביו בו היה כרוך במשך כל ימי חייו, בעיר קוצק. השאיר אחריו דור של צדיקים, אשר המשיכו לטוות את שרשרת הזהב שיסודה בהרי קל, דברי תורתו נלקטו בספר אהבת דוד, ועוד. (אהבת דוד, בית קוצק)

מה ענה הרה"ק רבי דוד מקאצק לחסיד שבא לתהות על קנקנו

לאחר פטירת הרה"ק רבי מנחם מנדל ה'שרף'

אורו של רבינו זרח כבנו הגדול של אביו הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק בשנת תקס"ט בטומשוב, נקרא על שם זקינו רבי דוד היילפרין אב"ד אוסטראה שהיה מתלמידי הבעל שם טוב. אביו הקדוש התבטא אודותיו, "את דוד שלי הנני מיטיב להכיר, עודני זוכר באיזה מחשבה הבאתי לעולם הזה". (אמת ואמונה)

כבר בימי ילדותו נכרו בו סימני חכמה וטהרה, זכה ללוות את אביו בנסיעותיו לרבו הרה"ק רבי שמחה בונם מפשטיחא. צירף וזקק כל מעשיו לשם שמים, עד שאביו העיד בו כי הוא "בקי בכל 'חובת הלבבות', לא בנדפס".

בהגיעו לפרקו, היה לחתן החסיד רבי צבי הירש דישיקעס, והתגורר סמוך לשולחו באופשטנע, כשהוא מוסיף קדושה על קדושתו, שוקע בעמקי התורה משוב חיי, ומשים לילות כימים. אחר זמן מה עבר להתגורר בצל אביו בטומשוב, ומשם המשיך עם אביו לקוצק.

כרוך היה אחר אביו הקדוש, אשר העריכו ביותר וקרא עליו את הפסוק (שמואל א' יח יד) 'ויהי דוד בכל דרכיו משכיל', לומד עמו שיעורים מספר מידי יום, בעוד הרבנית מפרנסת את הבית ביד רחבה, באמצעות בית המסחר שפתחה.

פעם נחלה קשות והגיע עד שערי מוות, לפתע הוטב מצבו, והוא קם ממיטתו בריא. שאלו אביו, בני מה ראית בשעה שהיית מרחף בין חיים למוות, ענה רבינו, בהיותי גוסס בא אלי היצר, והזכיר לי לומר ויודי בקול רם, למען ישמעו כל הנוכחים הסמוכים למיטתי. ועניתי לו, שאצלינו בקוצק לא נהוג לומר ויודי בקול רם, כי אם בקול דממה דקה. (באר החסידות)

בשנותיו האחרונות, בהן מיעט אביו לצאת מחדרו, שימש רבינו כמוציא ומביא בקרב העדה הקדושה, כשהוא יושב בניגוד לרצונו בראש המסובים בשבתות ובימי דפגרא. לאחר הסתלקות אביו בשנת תר"ט, נסת"ימה תקופה בת חמישים שנה בהן היה כרוך אחר אביו, נכנע לפניו כתלמיד לרב, שותה מבאר תורתו, ומתחמם לאורו הגדול.

רבים מחסדי אביו דבקו בו ולא הרפו, עד שנעתר להפצרותיהם ופתח את מדרשו כממשיך דרכו של אביו הקדוש. אולם הוא אחז בפלח השתיקה, כבש מעיינו מלהשמיע דברות קודש, וכל דרכיו היו בהסתר.

משגברו עליו הפצרות זקני החסידים, שבקשו לשמוע מדבריו, פתח רבינו והחל משמיע מדברי חכמתו העמוקים, שהיו ספונים שנים מעמקי נפשו. "ירה כחץ בלבבות ישראל להורות דרך בעבדות ה', בשבת קודש קודם התפילה ובסעודות שבת קודש, והיה לבנו נמס כדונם מאמרותיו הנכוחים והישירים, ובמתק לשונו הטהור. (הקדמת בנו לספרו אהבת דוד)

רועה נאמן היה לעדתו, דלתי חדרו פתוחים לכל עני ונדכא, ובכל עת ושעה נכון היה לירד מן ההר אל העם, התעניין בכל צרכיהם הגשמיים, וייעצם

הרה"ק ר' יעקב יוסף (השני) מאוסטראה זי"ע

כ"ג תמוז תר"ט

עדיף לענות את הפה והעיניים מלענות את הגוף בתעניות

הרה"ק ר' יעקב יוסף מאוסטראה זצוק"ל, המשיל התענית, שאדם מסגף עצמו, הוא למשל, כמו בזמן הזה, כשמשימים מס על הקהל אז העשירים הם בעלי דעות, ומניחים משא המס על העניים, וכשהשוטר בא ליטול, והעני אין לו מה ליתן לו, אז הוא מוכרח, לשחד את השוטר, באיזה מטבע, אשר יש לו לפרנסת היום כדי שירחיב לו השוטר הזמן, והחוב נשאר חוב, ומוטב ה' שהעשירי ישלמו המס ולא להעמיס על הקבצנים, כן הדבר הזה, העינים, הפה והאזנים הם העשירים, והם החוטאים, והאיצטומכא, אין לה אלא מזון סעודה אחת, והיא נקיה מחטא, ולסוף כאשר האדם מתחרט, הוא מטיל העונש על האיצטומכא, אשר הוא הקבצן, והחטא נשאר חטא, מוטב היה, שיסגף האברים, אשר חטא בהם, לחסום פיו, ועיניו, ואזניו.

(ספרן של צדיקים)

יוסף, א) הרב החסיד מוה"ר אברהם ז"ל. ב) הרב החסיד מוה"ר אליקים געציל ז"ל גם אליהם נהרו חסידים הרבה לעבוד את ה' בשמחה. (מזכרת לגדולי אוסטראה)

הרב הצדיק המפורסם בחסידות מוה"ר יעקב יוסף ז"ל אשר שם אבי זקנו הרב ייב"י ז"ל בקרבו ישב בעירנו ואליו נהרו תלמידים חסידים הגונים לשמוע לקחו הטוב אשר הטיף לפנייהם בדברי מוסר דברים העומדים ברומו של עולם החסידות ועבודת השם בקדושה וטהרה.

ושמענו מאנשים אשר הסתופפו בצל קדשו נפלאות מעבודתו בקדושה וטהרה. מתנהג בחסידות ופרישות חי חיי עוני ודוחק מסתפק במיעוט, ואם כי גבר חלוש היה מאד, אנושה היתה מחלתו והרופאים הגדולים בימיו אמרו עליו כי לא ידעו ולא יבינו איך הוא חי? בכל זאת בעת העבודה זו תפלה התגבר כארי אנפוחו נהירין וכל עצמותיו תאמרנה.

דברים אחדים אשר שמעתי מדברי תורה ומוסר אשר הגיד לפני תלמידיו המה יקרים מאד מיוסדים על אדני השכל וסברא ישרה ומתובלים בתבלי מוסר נחמד ונעים.

והשאיר אחריו בנים וחתנים צדיקים מפורסמים. ואלה המה בניו של הרה"צ ר' יעקב

הגה"צ רבי שאול משה זילברמן זצ"ל

אב"ד ירשוב

כ"ד תמוז תרצ"ט

ללמוד הלכות פסח בפסח וכו' ובכל שבת למד בעי"פ חלק גדול ממסכת שבת בלילה כנ"ל שלא למד בשבת לאור הנר.

אבל חידוש מפתיע שלמד הלכות גסיסה בשעת גסיסה, שכן כמה שעות לפני הגסיסה בקש להביא לו היו"ד ח"ב, והתבוננתי וראיתי שעיין בשו"ע הלכות גסיסה ובנו"כ מסביב השו"ע, וסגר השו"ע ונתנהו חזרה. אמנם עמד לו הנוהג שלו ללמוד כל דבר בעתו ואף הלכות גסיסה בשעת גסיסה ז"ל.

ואם הזכרתי את הגאון החסיד זצ"ל אזכיר עוד ממעלותיו וממדותיו. הנה בשנת תרצ"ט היה הרב האב"ד כאן ת"א הרב הגאון רמ"א עמיאל ז"ל ועד כמה שהיו שניהם מגדולי ישראל הרי היה מרחק רב ביניהם, ממש שני עולמות, וכידוע. אבל זקני הגאון החסיד איש ההלכה למרבה הפלא קרא אותי שבועיים לפני פטירתו ואמר לי, הרי הלכה היא ביו"ד של"ה שמי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם שבעיר שייקש עליו רחמים. והיות שהרב עמיאל הוא הרב הראשי, יש לראות בו חכם שבעיר, וא"כ לך אצלו ותאמר לו שייקש עלי רחמים. ואני עומד ומשתומם איך נתמזגו בו עולם ההלכה עם עולם החסידות לחטיבה אחת עד שאין שום דבר שיכול לחצוץ ביניהם. ואכן גם עולם ההלכה ועולם הפילפול התמזגו בו בשלימות. חריף גדול היה בפלפול אבל איש

למד הלכות גסיסה בשעת גסיסה

וסבי הגאון החסיד רבי שאול משה הרב מויערשוב ורב פה ת"א, היה לו נוהג קבוע

הגה"צ רבי שאול משה זילברמן נולד ט"ז באלול שנת תר"י לאביו הגאון רבי יצחק אייזיק אלימלך זילברמן, מחסידי קוצק.

בשנת תרכ"ו בערך, נסע ללמוד בקרושנוביץ אצל ראש הישיבה הגה"ק בעל האבני נזר זי"ע.

בשנת תרכ"ח נישא לבתו של רבי אברהם מיכאל טונדובסקי מדווארט.

בשנת תרמ"ב הועמד ברבנות קו"מ/מינקה הסמוכה לקאליש. ובעיר זו הקים ישיבה. בזמן זה נפטרה אשתו הראשונה והוא נישא בשנית לחנה לבתו של המקובל רבי חיים הכהן מנובידוואר.

בחודש אדר שנת תרמ"ט, לאחר שהראב"ד רבי יעקב נפתלי זילברברג עזב את ירשוב, נקרא לכהן בה ברבנות. הוא העביר לוירשוב את ישיבתו ומאות תלמידים למדו אצלו בתקופה זו.

בפרוץ מלחמת העולם הראשונה ברח מעירו לאחר שנודע לו שהרוסים מתכננים לתפוסו כבן ערובה, על מנת להבטיח שבני העיר לא ישתפו פעולה עם הגרמנים. הוא הגיע ללודז' בה מונה לכהן כראב"ד וכמפקח על הכשרות.

בשנת תר"פ החל להתכונן לעזוב את פולין ובשנת תרפ"ד עלה לארץ ישראל והתיישב בדרום תל אביב. נתבקש לישיבה של מעלה בכ"ד תמוז תרצ"ט.

או שהלך לישון והשינה העבירה את כעסו. וכמ"פ ראייתי שפתאום הלך לישון ולא העזתי לשאלו ע"ז. ושוב נודעתי ששימש עי"ז כסגולה לשבירת הכעס.

ב) מדה שניה היתה בו, ששום דבר בין שמחה בין אסון חלילה לא היה בכוחם להפריעו מהשקידה בלימודו. ופעם כשקרה לו אסון גדול ופניו היו חוררים כסיד הוא המשיך בלימודו בשקידה כרגיל ושאלתי אותו ע"ז וענה לי כן יש בי הכוח לדחות כל אסון וכל ששון מפני שקידה בלימודי, ז"ע.

(עלי תמר מסכת פסחים פרק א הלכה א)

לכעוס על כל דבר קטן, וכשהתבונן שזוהי מדה מגונה נטה לקצה השני כמו שמזכיר הרמב"ם בשמונה פרקים, וקבל על עצמו שלא יכעס על שום דבר אף שהיה לו מזה יסורי גוף ונפש ואפילו אם היה ראוי לכעוס על זה. ואכן לולי שאמר לי בעצמו זה, לא היה עולה על דעתי ולא הייתי מאמין לא אני ולא קהל מקורביו הגדול, כי ממש כעס לא היה מנת חלקו ושום דבר לא היה בכוחו להוציאו מגדרו. וממדת הכעס שהיתה טבועה בו מטבעו לא השאיר שריד. ואם הרגיוז מי שהוא שלא היה לו האפשרות בשום אופן לסבלו עשה תנועה על שפתיו והיה נושך בשפתו וכעסו נשבר,

הלכה מובהק בדקדוק גדול ובעיון גמור להעמיד את ההלכה על תילה.

כח שבירת המידות שעמל בהם הרבה

ומדי דברי בו המו מעי עלי ע"כ זכור אזכור עוד שהיה לו גם כח של שבירת המידות שעמל הרבה בזה עד שיכול להם. ואזכור רק מה שאמר לי זקני ז"ל בעצמו.

א) בטבעו היה כעסן וכשהיה צעיר היה נוח

הרה"ק רבי מאיר הלוי מאפטא זצ"ל בעל אור לשמים כ"ה תמוז תקצ"א

אַבְתָּם לֹא הִתְפַּקְדוּ בְּתוֹכָם, פירש הרה"ק רבי מאיר מאפטא ז"ע"א בספרו 'אור לשמים': ידוע שאפשר להשביע את המלאכים הקדושים ולהורידם אל העולם הזה עבור סיבות וצרכים שונים, אולם עניין זה שמורידים את המלאכים משמי מרומים אל העולם השפל הוא רע מאוד בעיני המלאכים, כי בהיותם שלשה ימים בעולם הזה הם מתגשמים חלילה.

אלא שכל זה הוא דווקא אצל המלאכים, הצדיקים עובדי השם, לעומת זאת, יש להם דביקות הבורא ב"ה, והם יכולים לפעול להמשיך את הנשמות של אבותיהם מעולמות העליונים, ולנשמות הללו יש תענוג מזה. וזהו שאמר הכתוב: 'והלויים' הם הצדיקים שיש להם דביקות הבורא ב"ה, 'למטה אבותם' - הם מורידים את נשמות אבותיהם להעולם הזה, 'לא התפקדו בתוכם', אין להם חסרון מזה, כי הצדיק עובד את הקב"ה בכך והנשמות שמחות ומתענגות מזה, ולכן אין להם תרעומת על כך שממשיכים אותם אל העולם הזה, ואדרבה יש להם תענוג דקדושה מזה, כי משתתפים הם בעבודת הצדיק את ה' בדבר הזה.

ואכן בזמן שהצדיקים עושים שמחה בעולם הזה, זה הוא זמן שבו הם ממשיכים את אבותיהם שיבואו אל העולם הזה וישתתפו עימם בשמחה ויש להם מזה תענוג רב.

(ספיר ויהלום פר' במדבר פ"ב - להגה"ח ר')

מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

ומתורתו נדפס ע"י חתנו הרה"ק רבי מנחם מענדל מגלאגוב ז"ע, הספר 'אור לשמים' על התורה.

בזמן שהצדיקים עושים שמחה, הם ממשיכים את אבותיהם שיבואו אל העולם הזה וישתתפו עימם בשמחה

על הפסוק (במדבר א מז): 'וְהָלֹאִים לְמַטָּה

הרה"ק רבי מאיר הלוי ראטנבערג מאפטא ז"ע"א נולד בשנת תק"כ לאביו הרה"ק רבי שמואל סג"ל הלוי מגזע הגה"ק רבי ישעיה הלוי הורוויץ בעל שני לוחות הברית, ולאמו מרת מירל מצאצאי הגה"ק רבי שבתי כהן בעל 'שפתי כהן'.

רבינו התייתם מאביו בקטנותו ואמו גדלתו. והיה בתחילה מתלמידי של אחיו הגדול הרה"ק רבי מרדכי מסטאשוב לאחר מכן שלחו אחיו ללמוד תורה אצל הגה"ק מו"ה רבי יצחק אברהם אבלי הכהן כ"ץ ז"ע, אבד"ק סטאבניץ ודק"ק פינטשוב בעמח"ס שו"ת כתר כהונה נכד הש"ך ז"ע.

רבינו היה מפורסם בדורו כגדול בתורת הנגלה והנסתר, רבותיו בתורת החסידות היו רבו המובהק החוזה הק' מלובלין שהעריצו עד למאוד כמו"כ הסתופף בצל הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא כמו"כ נסע להרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב להרה"ק רבי אברהם מרדכי מפינטשוב ולהרה"ק רבי מנחם מענדל מרימינוב. כאשר נסע רבו בעל 'כתר כהונה' מעיר סטאבניץ ע"מ לישב על כסא הרבנות בעיר פינטשוב, מינתה קהילת סטאבניץ על פי הוראתו את רבינו תלמידו כרב ואב"ד בסטאבניץ, בשנת תקס"ט נתמנה כממלא מקום בעל ה'אוהב ישראל' ברבנות העיר אפטא.

ונסתלק כ"ה תמוז תקצ"א ומנו"כ באפטא.

די דעות בקנין העולם הבא

כשמודבק עצמו בה' אינו יכול להעלות על לבו דברי עולם הזה

נתן להבין זאת ביתר עמק בדבריו של המגיד הגדול הרה"ק רבי דב בער המגיד ממעזריטש ע"ה (מגיד דבריו ליעקב את ע"ה), נביאו בלשונו - לשון חכמים המרפא: כשהאדם לומד או מתפלל בדחילו ורחימו ומדבק ומקשר מחשבתו בבורא יתברך שמו ומחשב ש'מלא כל הארץ כבודו' (שע"ה ו' א), ו'לית אתר פניו מיניה' (תיקון תקון ב"ו אס), והכל מלא מחיות הבורא ברוך הוא, נמצא כל מה שרואה הוא רואה רק חיות הבורא ברוך הוא הנמשך בו וכו'.¹ ונמצא כשאדם לומד או מתפלל בדחילו ורחימו בודאי הוא רואה בזה מאד, מחמת שהוא מקשר מאד במחשבתו בהבורא ברוך הוא אינו רואה ואינו שומע כי אם חיות הבורא ברוך הוא בכל דבר, כי הכל ממנו יתברך שמו רק שהוא מלכש בכלים מכלים שונים כפיכחול, ואיך אפשר שיבוא על מחשבתו שום פניה לתאוות העולם כשאינו רואה לפניו רק חיות הבורא ותענוג רוחני שבכל דבר, עד כאן לשון קדשו.

על ידי המחשבה בסובב כל עלמין נהנים מזיו השכינה בבעולם הבא

נמצא כי ככל שהאדם מתקרב יותר לבורא עולם, הרי שמשיל מעצמו חשבונות עולם הזה והכלי, וזוהי בחינת 'עולם הבא', וכמו שהמשיך המגיד בהמשך דבריו לברך דברי הגמרא 'העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה וכו' אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, ופרש, כי על ידי 'עטרותיהם בראשיהם' באים ל'נהנים מזיו השכינה', דהיינו, כשחושבים ומתבוננים 'בראשם' ובמחשבתם בבורא יתברך שהוא 'סוכב כל עלמין' כעטרה, וכאמרו בדברי המגיד הקדוש שמבינים בעמק לבם שהכל רק חיותו יתברך, על ידי שמקשרים מחשבתם בתורה ותפלה בדחילו ורחימו. וזכים ומגיעים ל'נהנים מזיו השכינה', שמתעננים מהתענוג הרוחני שהוא חיות הבורא הנמצא בכל מקום בעולם.

ועל זאת הדבקות נאמר מפי עליון (דברים ד' ו) 'ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום' כדברי הרה"ק הנעם אלימלך ע"ה (פי' בראשית ד' בראשית) 'על ידי הדבקות שתדבקו עצמכם בהבורא ברוך הוא, יהיה לכם חיים נצחיים גם היום בעולם הזה'.

משינת רבי הנניא בן עקשיא

רבי הנניא בן עקשיא אומר, רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר (ישעיה מב כא) 'ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר' (מכות פ"ג מ"ט).²

רבי מניא - זכות או הזכה

בעקבות רבוי המצוות לעול אדם להכשיל ומדוע נחשב לזכות לישדאל רצה הקדוש ברוך הוא לזכות ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות. קשה להבין אם רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל מדוע הרבה להם תורה ומצוות, הרי

כשהמצוות מרבות אי אפשר שלא יחסר מה מהם ונמצא בא עליו ענש ולא זכות.³ וכי תאמר שיש להביט על השכר שיקבל האדם בעקבות רבוי המצוות, ומה לנו לחוש שמא יפסיד ויענש, הלא מדברי חז"ל משמע שיש יותר סבירות שיעבר על המצוות מאשר לקיים, שאמרו חז"ל (עירובין ג' ג) נמנו ונמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, ובאר המהרש"א (מכות כג ד"ה תרי"ג) פרוש הדברים, ש'נמנו' לשון מנין, וכינון שמנין הלאוין מרבה על העשין שכן יש רמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה, הרי האדם קרוב יותר לעבר עברות מאשר לקיים מצוות, ולפיכך לאחר שמנו המצוות אמרו נוח לו שלא נברא משנברא. וכך גם מכרחים אנו לומר, שכאשר יש שני אפשרויות לראות מה נגרם מרבוי המצוות, יש לנו לחוש יותר שיעברו על המצוות יותר מהזכות שתהיה באם יקיימו המצוות.

יחד עם חלקי המצווה הנוספים על המעשה נמצא הרב לקיום המצוות

אלא יש לישב זאת על פי באורו של הפנים יפות (מקנה קידושין לא) כי אמנם נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, אך זה רק כאשר מונים מצוות עשה מול מצוות הלא תעשה, אך מניין שבקעם ישראל נאמר 'מחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה', נמצא כי למעשה המצווה נוספת מחשבתו הטוהרה ואף היא למצווה תחשב נמצא כי נוסף על רמ"ח מצוות עשה נוספים רמ"ח מצוות אחרות שהם המחשבה לעשות המצוות, יוצא אפוא כי יכול האדם להרבות מנין מצוות המצווה על מנינם של מצוות לא תעשה.⁴ ובעוד שפך הוא הדבר במצוות עשה, במצוות לא תעשה לא מצטרפות המחשבות כי מחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה.⁵

ומעתה תבאר משנתנו היטב, כי כיון שרצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות שהוסיף ורבה את עבודת קיום המצוות והוסיף עליהם את כל חלקי המצווה 'מחשבה דבור ומעשה', ובכך מזהה הקדוש ברוך הוא את ישראל שבנדאי ירבו מעשי הזכות בקיום המצוות על פני חלילה וחס המצוות שלא תעשינה.

מכל חלקי המצווה נבראים מלאכים המביאים את

האדם לידי זכות

ובדרך זו נבאר עוד, כי מובא בספרים כי מכל שלשת חלקי המצווה נבראים מלאכים.⁶ נמצא שבכל מצווה נבראים שלשה מלאכים, ומלאכים אלו מביאים את האדם לידי זכות הן בכך שנותנים לו את הכחות להמשיך במצווה, והן שמשמרים אותו מכל רע כמו שכתוב (ההלים לד ח) 'חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם', לפיכך כשרצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, דהיינו להביאם לידי זכות על ידי המלאכים הטובים הנבראים ממצותיהם, הרבה להם והוסיף חלקים בקיום המצווה.

וזאת מאחר שמלאכים אלו מלווים את האדם בכל עת, ומלבד שמשמרים אותו לעולם הבא, משמרים אותו גם בעולם הזה מכל רע הן בגשמיות והן ברוחניות, כפי שאמרה המשנה (קידושין לט) 'כל העושה מצווה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונחל את הארץ' ופרש רש"י 'מטיבין לו' בעולם הזה, ונחל את הארץ - חיי עולם הבא. הרי שטובת המצווה נמשכת ומלווה לו לאדם בכל אשר יפנה בגשמיות וברוחניות.

1 עפ"י הכתוב במשלי (כ"ב ז) 'ולשון חכמים מרפא'. וראה בבאר מים חיים (שמות ו' ג): 'לשון חכמים ידברו דברים כבד חכמתם. וכדיבורם הם מרפאים לאיש החולה חולי הנפשות או חולי הגוף.
2 בתקו"ה אית לבר נש לאמלאכ יו"ה בכל ספירן ובכל כורסין ובכל מלאכין ובכל אבר ואבר דבר נש. דלית אתר פניו מניה לא בעלאין ולא בתתאין.
3 ומוסיף דרך משל, אם רואה בני אדם, הוא רואה תבניתם ושומע קול ודיבורו ותבניתו הוא הכל חיות הנמשך בו. וכן כל דבר שרואה ושומע, כי בכל דבר יש תבנית ותועלת למה שהוא מסוגל או מראה או רית, וזהו הכל חיות הבורא יתברך שמו.
4 וכן גם בפרשת וירא (ד"ה אי אשר): 'השועת תחת העין' (בראשית י"ד ז), על דרך שאמרו לו 'עולמך תראה בחייו', יש לומר על ידי שיתקדש אדם בקדושה גדולה אזי הוא מרגיש תענוג עולם הבא בחייו. וזה 'השועת תחת העין', רצה לומר שתענוג ורחימו שגורל התענוג שחת עץ החיים.
5 וכן תמה גם בתפארת ישראל למהר"ל מפראג (פ"ה): 'ומעתה יש לשאול, כי איך יאמר שה' חפץ לזכות את ישראל לכן הרבה להם מצוות, ודבר זה נגד השכל, שהיה לו למעט במצוות, כדי שלא יהיה צריך לשמור הרבה מצוות, ואז היה זוכה לעולם הבא על ידי מיעוט מצוות, ממה שהוא מוסיף להם מצוות, שאז אי אפשר לזכות כל כך לעולם הבא.
6 בנמרא: שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא. נמנו ונמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא. עכשיו שנברא יפושפם במעשיו ואמרו לה ימשמש במעשיו.
7 ספר המקנה (עירובין לא), ולפי זה פירש דברי הגמרא (עירובין כ"ג) כל שלא חס על כבוד קונו נח לו שלא בא לעולם, ומפרש רב יוסף זה העובר עבירה בטהר, כי לפי הג' אדם כזה שועבר בטהר עונותיו מרובין מוכותיו, כי אין מורא שמים עליו, וכל שכן שאין מחשבותיו למים, כי מי שאינו עושה אלא מפני מורא בשר ודם אינו חושש לשמור מחשבותיו כראוי, וממילא נח לו שלא נברא. וראה ענין זה בנעם מגדים (פי' בלק ד"ה א"מ) בשם הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג ע"ה.
8 וזהו שאמרו (עירובין כ"ג) עכשיו שנברא ימשמש במעשיו, שיקפיד להקדים מחשבה טובה קודם המעשה, ועל ידי כן יתירבה שכר מצוותיו ויהיה נוח לו שנברא (תוספת התורה את ק"פ).
9 אך מי שאינו חושב מחשבות טובות בודאי נוח לו שלא נברא, ועל פי זה ביאר החתם סופר (תורת משה השלם פי' בראשית ד"ה ורא) את הנאמר בדרך המבול (בראשית ו' ז) 'וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל מחשבת לבו רע על היום שראה ה' כי כל מחשבותיהם אף הם רעים ואין כאן את המחשבה הטובה המצטרפת למעשה, ולכן 'וינסח ה' כי עשה את האדם' כי אכן במצב כזה נוח לו שלא נברא.
10 שכן שנו חז"ל (הלכות פ"ד מ"א): רבי אליעזר בן עקיבא אומר העושה מצווה אחת קונו לו פרקליט אחד והעובר עבירה אחת קונו לו פרקליט אחד. ומכאן יסוד גדול בעבודת ה', וכפי שהרבו דייקים להביא מדברי האר"י הקדוש ע"ה (שער התורה כ"ב) שבאור משנתנו, כי מכל מצווה שאדם עושה נברא מלאך טוב וחלילה להיפך.
ומלאכים אלו הנבראים מקיום המצוות הם החולקים ומלווין לו לאדם כבואו לעולם האמת, כדברי הגמרא (סוטה ג') 'כל העושה מצווה אחת בעולם הזה, מקדמתו והולכת לפניו לעולם הבא, שנאמר (ישעיה נח ח) 'והלך לפניך צדקך', וכל העובר עבירה אחת בעולם הזה, מלפנתו והולכת לפניו ליום הדין, שנאמר (איוב י"ח) 'לפנתו ארחות דרכם יעלו בתוהו ויאבדו', ופירש המהרש"א (ד"ה ורא סוטה) שהם המלאכים הנבראים ממעשיו, והם הפרקליטין שלו המלמדים עליו זכות, וכמו שאמרו בנמרא (שם כ"ב) 'אין מן פרקליטין של אדם תשובה ומעשים טובים, ומביאה הגמרא על כך ראה מן הפסוק (איוב לג כ) 'אם יש עליו מלאך מליץ אחד', מוכח מכאן - אומר המהרש"א, שהמלאכים הנבראים מתשובתו וממעשיו הטובים הם הפרקליטין של האדם להמליץ עליו זכות.

בְּטַחוּ בַּה' עֲדֵי עַד

ברכתו. אלא שתיכף עם כניסתו אל הקודש פנימה, עוד בטרם פצה פיו, אמר לו הרבי בקול צלול: הלא כבר אמרתי לך שדעתי היא כי עליך לנסוע ללעמברג! יהי רצון שיהיה לך שם הצלחה רבה. החסיד נותר לעמוד נדהם, אלא שהרבי חזר ואמר לו שוב: סע ללעמברג! כעת לא נותרה ברירה בידו אלא לצאת מהחדר, כשכולו מהורהר כיצד יקיים את ציווי הרבי.

עודו עומד בקוסוב, והנה מזדמנת לו עגלה הנוסעת לקולומייא, הסמוכה לכפר מגוריו. לא חשב החסיד הרבה ועלה על העגלה, אלא שתיכף עם צאתו מקוסוב החלו המחשבות מטרידות אותו: הרי הרבי ציווה עלי לנסוע ללעמברג, ומדוע אני ממרה את פיו ונוסע לקולומייא ומשם לביתי בכפר. וכי בטלה מליבי אמונת הצדיקים? ואז גמלה בליבו של החסיד החלטה: מקולומייא נוסע הוא ללעמברג ויהי מה.

למרבה השתוממותו, כבר עם כניסתו לכיכר השוק של קולומייא, שם היו העגלות היוצאות והנכנסות רגילות לעמוד ולהמתין לנוסעים שיבואו, הוא שומע קולו של עגלון נישא ברמה: נסיעה ללעמברג עכשיו! סוסים טובים ומחיר מציאה! כל הרוצה יבוא ויסע! הבין החסיד כי אצבע אלוקים היא, השגחה פרטית שזימנה לו את האפשרות לקיים מיד את דברי הרבי, והוא אכן עלה על העגלה, מוכן ומזומן לנסוע ללעמברג. לא ארכו הדקות והעגלון יצא בשעטה אל עבר לעמברג.

לחסיד הקוסובאי הייתה זו הפעם הראשונה בחייו שביקר בעיר לעמברג. הוא מצא את עצמו עומד בכיכר השוק, במקום זר ומנוכר, בלי כל מודע ומכר. הרי לא הייתה לו כל כתובת אליה ביקש להגיע. וכך עמד שעה ארוכה משתאה ומשתומם, מחריש לדעת, אל מי יוכל לפנות כדי שיוכל לסייע לו בעצה טובה ומי יוכל לקיים בו מצות הכנסת אורחים.

אדהכי והכי, הבחין ביהודי מהלך לפי תומו, ולבקשתו כיוון אותו אל בית הכנסת הסמוך. שם קבלו אותו בשמחה ובטוב לבב ואף דאגו לו לאכסניה פשוטה וטובה בביתו של יהודי, מלמד דרדקי, איש טוב לב שביתו היה פתוח כביתו של אברהם אבינו, שאכן קבלו בסבר פנים יפות ואף הכין לו ארוחה משביעה והציע לפניו מיטה נוחה למען יוכל לחלץ את עצמותיו.

לאחר יום או יומיים בהם היה החסיד מצוי בביתו של המלמד, ניגש אליו המארח, המלמד

הנלבב, ואמר לו כי דומה עליו שהגיע זמן לעבור ליתכליה ולטפל בעניין שלשמו הגיע ללעמברג, והנה הוא מוכן לעזור ולסייע ככל שיתאפשר לו. אלא שהאורח נענה לו במילים קצרות, כי למען האמת אין הוא יודע מה היא תכלית בואו ללעמברג, אלא שכך וכך היה מעשה, עומד אני לפני שמחת נישואי בתי הראשונה ואין בידי ממון עבור נדונייתה. נועצתי עם רבי, הרה"ק מקוסוב, והוא אשר הורני לנסוע ללעמברג, ואולם לא גילה לי הרבי מה עלי לעשות במקום.

ענה לו המלמד כי שמח היה מאוד אילו היה יכול לעזור לו, אלא שמחוסר אמצעים הוא ופרנסתו מצויה לו אך בדוחק. אמנם, המשיך המלמד ואמר: עצתי לך אמורה, עד שיתגלה לך כוונתו של הרבי, כדאי שתעשה גם אתה לביתך. הנה ארשום לך את שמות הגבירים המתגוררים בעיר ואת כתובת מגוריהם. תוכל לפנות אליהם ולבקש עזרתם, ויעזור השי"ת והם יתנו לך ברוח נדיבה ובנפש חפצה.

הראשון ברשימת הגבירים היה יהודי בעל חנות גדולה של טקסטיל. סוחר היה בבדי משי וקטיפה בסיטונאות ואף ליחידים. כשנכנס אליו החסיד ונתן לו שלום, אמר לו הסוחר: רואה אנכי שיש ברצונכם לשוחח אתי על דבר מה, אך לצערי אין לי פנאי לכך, הרי רואים אתם בעצמכם את המהומה הגדולה המתחוללת בחנות כשקונים ומוכרים נכנסים ויוצאים בזה אחר זה. בוודאי תואיל להענות לבקשתי ולסור לביתי, שנמצא לא הרחק מכאן, ועוד זמן קצר אבוא לדבר אתכם.

הסכים החסיד. פנה אל ביתו של בעל הבית, שם הוצעה בפניו תקרובת נאותה, וכך נותר שם להמתין לבעל הבית. חלפו שעותיים עד שהיהודי הסוחר הגיעו לביתו, ואולם גם הפעם הצטדק בפניו שאין שעתי פנויה

בכפר קטן סמוך לעיר קולומייא, התגורר אחד מחסידי הרה"ק רבי מנחם מנדל מקאסוב זיע"א, בעל 'אהבת שלום'. היה החסיד שוקד על התורה ועל העבודה ומפעם לפעם מנסה את מזלו במסחר כלשהוא כדי להביא טרף לביתו ולמשפחתו ברוכת הילדים. מזלו לא האיר לו פנים במיוחד, ואך בקושי רב היה מצליח לקושש אי אלו פרוטות, בהם היה רוכש לחם יבש וירקות כמושים ללפת בהם את הפת. ואולם יחד עם זאת, היה היהודי החסיד שמח בחלקו ובתורת ה' הגה יומם ולילה.

בהגיע בתו לפרקה, התדפקו השדכנים על דלתותיו והציעו לו שידוכים משופרא דשופרא, שכן הייתה בתו מצוינת וכלילת המעלות, צנועה וחסודה. עם בואה של ההצעה המתאימה, בחור חסידי, תלמיד חכם וירא שמים, אמרו הצדדים לדבק טוב ובאו בקשרי שידוכין, ענבי הגפן בענבי הגפן. כדרכם של שידוכים, לפני שתיית 'לחיים' לגמר הדבר, ישבו המחונתנים לסכם את הדברים הנקנים באמירה, כמה אתה נותן לבנך וכמה אתה נותן לבתך. לאחר משא ומתן קצר הבטיח אבי הכלה כי יתן נדוניה מכובדת לבתו כמנהג בעלי בתים חשובים, סכום כסף נאה על מנת שיהיה להם במה לפתוח את חיייהם העתידיים.

כבר בשעה בה התחייב החסיד הקוסובאי בסכום הכסף של הנדוניה הוא ידע היטב כי ביתו ריק מאין כל, ואין בידו לפורטה אלא שוה פרוטה. אלא שמאחר וידע כי זהו תנאי ולא יעבור לקיים את השידוך, השליך על ה' יהבו וחיוק עצמו באמונה שלימה כי מי שאמר לשמן וידלק ואמר לחומוץ ודלק הוא גם שנתן לעשיר ממון לשלם את הנדוניה והוא גם יתן לעני כמותו את כל הממון הנדרש לו לזה.

חלפו מספר חדשים וקרוב יום החופה, ואילו החסיד הקוסובאי לא התחיל להכין את המלבושי כבוד עבור בתו הכלה, שלא לדבר שכל הפרוטות שהשיג כנסו אל צרור נקוב ומאומה לא נותר עבור הנדוניה. כיון שכן, החליט החסיד כי עליו לנסוע אל רבו הקדוש ולבקש ממנו ברכה לדבר ישועה ורחמים, שהכל יבוא על מקומו בשלום, שיהיה לו מהיכן לפרוע את כל התחייבויותיו עבור שמחת החתונה.

יודע היה הרה"ק מקאסוב את נפש חסידו, מכיר היה את מצבו ויודע כי הסכום הנדרש לו לנדוניה רחוק ממנו כרחוק מזרח ממערב, וכשבא החסיד אל הקודש פנימה והשיח את מר לבו, הפטיר לו במילים הבאות: "דעתי היא שתסע ללעמברג". תם הרבי ולא פירט לו מהיכן יבוא עזרו, אל מי הוא צריך לנסוע שם, לאיזה כתובת עליו להגיע ומה בדיוק עליו לעשות שם.

לעמברג הלוא היא לבוב, בירת המחוז הייתה. עיר גדולה וחשובה, בה חנויות גדולות וסוחרים עשירים. למותר לציין שהחסיד הקוסובאי מעולם לא דרכו רגליו בעיר לעמברג, בדיוק כמו שמעולם לא היה בוורשא או בוילנא. כל שידע החסיד זה את כפר מגוריו, פעמים גם ביקר בקולומייא, אך בעיקר ידע דרך אחת, והיא אל הרבי בקוסוב. עתה משמע את תשובת הרבי כי עליו לנסוע ללעמברג, הרהר החסיד בלבו, כי אין זו אלא תשובה בסגנון 'עורבא פרח'. סבור היה, כי ביקש הרבי לדחותו ולא לומר לו בפנים גלויות כי אין לו דרך לסייע בידו. משל אומרים לילד המבקש בקשות שאינם הגיוניות: היום ניסע אל היריד הגדול בליפציג ואקנה לך מבוקשך.

כיון ששב החסיד לביתו וסיפר לזוגתו את תשובת הרבי, כעסה היא עליו מאוד ואמרה לו 'מענה לשון' כדבעי: שמא שכחת או שמא לא למדת - שמא שכחת את שאמר לך הרבי, או שמא לא הטית אוזן לשמוע במדויק את דברי הרבי. או שמא, יש אפשרות שלישית והיא גרועה משניהם: שמא לא הסברת לרבי נכונה את מצבנו הכלכלי ואת דאגתנו לקראת החתונה. הרי בוודאי שהרבי לא היה פוטר אותך בתשובה שכזאת של נסיעה ללעמברג בלי להסביר לך פשר דבר, ולכן חובה עליך לחזור לרבי ולשאלו אותו כדבעי ולשמוע לנכון את תשובתו הברורה. לא נותרה ביד החסיד כל ברירה אלא לנסוע שוב אל הרבי ולבקש את

**נענה הגביר ואמר ברצינות רבה:
"אכן, בפעם הקודמת נסעתם
בתקוה לישועת השי"ת שיעזור
לכם, השלכת את כל יהבך על
הקב"ה, וכיון שכן נתן הקב"ה
בלבי רחמנות גדולה מאוד, ולא
נחה דעתי עד שנתתי לכם כל
צרכיכם ביד נדיבה. אמנם הפעם
נסעתם בבטחונכם עלי, כיון שכן,
הלא תדעו שיש גבול כמה יכול
בשר ודם לעזור..."**

יפה, אולם מול הנתינה הענקית שנתן בפעם הקודמת, הרי שנתנה כזאת נחשבת לכלום.

ראה הגביר את תואר פניו של החסיד שהשתנו ככרום, פתח ואמר לו: אל תתיימש מן הרחמים. הנה אני נתתי לך רובל, ואף אחרים יתנו לך כך וכיוצא בזה, "אתן ויתנו אחרים", ומבין כולנו תסתיים שמעתא.

לאחר שהתעשת החסיד מאוכזבתו הגדולה, פתח ושאל: מה נשתנה פעם זו מהפעם הקודמת בה הענקתם לי בהרחבה רבה, ואילו הפעם נתתם לי נדבה רגילה? נענה הגביר ואמר ברצינות רבה: "אכן, בפעם הקודמת נסעתם בתקוה לישועת השי"ת שיעזור לכם, השלכת את כל היבך על הקב"ה, וכיון שכן נתן הקב"ה בלבי רחמנות גדולה מאוד, ולא נחה דעתי עד שנתתי לכם כל צרכיכם ביד נדיבה. אמנם הפעם נסעתם בבטחונכם עלי, כיון שכן, הלא תדעו שיש גבול כמה יכול בשר ודם לעזור..."

בהקדמתו לפרשת השבוע, פרשת פנחס, קובע רבינו בחיי את יסוד מידת הבטחון, אותה מצאנו אצל פנחס בן אלעזר במעשה תקפו וגבורתו לקידוש שם שמים, והוא על ידי מידת היראה: "ידוע כי ממדת היראה יגיע האדם למדת הבטחון. הוא שכתוב (תהלים קטו יא) 'ראי ה' בטחו בה'... ושתי מדות אלו מצאנום בפנחס, שהיה ירא את ה', ובטח בו כדי לקדש את שמו. הוא שכתוב (מלאכי ב ה) 'ברייתו היתה אתו החיים והשלום ואתנם לו מורא ויראני ומפני שמי נחת הוא', באר הכתוב כי נתן לו שתי מדות אלו שהם 'החיים והשלום' בשכר שתי מדות שהיו בו: ה'יראה' וה'בטחון'. היראה, זהו 'ואתנם לו מורא', בשכר המורא שירא אותי, הבטחון, זהו 'מפני שמי נחת הוא', שבטח בשם יתעלה לבא כנגד כל השבט להרוג הנשיא שלהם ובת המלך, והיה קרוב להיותו נהרג, ונחת מפני שמי, ועל כן זכה וזכה בעשותו המעשה הזה וקנא לשם הגדול והשיב את החמה". וכיוצא בזה כתב רבינו יונה באגרת התשובה: "ולפי רוב היראה יחזק הבטחון, שנאמר 'ראי ה' בטחו בה'".

אמנם מצינו לרבינו יונה שכתב באופן אחר שממדת הבטחון באים למידת היראה. ואלו דבריו בפירושו לספר משלי (ג ז): עוד תבין ותשכיל כי קשר לענין הבטחון 'ירא את ה'', כי לא יגיע האדם לשלימות זולתי בשלמות הבטחון, כי אחרי שלא יבטח באדם ולא יירא זולתי השי"ת, ותקבל נפשו כי הכל בידי שמים ואין לו חלק בעצמו, ויקוה תמיד אל השם וישא עיניו בכל עת אליו, מאלה יגיע אל שלימות

היראה.

ויתכן לומר בזה שיש כמה וכמה מעלות טובות הן במדרגות הבטחון והן במדרגות יראת שמים, וכמו שביאר לנו הגאון בעל 'משך חכמה' (דברים י כ): והענין, כי יש בטחון מוסרי, כבטחון העם בהמלך כי הוא ידאג למחסורם. ויש בטחון טבעי, כמו האשה הבטח בבעלה כי הוא ידאג בעדו מחסורה. ויש בטחון יותר חזק, כבטחון הבן באביו המלך, כי ידאג בעדו כמו שדואג עבור עניני עצמו וזמין לו כל מחסורו. כל אלה הענינים נקבצו אצל השי"ת: "הוא מלכנו, הוא אבינו", אם כן "הוא יושיענו" (ע"פ ישעיהו לג כב).

ואחרי אריכות דבריו שם כתב בביאור הפסוק 'אֵת ה' אֶלְקֵיךָ תִירָא אֹתוֹ תַעֲבֹד וְבוֹ תִדְבֹק וּבְשִׁמּוֹ תִשְׁבַּע', שהכוונה היא על מידות היראה והבטחון: אבל 'ובו תדבק' שבא אחר מצות יראה [אותו תירא', הוא על הבטחון, שזה גדר האמיתית שלא לירא זולת השי"ת, כי אינו מיוחד משום אדם ואויב ושום סיבה, רק מהשי"ת, אחרי כי הוא בוטח בה' לבדו. והיינו כי 'אותו תירא' מביאו לידי 'ובו תדבק' שהוא הבטחון. ועל כך יש להוסיף ולומר, שלאחר שבא האדם לידי הבטחון, הוא שוב בא לידי יראה גדולה יותר, שהוא בחינת 'ובשמו תשבע'. ונמצא שהוא בבחינת גלגל החזור, שכל תוספת ביראת שמים מביאה לידי בטחון גדול יותר וכל תוספת בבטחון מביאה לידי יראת שמים גדולה יותר.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

כרגע, והוא מבקשו שיואיל נא להשאיר אצלו עד הערב, אז יאכלו שניהם את ארוחת הערב, וכך יוכלו לדבר בשלווה ובנחת. בינתיים, ביקש האורח כי יביאו לו גמרא ושולחן ערוך והוא שקע בלימוד ערב.

סעודת הערב הוגשה כיד המלך, ולאחריה פנה הסוחר לאורח ואמר לו: הנה עתה הנני לשמוע את מטרת בואך. פתח פיך ויאירו דבריך. נענה האורח והחל לספר בפרוטרוט את כל אשר קרהו: עני ואביון הוא מעודו, ומשפחתו ברוכת ילדים היא. עתה זכיתי לארס את בתי הבכירה והתחייבתי עבור נדוניה, ומעות לפרוע אין בידי. באתי אל רבי הרה"ק מקוסוב והוא שיעצני לנסוע ללעמברג, מבלי לפרט כלל ועיקר מה עלי לעשות שם. שמעתי ועשיתי דברי חכמים, נסעתי ללעמברג, והנה סובבה ההשגחה העליונה שאני יושב אצלכם ומספרכל זאת.

הגביר החל בסדרה של דרישות וחקירות: כמה התחייבתם לתת לנדוניה? כמה בגדים נהוג אצלכם לתת לכלה ולכמה בגדים אתם זקוקים עבור שאר בני המשפחה. במשך דקות ארוכות שאל הגביר והחסיד עונה, והחסיד מבחין שהגביר רושם את כל הדברים היוצאים מפיו עד שהם נהיים כרשימה ארוכה.

עם סיום מסכת השאלות והתשובות, ביקש הגביר ממשרתו כי יקח בידו פנס ויבוא יחד עמם אל חנות הטקסטיל אשר לו. שם ציווה הגביר להעלות אור והחל להקריא למשרת מתוך הרשימה שבידו את כל הבדים אותם הוא מבקש שיכין ויסדר לו באריזות גדולות, יחד עם שאר מיני דברים הנחוצים.

כיון שסיים, ביקש הגביר מהמשרת להעמיס הכל על עגלה ולהוליכה אל אכסניית האורח שבביתו של המלמד. לאחר מכן, חישב הגביר את שכרו של החייט כדי תפירת כל אותם בדים ללבושי כבוד, הוסיף עוד סכום כסף גדול עבור הוצאות הנישואין עצמם ושבעת ימי המשתה, והשלים זאת עם הסכום המלא אותו התחייב החסיד לנדוניה. את שטרות הכסף מסר לידי של החסיד תוך שהוא מוסיף לבקש ממנו להיזהר בשמירתם מאחר והוא מוסר לו סכום עתק. היהודי עמד מבוהל, אינו יודע האם הוא חולם או שהוא רואה את הדברים בהקיצ. אלא שהמציאות חזקה הייתה מכל דמיון, ותיכף התעשת החסיד, הודה לגביר על טוב לבו ובירך אותו בברכות מופלגות על מצוות הכנסת כלה אשר זכה לקיים.

עם שחר יום המחרת יצא היהודי לביתו, אלא שהיה החסיד מאריך את דרכו ואינו נוסע ישירות אל כפר מגוריו, כי אם הקדים ונסע לקוסוב, אל הרבי. והיה בטרם פצה החסיד את פיו, עוד לפני שהספיק לספר דבר מה מכל אשר קרהו, נענה הרה"ק מקוסוב ואמר: נו, סוחר לעמברגאי, האם סחרת היטב בלעמברג...

חלפו מספר שנים, בת נוספת של החסיד הגיע לפרקה, והחסיד כבר ידע את אשר לפניו. יכול הוא להבטיח נדוניה בהרחבה, שהרי יש לו גביר המשלם את כל הוצאות החתונה מבואה ועד צאתה. כך אכן היה, הוצע לו בחור טוב והוא הבטיח עבורו נדוניה מכובדת ביותר.

תיכף ומיד עם סגירת הידוך, קם החסיד ונסע ללעמברג, משל בקי הוא בשבילי לעמברג מימים ימימה, בשל אותו ביקור יחיד שביקר בה. הוא לא הביט ימין ושמאל ונסע תיכף אל ביתו של הגביר, מיודעו משכבר הימים. הפעם הוא כבר לא היה צריך לפנות אל הרבי בקוסוב כדי שיתן לו את ברכתו, הרי יודע הוא היטב מה לעשות.

כידיו משכבר הימים הושיט החסיד את ידו לסוחר מלעמברג וסיפר לו את מטרת בואו: הרי זוכרים אתם בוודאי את הפעם הקודמת שביקרתני אצלכם. הנה ב"ה זכיתי לארס בת נוספת, ובאתי לבקש את עזרתכם.

אלא שבמקום שהסוחר יבקש אותו להתלוות אליו לחנות, הוא שלף בזריזות את ארנקו, הוציא מתוכו רובל כסף שלם ונתן לחסיד שנוטר עומד כהלום רעם. לא ניתן להתכחש לכך שרובל כסף שלם הוא מטבע

אור חדש מאיר עינים ומאיר לבבות בטרקלין החסידות

ליכת'ק יפה

הספר הקדוש 'מאור עינים' המבואר
 להרה"ק רבי מנחם נחום זי"ע"א מטשערנאביל
 בעריכה מפוארת עם ביאור בהיר ומזוקק

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

הלכות רפואה בשבת

שיעורים לארגוני ההצלה - חברי מד"א - צוות הצלה בית שמש

שנמסרו ע"י הגאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א

בבית המדרש 'באר ישראל'

בס"ה גרין ג'

על מי מחללים שבת

ג. חילול שבת לצורך הצלת נכרי

א. הצלת נכרי, מעיקר הדין אסור לחלל עליו שבת, ויש פוסקים שמחלקים בין מלאכות האסורות מן התורה שאסור, ומלאכות האסורות מדרבנן שמותר. ב. ולמעשה הורו בעל האגרות משה [בא"ח ח"ד סע"ט], והגרש"ז אויערבאך [בש"כ פ"ג], דמשום איבה וחשש סכנה, ובפרט בזמנינו שכל דבר מתפרסם מיד בכל העולם, שצריך לעשות הכל להצלת נכרי כמו בהצלת ישראל.

ד. חילול שבת לצורך ישראל מומר, ודין החילוניהם בזמנינו

א. כתב הפרי מגדים [סי' שכח במ"ו סק"ו], שאסור לחלל שבת על ישראל מומר שמחלל שבת, והמשנה ברורה [בסי' שכט סק"ט] מוסיף, שהוא הדין על כל ישראל שעושה עבירות להכעיס. ב. אמנם כבר הורה החזון איש [ביו"ד ס"ב סק"ח], שהחילוניהם בזמנינו אינם בכלל ישראל מומר, והם בגדר תינוקות שנשבו, וממילא אנו חייבים בהצלתם. ג. טעם נוסף לחיוב הצלתם, דגם אצלם יש לנו את החשש של איבה וסכנה, כנראה למעלה אצל נכרים [להבדיל], [ארחות שבת פ"כ הע' טו]. ד. ועוד טעם להתיר הצלת חילוניהם בזמנינו, שהרי חייבים לחלל גם על ספק פיקוח נפש, וכל חילוני כיון שהוא בגדר ספק ישראל מומר או תינוק שנשבה, ממילא לא יצא מכלל ספק פיקוח נפש שדוחה שבת. [שו"ת שבט הלוי ח"א סק"א סק"ד, חוט שני ח"ד פ"צ סק"ה].

פרק ה' - שלא לעשות החילול על ידי נכרים, נשים, קטנים, חילוניהם

א. כתב השו"ע [סימן שכח סעיף יב] כשמחללים את השבת על חולה שיש בו סכנה, משתדלים שלא לעשותו על ידי נכרים וקטנים אפילו כשהם נמצאים שם, אלא על ידי ישראל גדולים ובני דעת, ומבאר המשנה ברורה [שם], דאם יראו שנותנים לעשות את החילול לנכרי או קטן, אזי יכול להיות שבפעם אחרת כשיהיה אדם במצב של סכנת חיים, ילכו לחפש נכרי או קטן להצלתו, ובזמן יקר זה יכולים ח"ו לאבד את הצלת חייו. ב. וכתב הרמ"א [שם], דאם אפשר ליתן את ההצלה לנכרי או קטן באופן שלא יגרע מהצלת ישראל הן באיכות הטיפול והן בזירוז ההצלה, טוב יותר ליתן להם לעשות החילול, ומסיים הרמ"א, וכן נוהגים. וכתב המשנה ברורה בשם ה"ט"ו, דמה שכתב הרמ"א וכן נוהגים, לא מנהג וותיקים הוא, דגם אם אפשר לעשות ההצלה על ידי נכרי או קטן, טוב יותר שישאל גדול יתעסק בזה, דודאי יזדרז יותר ויועיל יותר בהצלתו. ג. ולענין מעשה, כתבו הפוסקים להורות כדברי ה"ט"ו, שבמקום בהילות בחולה מסוכן, אפילו אם נמצא שם נכרי או קטן עושים את החילול על ידי ישראל גדול, כדי שיהיה יותר בזריזות, וגם כדי שיקבל החולה טיפול יותר איכותי, למעט באופן שהנכרי נמצא אצל החולה בקביעות, ואינו מצב של בהילות, וגם אינו מגרע באיכות הטיפול והגלולה לזה, דצריך ליתן לנכרי לעשות הכל. [ע"פ שו"ת אגרות משה או"ח ח"ה סכ"ה, הגרש"ז אויערבאך בשולחן שלמה שם, חוט שני ח"ד פפ"ט סק"א]. ד. כתב השו"ע [שם], שלא ימסרו החילול לנשים, באופן שנמצא שם אנשים שיכולים לעשות החילול, ומבאר המשנה ברורה, כי בנוסף להטעמים של נכרי וקטן, יש עוד ב' טעמים שלא לעשות החילול על ידי נשים, א', דכשיראו הנשים שאין פיקוח נפש דוחה שבת כי האנשים אינם מתעסקים בזה, יתעצלו גם הם מלהתעסק בהצלת החולה, ב', דחוששים שעל ידי זה יבוא להקל בהלכות שבת, כי יראו שנותנים להם להתעסק בחילול שבת, ויחשבו שדינם קל מאנשים. ה. ועל פי הטעם השני כתבו הפוסקים שלא למסור הצלת חיים לחילוני שאינו שומר תורה ומצוות, כי זה יכול לגרום לו שיבוא אחר כך להקל יותר בחילול שבת. [שש"כ פ"ב הע' יח]. ו. עוד טעם שלא למסור הצלת חיים לחילוני כשאפשר לעשותו על ידי שומר תורה ומצוות, מובא בשו"ת ציץ אליעזר [ח"ח סט"ו פ"ג], בשם הבית הלוי [פר' שמות], דמחלל שבת, גם אם מגיע אליו פיקוח נפש, ומחלל על זה שבת, אינו נחשב כאנוס, אלא עבירה היא בידו, כיון שמחלל שבת גם שלא באונס, ומזה מסיק הציץ אליעזר להלכה, שצריך לתת את הפיקוח נפש לשומר תורה ומצוות דוקא, דאצלו החילול למצוה יחשב, אמנם זה ברור שאם אין שם רק אדם שאינו שומר תורה ומצוות, נותנים לו לעשות פעולת ההצלה, בלי תבירה, אך כשנמצא שם מציל שומר ת"מ, צריך לתת לו להציל, ע"ש.

גם בשולחן שלמה הביא חידוש זה בשם הגרש"ז אויערבאך, ע"ש. ז. עוד מצאתי בענין זה בקובץ הלכות על ענייני רפואה, שפעם אחת פגש הגאון הגדול רבי אברהם יצחק אולמן שליט"א חבר בד"ץ העדה החרדית, ביהודי המטלטל על ידיו את ילדו שקיבל שבר ברגל, ועצר הרב אולמן רכב שנהגו חילוניהם, ובקשו שיעשה חסד עם האבא והילד ויסיע אותם לבית חולים. לכאורה אין הוראת הגרא"י סותרת מה שאמרנו לעיל, דשונה העובדא הזו, שהחילוניהם לא ראה בהוראה זו שמקילים דווקא עליו בחומרת שבת, כי הבין שיש כאן ענין של הצלת נפשות, ומה שאמרנו שראוי להחמיר שלא לתת את החילול לחילוניהם, היינו כששומר תורה ומצוות יכול לעשות את החילול באותו מעמד.

פרק ו' - להתכונן לפני שבת למנוע עשיית איסורים בשבת

א. כל תורן המתנדב בשבת ויום טוב, יראה להכין את עצמו היטב מלפני שבת, בכדי שיוכל למעט בעשיית איסורים מיותרים, דוגמאות כדלהלן: ב. ראוי לחתוך בערב שבת מסליל התחבושות חתיכות יותר קטנות שיהיו מוכנים לחבישה, וכן לחתוך חתיכות מסליל הדבק, כי מלאכת מחתך לפי מדה, אסורה מן התורה, ובאופן שלא הספיק, או ששכח, יחתוך הרבה יותר מהנצרך ובכך לא יעבור על מחתך. ג. ראוי לפתוח את כל המארזים מלפני שבת כדי שלא יבוא לחששות של מחיקת אותיות, ובאופן שלא הספיק, או ששכח, הורו הפוסקים שלצורך רפואה אין להחמיר במחיקת אותיות כשאינם על מנת לכתוב. ד. ראוי להטעין את מכשיר הקשר מלפני שבת כדי שלא יצטרך להטעינו בשבת, ואם חושש שיגמר הבטריה, כגון בבי' ימים של ראש השנה, יכין שעון שבת מלפני שבת, שיהיה מכובה לבית הכנסת, ובזמנים האלו יטעין את המכשיר, כך שההטענה נעשית באופן של גרמא, שאיסורו קל יותר, ואם שכח, או שלא הספיק להכין שעון שבת, ורואה שהבטריה נגמרת, אזי מתירים לו להכניס את התקע בשינוי כלאחר יד. ה. נהג אמבולנס, יראה להוציא את הציוד הפרטי [מהאמבולנס] שאינו נצרך להצלת חיים, כדי שלא להרבות בשיעורים לענין איסור תחומין. [כי חפציו וכליו קונים שבייתה במקום שהיו בערב שבת, הגם שהיה מקום להקל ולומר דכמו שהתירו למציל לצאת חוץ לתחום כמו כן הותר להוציא את חפציו וכליו שנמצאים עמו, הוראת הפוסקים להחמיר בזה לכתחילה]. ו. ראוי להכין את מכשיר הקשר על מצב רטט, ובמכשיר שאין רטט להשקט את הוליוס, כך שיוכל לקחת את המכשיר לבית הכנסת, ויש לזה עוד מעלה, כי בזמן שמתפללים בקול, לא שומעים את הציפצוף, והרטט חיוני לצורך קבלת המידע. [באופן ששכח להכינו למצב רטט או שקט, לכתחילה ראוי שילך כך לבית הכנסת, ובדיעבד אם מתבייש, והוא מקום ששכיח מקרים של פיקוח נפש, ואם לא ישנה את המכשיר למצב שקט, הוא לא יקח את המכשיר לבית כנסת, ויכול להיות שנפסיד על ידי זה הצלת נפשות, אפשר להתיר לו לשנות את מצב הוליוס על ידי שינוי]. ז. ראוי לבדוק את תקינות הרכב ומלאי הדלק בערב שבת, כדי שלא יצטרך להתעסק באיסורים נוספים בשבת.

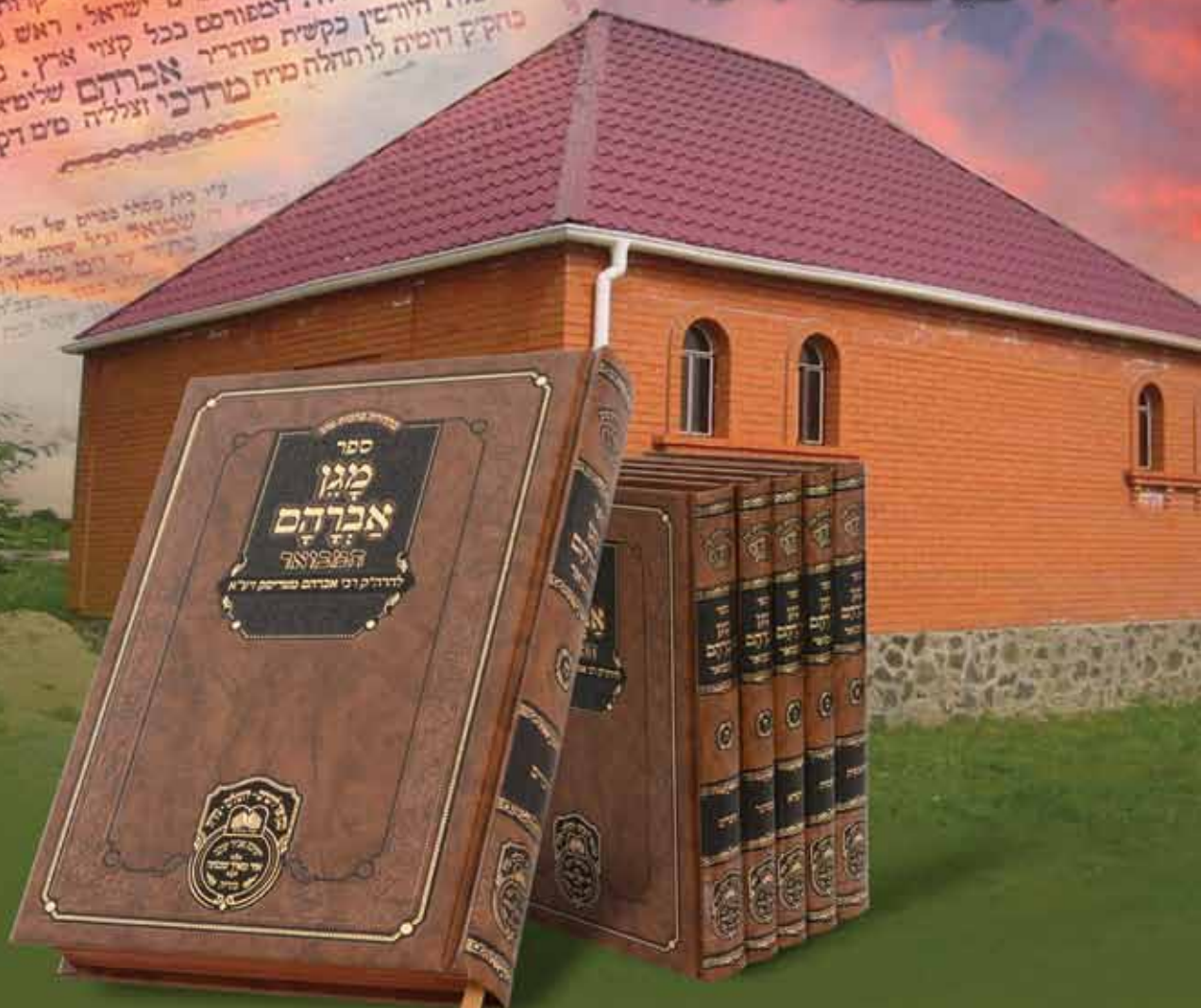
פרק ז' - להשתדל לעשות כל דבר בשינוי

א. כתב הרמ"א [שם], דאם אפשר לעשות את החילול על ידי שינוי, ושללא יתעכב ההצלה על ידי זה, ודאי ראוי שיעשה הכל בשינוי, שעל ידי זה יורד מדרגת איסור תורה לאיסור דרבנן, ולדעת המחבר, אין צריך שינוי. ב. דוגמא א', כשצריך להתניע את הרכב לצורך הצלת חולה מסוכן, יראה להתניע את המנוע בשינוי כגון לסובב את המפתח באחורי אצבעותיו, או במקל כביסה. ג. דוגמא ב', כשנקראים לאירוע וצריך להזמין את המעלית כדי להזדרז בהצלה, יש ללחוץ על הכפתור בשינוי שלא כדרכו בימות החול, כך שגם החזון איש יורד לדרגת איסור דרבנן, ואפילו לדעת המקילים שפעולת המעלית כרוכה באיסור דרבנן, מכל מקום כל כמה שיכולים למעט באיסורים שלא על חשבון ההצלה, חייבים אנו בזה. ד. דוגמא ג', יש לו פצעים שמביאים אותו לדרגת חולה שאין בו סכנה, שמותר לתת לו תרופות לכך, מכל מקום אין למרוח על זה משחה, כי במריחת משחה יש איסור תורה של ממרח תולדה דממחק, אלא מניחים את המשחה במקום הפצע, וכשחובשים אותו המשחה נמרחת מעצמה על ידי שינוי.

ספר
מגן אברהם
 זה השני לה עדיקים יבוא בו.
הספר הנתון אמר שפי.
מגן הוא לכל החסידים בו.
אברהם עדינו עומד לפני ה'.
 הן הנה אמרות מהורות. מפני ומפנינים יקרות. יחזקו במספר לזכרון
 לעודת ישראל למשמרת. מרבינו נר ישראל. ראש גולת אריאל. שר התורה
 אספקלריא המאירה. המפורסם בכל קצו ארץ. נודד נודד ועומד במרץ
 שלשלה הורשין בקשית מותרת **אברהם** שליטא מים דקק מודוסק
 בחקיק דומיה לו תהלה מיה **מדרכי** וצלה מים דקק משערטאבל וייע:

מגן אברהם המבואר

"ועכשיו שהגעתי לגיל הנבחרות לא אוכל לדברים קודם לבוא לפניהם בדברי תורה. לכן אמרתי אולי דבר כזה למען יפרעו מעיינותי החוצה" (הקדמת המגן אברהם מטורסק)

מוטיבנאה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

מלון יקרון והיהודים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדק שליט"א

מִי־הָרְאָה חֶזְקָא

חֶזְקָא דְאִזְרִייתָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

חיוב על כל אחד לזכור בכל יום את ימי הטובה והארתם

את היום בו עמד לפני ה' אלקיו בהתעוררותו הקדושה שהיתה בו אז ובכל עת יכול הוא לעוררה ולשאוב ממנה כוחות קדושה. וגם אם יום זה הינו יום המעונן שנסתרת ממנו הקדושה, ידע כי כך ברא ה' את העולם שיהיו ימי טובה וימי רעה שנסתרת בהם הקדושה, ואין התכלית בימים שבהם מאירה לו הקדושה אלא להיפך, שיקח את הכח מימי האור ויקבעם בליבו עד שיהיו מושרשים בו כיתד שלא תמוט, ואז כשיגיעו ימי ההסתר יתחזק בהיזכרו כי אינו מרוחק מהקדושה בעצם, רק כי כך רצונו יתברך שמתוך ההסתר והחושך יעבוד את בוראו.

וכשם שידוע כי מחויב כל אחד לזכור בכל יום מעמד הר סיני ככתוב (דברים ו יב) 'השמר לך פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך יום אשר עמדת לפני ה' אלוקיך בחורב' וגו'. ועוד דרשו בו צדיקים שזהו הנאמר 'עולת תמיד העשויה בהר סיני' שבכל עת שרוצה להתעלות יזכור אותה העלייה שהיתה לו בהר סיני. כך מצוה על כל אחד ואחד לזכור בכל יום שנמצא בו, את הימים הטובים שבהם האירה לו הקדושה, שכמו שהיה במעמד הר סיני שבו התגלה האור לכלל ישראל, כך באופן פרטי האירה לו הקדושה ביום מן הימים, ועל כן יש לו לזכור

עַל־תְּמִיד הָעֲשִׂיָה בְּהַר סִינִי לְרִיחַ נִיחַח אֲשֶׁה לָהּ' (כח, ו).
נקבע בכל איש מישראל ומראשית היותו והתהוותו של עם ישראל נבנה בהם היסוד לכל הארות הרוחניות שתמיד ישמעו בהם קול גדול שאינו פוסק, רק שיש לו לאדם לצפות ולזכור שיש בו הארות מימי הטובה ונמצאים הם תמיד אצלו ולכן תמיד יכול להתחבר אליהם ולהתקשר בהם. ולכן לכל אחד לזכור זאת בעת היותו בזמני הטובה שהארות אלו הם שנמצאים עמו תמיד רק שנסתרים אך נותנים גם נותנים לו כוחות קדושה.

מִילְתָּא דְפְלִיאָה

פינחס פעל למפרע שתתווסף קדושה באבותיו עוד קודם שהיה בידם בפועל

נוספות בקדושת הכהונה, וכאילו היתה הכהונה נמצאת עמהם עוד קודם שנולד, ואם כך יוצא שפינחס נולד לאחר שנתכהנו אבותיו ומצד הדין נמשכת בו הכהונה מאבותיו. וביאר בזה המשך לשון הכתובים: ועל כן, להודיע הדבר הוא יתברך למשה, בא ויאמר 'לאמר פנחס בן אלעזר' כו'. והוא לומר, הנה לא בלבד נעשה כל עצמו בריה חדשה בשפע קדושה אשר השפיע על עצמו, כי גם באביו זקנו הוסיף אור זכות. והוא אומר 'וידבר ה' אל משה', ומה דבר אליו הלא הוא 'לאמר פנחס' כו', לומר מה שראוי לאמר הוא פנחס כו', והוא כי הנה פנחס לא היה לא בן איש כהן ולא נכד איש כהן, ולפי האמת 'בן אלעזר בן אהרן' יקרא, אך לא 'בן אלעזר בן אהרן הכהן', כי הלא בהולדו לא היה כהן לא אביו ולא זקנו, כי עדיין לא נמשחו. אמר הוא יתברך, הנה על ידי מעשה זה מה שראוי 'לאמר' הוא, כי הוא 'בן אלעזר בן אהרן הכהן', כאילו מטרים יולד פנחס היו אלעזר ואהרן כהנים, כי בכלל ענין זה שני דברים, אחד, כי נעשה הוא בריה חדשה, כאילו נולד אחרי המשח אביו זקנו. שנית, כי גם אביו זקנו על ידי זכות מעשה זה קנו איכות קדושה יתירה, כאילו היתה כהונתם קדומה ונמשחו ימים רבים קודם, כי אין ספק ששלימות ושופע קדושה מתרבת בדבר.

פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הִפְהֵן וְגו' וְהִיְתָה לוֹ וּלְזֶרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֻנָּה עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְקֵינוּ וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (כה, יא - יג).
פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ניתנה לו הכהונה אפילו שנולד לפני שאביו וסבו נמשחו לכהונה, שבשל כך מן הדין אינו כהן, כי רק אם נולד בן לכהן בעודו בכהונתו נעשה בנו כהן בעקבותיו, אך מי שנולד קודם שנמשחו אבותיו אינו נעשה כהן. [כמו שפירש רש"י (במדבר כה יג): 'ברית כהונת עולם', שאף על פי שכבר נתנה כהונה לזרעו של אהרן, לא נתנה אלא לאהרן ולבניו שנמשחו עמו ולתולדותיהם שיולידו אחר המשחתן, אבל פינחס שנולד קודם לכן ולא נמשח לא בא לכלל כהונה עד כאן. וכן שינו בזבחים (קא): לא נתכהנו פינחס עד שהרגו לזמרי].
אך בפינחס שונה הוא הדבר, כפי שכותב על כך **האלשיך הקדוש** (במדבר כה יא), אם כי מצד הדין אינו ראוי לכהונה, בכל זאת 'בא הכתוב וייחסו אחר אהרן', לומר לך כי כאשר עושה האדם מצוה בשלימות, הנה לא הוא בלבד נעשה כל עצמו בריה חדשה בשפע קדושה אשר השפיע על עצמו, כי אם מוסיף קדושה אור וזכות גם באבותיו, ולפיכך כאשר פינחס מסר את נפשו הוסיף קדושה באבותיו השוה בערכה כמו כמה שנים

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

סוד הצלחת נכסיו - ידיעה ברורה שהכל בהשגחה פרטית

נעשו בהשגחה פרטית מן השמים, כך צליח בכל מעשה ידיו.

שׁוּיִתֵי ה' לנגדי תמיד' - על פי שלשת השיעורים

דבר חיזוק נוסף ניתן ללמוד משלשת הפירושים בתיבת תמיד, שעל ידם יוכל כל אחד ואחד מישראל לקיים לפי דרגתו מה שכתב הרמ"א (או"ח סי' א ס"א) 'שׁוּיִתֵי ה' לנגדי תמיד', כי יתכן שלצאת ידי מצוה זו יספיק להרהר במחשבה זו פעם אחת ביום, אולם לכתחילה יש לקיים דבריו כפשוטו במדרגה הגבוהה ביותר כמעלות הצדיקים שרואים השכינה נגד עיניהם ולא מפסיקים מדביקות הבורא ברוך הוא כל היום וכל הלילה ולדרגה זו צריכים אנו לשאוף.

זמן השינה והלילה מיוחד לדביקות הבורא

ואם אינו עומד במדרגה זו ואין ביכולת האדם להיות דבוק בבורא כל היום וכל הלילה, אזי יראה לקיים 'שׁוּיִתֵי ה' לנגדי תמיד' על פי השיעור הניתן במנורה, שלפחות יראה השכינה לנגדו 'תמיד' בכל לילה ולילה, שגם זו מדרגת החסידים עובדי ה' יתברך שהם דבוקים בבורא אפילו בשעת השינה, ולא זו בלבד אלא דוקא בזמן השינה כשבטלו כוחות הגשמיות והגופניות אז הם משיגים ביותר את מדרגות הקדושה והדביקות.

אף השפל מישראל יקיים דברי הרמ"א

ואם גם זה קשה לו, אז יראה לקיים 'שׁוּיִתֵי ה' לנגדי תמיד' לכל הפחות בקביעות כמו קרבן התמיד מיום אל יום, ויראה השכינה כנגדו בזמני התפילות שהם כנגד קרבנות התמיד, פעם אחת בבוקר ופעם אחת בין הערבים, ובעזר ה' יתברך תישאר הארה והרגשה בחיות הקדושה אף לאחר זמן הרבה ולא יפול לרשות היצר כל היום, וזו ידיעה יקרה ליודעה, שניתנה האפשרות שאף השפל מישראל יוכל לקיים את דברי הרמ"א בראש השולחן ערוך, ואין תוקף חסידות כבתחילתה (רוקח הקדמה), ובכך יוכל לקיים בהמשך את כל ארבעת חלקי השולחן ערוך.

והנה מה טוב ומה יפה שזמן סידורו וסילוקו של הלחם הוא ביום שבת קודש, כי לחם הפנים מרמז על השפעה והפרנסה מן השמים כנ"ל, והלוא שבת קודש היא מקור הברכה וממנה מתברכים כל ששת ימי המעשה, וממילא היא הזמן הראוי ביותר לסדר בו את לחם הפנים שאף הוא מקור השפע. וכענין זה יש לרמז בפסוק (ויקרא כג ג) 'ששת ימים תיעשה מלאכה וביום השביעי שבת' וגו', שעל ידי קדושת השבת והשפעתה תיעשה המלאכה מאליה וישרו בה ברכה ושפע בכל ימות השבוע.

חיבה יתירה בחמימות לחם הפנים - גם ממנה רמז לפרנסת האדם

חיבת יתירה נודעת לישראל במצות לחם הפנים כדאיתא בגמרא (חגיגה כו:), אמר רבי יהושע בן לוי נס גדול נעשה בלחם הפנים, כסידורו כך סילוקו, שנאמר (שמואל א' כז) 'לשום לחם חום ביום הלקחו', דהיינו כשהיו מניחים שתיים עשרה חלות חדשות על שלחן הטהור בשבת קודש, ובשבת שלאחריה נוטלים הכהנים את הישן ומחלקים אותו לכהני המשמר, ועל אף שזמן סילוקו הוא שבוע ימים אחר סידורו על השלחן, עדיין היה הלחם חם ממש כאילו עכשיו הניחוהו על השלחן, ובשעת הרגל היו מגביהים את השלחן ומראים לעולי רגלים ראו חיבתכם לפני המקום שהלחם בעת סילוקו כמו בעת סידורו.

יתכן לבאר החיבה שיש בנס לחם הפנים יותר משאר הניסים שנעשו במקדש, על דרך דברינו שבלחם הפנים נמצא רמז על הפרנסה, ובא בזה לומר שפעמים נראה לאדם שפרנסתו יום אחד מועטה ויום אחר מרובה ודואג על זה ומצטער, לפיכך מראים לעם ישראל עולי רגלים שהלחם אף על פי שהוא מונח על השלחן הטהור שבוע ימים עדיין הוא טרי וחם כאילו עכשיו יצא מן התנור, וללמדנו שגם הפרנסה מוכנה תמיד ומזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה עד ראש השנה, ויאמין בבורא עולם שהוא אל זן ומפרנס לכל ונותן מזון ומחיה לכל בשר כי לעולם חסדו.

כלל גדול נקוט בידך, ידע האדם תמיד בידיעה ברורה סוד ההצלחה בעולם הזה, עד כמה שיזכור שכל המקרים והפעולות

שלשה פירושים שונים בתיבת 'תמיד'

עלת תמיד העֲשִׂיָה בְּהַר סִינַי לְרִיחַ נִיחַח אֲשֶׁה לָּהּ (כח ו). מצאנו שלשה מקומות שמוזכר בהם 'תמיד', א'. במצות הדלקת המנורה שכתוב (שמות כז כ) 'להעלות נר תמיד', ב'. בענין קרבן התמיד בפרשתנו כתוב (במדבר כח ו) 'עולת תמיד', ג'. בסידור לחם הפנים (שמות כה, ל) - 'ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד'.

והנה הגאון רבי שלמה קלוגר ע"ה כבר דייק ועמד על ההבדל העצום שיש בין שלשה עניינים אלו, שבלחם הפנים מצותו שיהיה מונח על השלחן תמיד בכל עת ובכל שעה, ואף בשעת סידור הלחם החדש בשבת היו שני כהנים מושכים את הלחם הישן, ושנים אחרים מניחים את החדש מיד, כדי שלא ישאר השלחן אפילו רגע אחד בלא הלחם מעליו. ואילו במנורה פירש רש"י ע"ה 'נר תמיד' כל לילה ולילה קרוי תמיד, והיה חיוב שידלקו הנרות רק בלילה. ומאידך, בקרבן תמיד מצאנו שיעור שלישי שאין משמעות 'תמיד' כי אם מיום ליום, שהקריבו קרבן פעם אחת בשחרית ופעם נוספת בין הערבים.

וצריך ביאור, מדוע רק בלחם הפנים דרשו תיבת 'תמיד' כפשוטה - כל הזמן ממש, ולמה לא פירשו כך לגבי הדלקת המנורה שיהיו הנרות דולקים כל היום וכל הלילה או בענין קרבן התמיד שיקריבו קרבנות כל היום וכל הלילה.

דאגת הפרנסה מיותרת לגמרי כי הקב"ה מספק כל צרכי האדם

אך נראה לבאר על פי המצוי בדרכו של עולם, שכל דאגותיו של כל אדם כל היום על המחיה ועל הכלכלה, שאם לא ידאג אדם לעצמו מי ידאג לו, ובאמת כל הדאגה מיותרת כי הקב"ה וברוך שמו מספק צרכיו של כל אחד וכל בריה הנמצאת בעולמו, על כן דוקא לחם הפנים שממנו באה פרנסה לישראל הוא הנמצא תמיד על השלחן ללא הפסק אפילו רגע אחד, להורות נתן בלבבות עם ישראל שה' יתברך בטובו בחן ובחסד וברחמים דואג ומזמין לחם לכל בשר בעם ישראל ולכל העולם כולו בכל עת ובכל שעה.

זמן סידור לחם הפנים בשבת קודש שהיא מקור הברכה לכל השבוע

זמן הסתר הוא עת רצון כהקרבת קרבן התמיד

'אשה ריח ניחוח לה'. ואפשר להוסיף כי בשעה של הסתר יש עת רצון גדולה והוא הזמן המובחר להתקרב לבורא יתברך, שכך אמר הרה"ק רבי חיים חייקא מהמדורא ע"ה שהיה תלמידו של המגיד ממעזריטש ע"ה לרמז בפסוק (תהלים צז ב) 'ענן וערפל סביביו צדק ומשפט מוכן כסאו', שדווקא בזמן חושך ענן וערפל והסתר פנים הוא הזמן המובחר להתקרב ועת רצון, שכאשר 'ענן וערפל' אות הוא כי המדובר כאן הוא 'סביביו' שנמצאים קרוב לקב"ה ו'צדק ומשפט מוכן כסאו' שקרובים ממש לכסא הכבוד. וגם אם לפעמים יראה איזה התרשלות בעבודת הבורא יתברך שמו אזי אדרבה יחזיק את עצמו ויקום בזריזות כי בודאי הוא עת רצון.

כך גם בעבודת אדם בעולמו, כשהכל מאיר לא תמיד שמים לב לראות כמה השפעות של חסד ישנם בעולם וכמה טוב ממלא את כל העולם, ורק כאשר ישנו הסתר אזי מתוכו דווקא ניכרת מידת טובו וחסדו יתברך. וכן ברוחניות וקדושה, כאשר מאיר לו לאדם אין ניכרת כל כך עבודתו, וכי חכמה יש לעבוד את ה' כשהוא נגלה אלינו בהארות הקדושה, הרי לב כל אחד נמס ומשתוקק להיכלל באור החיים את ה' בשעה זו.

אך בעתות החושך וההסתר שאז אינה ערבה ונעימה העבודה לשמו יתברך, ולעיתים נראה כי החיים המשוחררים נוחים פי כמה מחיי תורה ומצוות שבהם משעבד כל ישותו ומעשיו לעבודת ה', ובשעה זו קם האדם ומכריז בתוככי ליבו ה' אלקי ישראל מלך' וכל חפציי ומאוויי לעשות רצונו, ואף שעתה נראה עת חושך וקשה לי הדבר, עוד יזכור לי אהבתי בשכני בבתי חומר והמלכתי אותו גם במקומות שלא היתה ניכרת בהם מלכותו עד עתה, אז דווקא מאירה מסירותו ועבודתו של כל יהודי למענו יתברך ויתעלה.

הרשע כיצד יש לי לעבוד את ה', באיזה התלהבות ותשוקה להימשך אחרי אהבת הבורא, וכשעשה כך אהפוך את כוחות הטומאה לקדושה שזו תכלית עבודת האדם להפך היצר הרע לטוב ע"י שלומד ממנו לעבודת ה'. שאכן זו דרכו של יעקב אבינו ע"ה מידת 'תפארת גופא' להאיר את הגוף ומחשכי החומר ולהפכם לטוב כנאמר 'בכל לבבך' בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע (ברכות נד.), וכתבו צדיקים שהכוונה שגם עם היצר הרע אעבוד את ה' ע"י שלא אשמע לו ועוד אלמד ממנו לעבודת ה' יתברך, ובכך נמצא עובד את ה' ביצר הרע.

זמן הסתר הוא עת רצון כהקרבת קרבן התמיד

כשיהודי חי בצורה זו זוכה להעלות נחת רוח לפניו יתברך כמו קרבן התמיד, שכתוב בו (במדבר כח ד) 'את הכבש האחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערביים' ואמר על כך היהודי הקדוש מפרשיסחא ע"ה שכך הוא אצל כל אחד מישראל, יש את הזמנים שהם בבחינת אור, ואז עובד את ה' יתברך ומתפלל לפניו בשמחה וזהו 'תמיד של שחר'. אך יש זמנים שאין לו אור ואינו מרגיש טעם, בבחינת יום המעונן, וזהו 'תמיד של בין הערביים'. ויש לו לדעת שזה רצונו של הקב"ה, שעל דרך זה עשה את הנהגת העולם שיהיה לאדם זמני חשיכה וזמני אורה וצריך להתגבר בזמני החשיכה, ולכן לגבי תמיד של בין הערביים נאמר (שם פסוק ח) 'ואת הכבש השני תעשה בין הערביים כמנחת הבוקר וכנסכו תעשה', רומז שגם כשהוא בחינת בין הערביים ושרוי בחשיכה צריך לעבוד 'כמנחת הבוקר' כאותה השעה שמאיר לו שכן כל המצבים הרי הם לתכלית אחת של טוב, ומשניהם יחד מתקיים רצון ה' כמאמר הכתוב לאחר מכן

את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים (כט, לט).

יש לכל אחד לדעת בעת חושך והסתר, שהקב"ה חפץ ומשתוקק לעבודתו זו וכשזוכה לעבדו גם בעת חושך והסתר הקב"ה מתפאר בו ואומר עליו 'ישראל אשר בך אתפאר' (ישעיה מט ג), כי התפארת הגדולה היא הניכרת מתוך הגשמיות וענייני הגוף, כמו שידוע (תקו"ז הקדמה יז). 'תפארת - גופא', שאכן מידת התפארת שבה מתפאר כביכול מלכנו ויוצרנו היא התפארת העולה מן הגוף דווקא, שכן מלאכי עליון העומדים על מכונם ללא הקשיים שמערים הגוף על שוכני חומר אינם מעלים נחת רוח כמו מי שיש לו גוף ומתגבר עליו.

הכיצד, שהרי ביקש דוד המלך ע"ה (תהלים קיט צח) 'מאויבי תחכמני', ופירש הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה שמכוחות היצר החמדה והתאוה שיש בעולם שהם אויבי, 'תחכמני מצוותיך' - אלמד להתחכם בעבודתך וביראתך, שאם יש בי כח להימשך עד כלות הנפש לדבר גשמי וחולף, וכן רואה את אויביו הרצים ונמשכים כאש בוערת לבורות חשוכים ונשברים, על אחת כמה וכמה שיש לי לרוץ ולרדוף אחר מצוות ה' לעבדו בלב שלם.

יעקב אבינו ע"ה מידת התפארת - התנצל שלא למד ממעשי לבן הארמי

ולכן מוצאים שיעקב אבינו ע"ה מידת התפארת התנצל ואמר 'עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים' וכי מה חפץ יעקב לומר בזה לעשו הרשע וכי מעניין אותו אם שמר מצוות ה' ולא למד מלבן הארמי. אלא כך אמר יעקב ע"ה לעשו, וכי תרצה ללחום עימי ולכבוש אותי תחת כוחות עשו ואלופיו שורש הטומאה שבעולם ולהכניעני, דע לך כי אמנם גרתי עם לבן הארמי אך לצערי לא למדתי ממעשיו רעים ללמוד מהם לעבודת ה', אך עתה אלמד ממך עשו

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישראלים

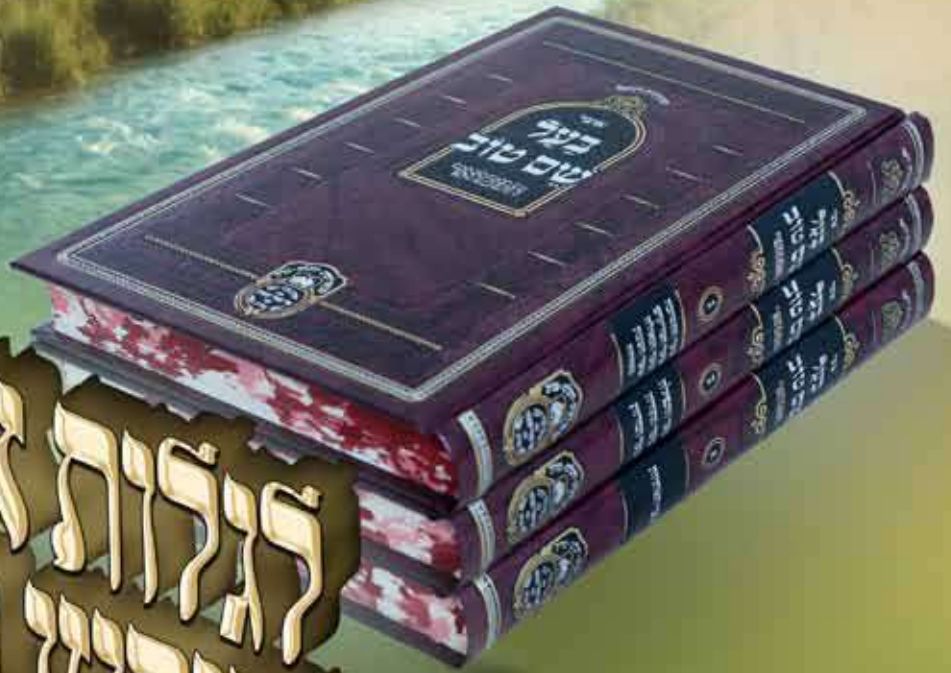

הפסדה שמענה את ארון הפפרים החסידים

אוצר

הבעל שם טוב

כל תורת רבינו הבעל שם טוב זי"ע
מלוקטת מתורת תלמידיו גדולי החסידות
ככל הדורות, עם ביאור נרחב ומשולב,
כולל מקורות והרחבות מעשירים.

לגלות את
שודרש החסידות

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מכתלי בית ההוראה

אקטואליה
ברחלה

פניני הלכה למעשה, בענייני דיומא ושאלות המתחדשות

מרבני בית המדרש להוראה היינות "באר ישראל"

בראשות מורינו הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מכתלי בית ההוראה

תשובה ממורינו הרב שליט"א

שתיית חלב סויה בסעודה בשרית

והנה הפלתי (ס"ק^ה) כתב להתיר מנהג אכילת בשר בחלב שקדים מטעם אחר והוא, שבדבר שכיח לא חששו למראית העין, כי הרואים יתלוו בהיתר; שהקשה על מה שבמקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלים בשר עוף בחלב (הלין קטו). מדוע לא חששו שיהיו נראים כאוכלים בשר בהמה החלב, [כמ"ש הט"ז (ס"ק^ה)] שלפעמים אין ניכר בין בשר עוף לבשר בהמה, ותירץ, שלאסוף דם דגים בכלי וכן חלב אשה אינם דברים שכיחים, על כן הרואה חושב שזוהו אסור. מה שאין כן במקומו של רבי יוסי הגלילי, היה שכיח לבשל עוף בחלב, ואין סיבה שהרואה יתלה שהוא בשר בהמה. ועל פי זה סיים: אם כן בחלב שקדים דשיכח לבשל בחלב שקדים, ומוטעם למאוד, לא חששו למראית עין כלל, דמהיכי תיתי נתלה באיסור ולא בהיתר, ובכרתי (ס"ק^ז) הוסיף עוד סברה להיתר, כיון שחלב שקדים אינו חלב, רק מי פירות ומוהל שקדים, וכמו שלא אסרו ליתן יין אדום לתוך התבשיל מפני שדומה לדם, ולא אסרו רק בחלב אשה ודם דגים שהם דם וחלב באמת.

אולם לכאורה הרמ"א והנ"כ שאסרו חלב שקדים, נראה שסוברים שאף בדבר השכיח עדיין חששו למראית העין. אמנם ברמ"א (י"ד סימן רצח ס"ב) לענין כלאי בגדים כתב בעצמו שאין לאסור מפני מראית העין בדבר השכיח, וזה לשונו: אסור לתפור בגד קנבוס תחת בגד צמר במקום דלא שכיח קנבוס, משום מראית העין, ובמקום דשכיח שרי. ומקורו ברא"ה (נדה פ"ט הלכות כלאי בגדים סימן ז) שהאידנא מצויין בגדי משי בינינו והכל מכירין בהן הלכך מותר לתפור בגדי משי תחת בגדי צמר, ובש"ך (ס"ק ב) כתב: דכיון שמצוי נוהגים היתר אף על פי שלא נמצא מי שמכירו להבין שהוא בגד קנבוס כי אם על המעט. וצריך להבין מדוע בחלב שקדים אסר הרמ"א ולא היתר כטענת הפלתי מפני שהדבר היה שכיח. והפוסקים חילקו במידת השכיחות, שכדי שלא לחשוש למראית העין צריך שיהיה נפוץ ושכיח היתר כמו האיסור, שאז הרואה לא יתלה באיסור אלא בהיתר, ולכן בחלב שקדים אסר הרמ"א, כי אמנם נהגו כן בפורים אך לא היה דבר מצוי כל כך, ואף במקומות שנהגו כך לא היה זה שכיח כמו חלב בהמה, מה שאין כן בבגדי משי היה הדבר נפוץ ושכיח מאוד ועל כן אין לחשוש למראית העין.

ומצאנו הרבה אחרונים לפני כמאה שנה שדנו אודות מה שהתחילו לעשות חמאה מאגוזי קוקוס, אם יש לאסור לתתו בבשר משום מראית העין, (עיין שו"ת מהר"ש ענגיל ח"ו סימן מ, דברי מלכאל ח"ה סימן פה, הרי בשמים ח"ה סימן לג, שדי חמד מערכת חמץ ומצה סימן ו אות יא) והעלו להיתר כיון שנתפרסם ונתפשט מאכל זה והכל יודעים ממנו אין לחשוש למראית העין, שמאחר ששכיח של היתר כמו של איסור יתלו הרואים בהיתר, ואינו דומה לדם דגים וחלב אשה שלא היה שכיח לקבצם בכלי.

ועתה נשוב לנידון חלב סויה. שאלה זו נוגעת לכל תחליפי החלב, וכמו כן לכל תחליפי הבשר המצויים הנעשים מן הצומח כמו נקניק ושניצל פרווה, והנה נתבאר שבדברים המשך בעמ"ב

שמעון הורגל מנעוריו לצרוך שתיית קפה בכמות מוגברת, יש שיאמרו ברמת ההתמכרות. מדי שבת לאחר הסעודה נוהג הוא ללכת ללמוד בבית הכנסת הצמוד לביתו, אולם הקפה אליו הורגל, חסר לו מאוד ומקשה על לימודו. ידי קרוב הציע לו לנסות לשתות קפה עם חלב סויה, שמעון ניסה וירא כי טוב וטעמו ערב לחכו, כל כך נהנה מהרעיון עד שנפל בדעתו כי לא רק בשעת לימודו ישתה את הקפה, אלא גם מיד לאחר אכילת הטשולנט, אין דבר יותר מתאים מלשתות קפה רותח ומהביל. אלא שעם כל זאת, הרגיש כי אולי יש משהו שאינו כשורה בכך והדבר אינו נראה טוב, לשתות חלב עם בשר, ופנה לשאול את הרב: האם אכן יש בעיה הלכתית משום מראית העין לשתות חלב סויה לאחר אכילת בשר, או שמא הדבר מותר לחלוטין ללא כל חשש.

תשובת מורינו הרב שליט"א:

מצאנו בהרבה מקומות בש"ס שאסרו חז"ל מפני מראית העין, והיינו שלא לעשות בפני אחרים דבר הנראה כמעשה איסור אף שבאמת אינו דבר האסור, ושני טעמים נאמרו באיסור 'מראית העין' (ראה שדי חמד כללים, מערכה מ, אות פ, אגרות משה א"ח ח"ב סימן מ, ח"ד סימן פ"ב): א. משום שלא יבואו ללמוד ממנו שהדבר מותר, או שאין הדבר חמור ויבואו לזלזל בו. ב. שלא יחשדוהו שעובר איסור, וכמו ששינו במסכת שקלים (פ"ג מ"ג): שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום, שנאמר (במדבר לב כב) 'והייתם נקיים מה' ומישראל, ואומר (משלי ג ד) וקצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

המקור לאיסור מראית העין באיסור בשר בחלב הוא בדברי תשובת הרשב"א (ח"ג סימן רנז) שכתב לאסור בישול בשר בחלב אשה מפני מראית העין, ולמד זאת מהדין שאסרו חז"ל (כריתות נא: י"ד סימן סו ט"ט) לאכול דם דגים שנאסף בכלי, שאף שהוא מותר באכילה מכל מקום אסרו לאוכלו מפני שנראה שאוכל דם אסור, אלא אם כן מניח בו קשקשים שעל ידי כן ניכר שהוא דם דגים, וכן פסק בשולחן ערוך (י"ד סימן פ"ז ס"ד).

ונחלקו הפוסקים אם יש איסור מראית העין גם באיסור דרבנן. א. המהרש"ל כתב (יש"ש פ"ח סימן נב) על המנהג שנהגו לאכול ביום הפורים תרנגולת בחלב שקדים, שהדבר אסור מפני מראית העין אם לא שניח שקדים להיכר, ולמד זאת מדין דם שאסור אלא אם כן מניח בו קשקשים. וכדעתו פסקו הב"ח (ס"ס סו) והש"ך (ס"ז) ועוד אחרונים. ב. אולם הרמ"א (תורת חטאת כלל סב דין ה, דרכי משה סימן סו) היתר את מנהג אכילת התרנגולת בחלב שקדים כיון שבשר עוף בחלב אסור מדרבנן, ואין לאסור משום מראית העין באיסורים דרבנן, וכן פסק להלכה בהגה (שם ס"א): ונהגו לעשות חלב משקדים ומניחים בה בשר עוף הואיל ואינו אלא מדרבנן, אבל בשר בהמה יש להניח אצל החלב שקדים משום מראית העין, וכתב הט"ז (ס"ד) דאף שדברי הרמ"א נכונים וכבר נתפשט כן המנהג, מכל מקום לכתחילה יש להחמיר להניח היכר גם בבשר עוף.

הלכה למעשה

משולחן מורינו הרב שליט"א

לצרף למניין יהודי שאינו שומר תורה ומצוות

יהודי שואל: אנהנו עובדים באזור תעשייה ומתארגנים לתפילת מנחה בכל יום לפני השקיעה, קורה ולפעמים חסר עשירי למניין, ובמקום שוהה יהודי מבוגר שאינו שומר תורה ומצוות ואינו יודע להתפלל, האם אפשר לצרפו למניין, שיעמוד איתנו ויצטרף לעשירי.

תשובת מורינו הרב שליט"א:

בשעת הדחק אפשר לצרפו.¹

אוכל שנשאר תחת המיטה

היו במקום נופש והכניסו את מזוודת הבגדים מתחת המיטה ושכחו שיש שם כמה שקיות עם אוכל, האם אפשר לאכול את דברי המאכל או שיש סכנה בדבר.

תשובת מורינו הרב שליט"א:

אין להניח אוכל ושתייה מתחת למיטה אם עתידים לישון עליה, מפני שזה משרה עליהם רוח רעה (שלחן ערוך י"ד סימן קטז ס"ה). דין זה הוא גם באופן שהאוכל והשתייה מכוסים (ש"ך ס"ד). אולם הרבה מהפוסקים² כתבו שבדיעבד שכבר הונחו שם המאכלים מותר לאוכלם.

גם גדר מחלל שבת בפרהסיא ידועים דברי בעל שו"ת מלמד להועיל (ח"א סימן כט) שכתב בזמנו בגרמניה שבזמן שרוב הציבור היהודי נוהג בחילול שבת, שוב אין לפסול מחללי שבת בפרהסיא, ואין חילול זה אינו נקרא 'פרהסיא'. על כן, וודאי שיש להדר אחרי יהודים שומרי תומצ, אולם בשעת הדחק אפשר להסתמך על הנוכר.

מכך שגם מחללי שבת מצטרפים למנין, וכתב שיתכן שמועיל רק להשלמת קדיש וקדושה אך לא למעלת תפילה בציבור, ולכן בשעת הדחק בלבד יש לסמוך על זה. ויש להוסיף עוד, שיש אומרים שהחילונים נחשבים 'תינוק שנשבה' משום שלא טעמו מימיהם מתיקות התורה והמצוות ולא גדלו על אדני החינוך לתורה, ודברי החזון איש מפורסמים (י"ד סימן ב אות כח).

הלך לנוח ולא התפלל תפילת מעריב

יהודי חזר לביתו בערב לאחר יום ארוך ומייגע, ונשכב לנוח לתת תנומה לעפעפיו על מנת להתרענן קצת. מאחר ועדיין לא התפלל השאיר תזכורת בפלאפון שיצלצל בשעה שיש מנין מעריב, אולם לדאבונו כשהתעורר משנתו ראה שכבר האיר היום, עתה שואל: האם אוכל להתפלל שחרית פעמיים לתפילת השלמה, או שנחשב הדבר שפשעתי בכך שהלכתי לישון לפני תפילה.

תשובת מורינו הרב שליט"א:

נראה שאין לדונו כפושע מאחר שהניח שעון מעורר, ויכול להתפלל תפילת שלומין.³

3 האחרונים דנו רבות בגדר אונס או שוגג לענין תפילת שלומין, וכפי המתבאר מדברי המשנה ברורה (סימן קח סק"ב) על פי הבית יוסף, כל שלא היה מזיד גמור אשר בשאט נפש ביטל התפילה, הרי זה בכלל אונס או שוגג או מוטעה, וכאן שהלך לישון והניח תזכורת אין זה גדר פשיעה ויכול להתפלל תפילת שלומין.

2 ראה פתחי תשובה סימן קט"ז (ס"ד) שהביא כן בשם השבות יעקוב ורעקוב, אולם יש מחמירים גם בדיעבד, (בינת אדם בשם הגר"א מובא בפת"ש שם ועוד), ובספר טעמא דקרא הביא שהחזון איש ציווה לתת את המאכל לעניים ולא לאבדם כיון שמדינת מותרים. ובתשובות והנהגות כתב (ח"א סימן ה-ט) שראוי לומר לשואל שבעל נפש יחמיר לעצמו.

הלוואה בדולרים ללא חשש ריבית

בחור אמריקאי שחפץ לקיים בנפשו 'הוי גולה למקום תורה' ולעלות ללמוד בארץ ישראל באחת הישיבות, לאחר תפלת מעריב האחרונה באמריקה ניגש בחזרה לרב הקהילה כדי להיפרד ולקבל ברכת הצלחה, כשהוא אף ניצל את הזדמנות זו כדי לשאול את הרב כיצד לנהוג בעיני ריבית מפני שמביא עמו כדמי כיס דולרים לארץ, וכדרכם של בני ישיבות שלווים זה מזה, ודולרים דרכם שלפעמים מתייקרים ושאל איך לנהוג על פי ההלכה.

תשובה: אסור הלוואות סאה בסאה, כלומר הלוואות כמות פירות כדי שיחזיר את אותה כמות, מחשש שמא כאשר כשיחזיר את הפירות, מחירים יתייקרו ונמצא שמחזיר יותר ממה שלוה, אסור זה אסור מדרבנן ובראשונים נאמרו כמה טעמים מדוע מהתורה מותר:

1. רמב"ן (ב"מ ס"ד: ט"ו סוף סוף) ריב"א (שם ד"ה ותסברא) ר"ן (שם ד"ה ולענין) מהתורה הולכים אחרי שעת ההלוואה ובשעת ההלוואה זה היה אותו מחיר.
 2. שו"ת הראש (כלל ק"ח סי' טו) מהתורה ריבית זה רק אם מחזיר יותר בכמות, אבל אם מחזיר יותר במחיר ובכמות זה אותו כמות מותר.
 3. רשי ותוספות (בב"מ סד:) כיון שלא בטוח שהפירות יתייקרו.
- וכל מה שרבנן אסרו זהו דווקא כשלא עשאו דמים אבל כשעשאו דמים מותר, כלומר אם העריך את הפירות כמו ששווים עכשיו וסיכמו שזה מה שיחזיר מותר, וכן יש שני היתירים:

1. אם יש ללווה מעט מאותו המין.
 2. אם יצא השער כלומר שנקבע מחיר אחד ומצוי לקנותו בשוק, וכן חכמים לא גזרו על דבר מועט שלא מקפידים כגון כיכר בכיר וכח שמותר ואפילו בלי היתרים הנ"ל, וכל זה דווקא שמתנה עמו על אותו מין, כגון חטיץ בחיטין, אבל אם מתנה על מין אחר כגון חטיץ בדוחן, אסור אפילו כשיש את היתרים הנ"ל.
- מטבע זה נחשב פירות, דולרים בארץ ישראל, בעבר כאשר השקל היה פחות יציב והיו הרבה סחורו בדולרים, היו שיטות שסברו שנחשב מטבע, אך היום לכולי עולמו הדולר נחשב פירות, דולר לא נחשב כיצא השער' כיון שהיום יכול להשתנות שערו כמה פעמים ביום ואין שער אחיד לכל משך היום, ועל פי המבואר יוצא מספר דינים:

- א. אסור ללוות דולרים ולהחזיר בדולרים אלא אם כן יש ללווה דולר בבית [לכתחילה שניהם צריכים לדעת שיש לו, אך בדיעבד אפילו שלא ידעו יכול להחזיר אפילו שהתייקר (ט"ז קס"ב סק"ג)].
- ב. ללוות דולרים בודדים מותר אפילו שאין לו, כי זה דבר מועט שאנשים לא מקפידים.
- ג. ללוות בדולר על מנת להחזיר בשקל, דהיינו פירות תמורת מטבע: אם מסכמים שמחזיר לפי שווי הדולר בשעת ההלוואה ודאי שמתר אפילו שאין לו שהרי עשאו דמים, אם מסכמים שיחזיר לפי שווי הדולר בשעת הפירעון מותר רק אם יש לו מעט.
- ד. ללוות בשקל ולהחזיר בדולר, דהיינו מטבע תמורת פירות: אם מסכמים שיחזיר לפי הערך של השקל בשעת הפירעון ודאי שמתר שהרי לא מרויח כלום. אם מסכמים שיחזיר דולר לפי השווי בשעת ההלוואה זה יותר חמור מסאה בסאה, משום שנחשב כ'פוסק על הפירות', ומותר רק אם אומר בלשון מכירה ורק אם יש לו דולרים כנגד כל הסכום שקיבל.
- ה. ללוות מטבע זה על מנת להחזיר מטבע זה אחר, דהיינו פירות תמורת פירות אחרים: לפי שווי של ההלוואה אסור אפילו יש לו, דהוי כמו חטיץ בדוחן שתמיד אסור (אלא אם אומר בלשון מכירה וגם יש לו כנגד כל מה שפסק), אם מתנה לפי שווי הפירעון מותר.
- ו. הלווה לחברו דולרים בשיק, אפילו שהלווה לא יכול לקבל בבנק בישראל על השיק דולרים אלא רק שקלים בערך הדולר, כיון שיש אפשרות לקבל בחו"ל על השיק דולרים נחשב כהלוואה בדולרים.

המקח, וחייב המוכר להחזיר את המעות לקונה א. באופן רגיל שדמי שור לחרישה יקרים מדמי שור לשחיטה, והקונה שילם כדמי שור לחרישה, אזי ודאי שהמקח בטל ד'הדמים מודיעים' שקנה שור לחרישה. ב. אם המוכר מכיר את הקונה שרגיל תמיד לקנות שור לחרישה, אזי מסתמא גם עכשיו קנה שור לחרישה והמקח בטל.

ולהלכה פוסק השו"ע (סימן רל"ב סעי' כ"ג) כשמואל שהמוציא מחבירו עליו הראיה ולכן כל זמן שעדיין לא שילם יכול הקונה לומר אני קניתי לחרישה, ומחזיר את השור למוכר, ואם כבר שילם המוכר יכול לומר קניתי לשחיטה, ולא תקבל את הכסף בחזרה.

ולפי זה נשבו לדון בבלוטוס שדומה ממש לנידון הנ"ל, מכיון שיש אנשים שקונים את הבלוטוס בעיקר לשמיעה, ועבור זה חשוב להם האיכות, ויש אנשים שצריכים את האיכות גם עבור הדיבור, ולפי מה שהתבאר לעיל יש ג' אופנים שהמקח בטל:

- א. אם היה אפשר להוכיח ממחיר הבלוטוס שצריך להיות איכותי גם לדיבור.
 - ב. אם המוכר היה מכיר את הקונה וידוע שרגיל לקנות בלוטוס לדיבור.
 - ג. אם הקונה עדיין לא היה משלם למוכר והוא מוחזק בכסף, אזי יכול הקונה לבטל את המקח בטענה שהוא קנה גם עבור דיבור איכותי, הדמוציא מחבירו עליו הראיה.
- אבל מכיון שלא היה אחד מג' אופנים אלו, א. המחיר של הבלוטוס היה זול, ואין להוכיח מהמחיר כלום, ב. המוכר לא מכיר כלל את הקונה, וכן הקונה לא רגיל כלל לקנות בלוטוסים, ג. הקונה כבר שילם את הדמים למוכר, אזי המקח שריר וקיים ולא יכול הקונה לבטל את המקח כלל.

כבר תקופה ארוכה שראובן מחפש לקנות בלוטוס מושלם ואיכותי, כעבור תקופה צדו עיניו פרסומת של אחת החנויות החזקות בתחום, עם כותרת גדולה 'מכשירי בלוטוס במחירים מצוינים', ראובן מיהר לחנות כדי לרכוש את הבלוטוס והתחיל להשתמש בו להנאתו. אלא שלא היה צריך יותר מכמה דקות כדי להבחין שהדיבור בבלוטוס לא נשמע בצורה איכותית כלל, בתחילה חשב שבנראה המוכר טעה, או שיש פגם במוצר, אלא שבשענה שהגיע לחנות על מנת להחליף בלוטוס אחר, הפתיעו המוכר ואמר לו, אכן זה בלוטוס מצוין אבל רק לשמיעה, אבל לדיבור יש טובים יותר, והרבה אנשים קונים את הבלוטוס רק לשמיעה, לנגן ולשמיעת שיעורי תורה וכדומה. ראובן שהיה המום מהתשובה, אמר כנגדו, יתכן שיש אנשים כאלו, אבל אני ודאי לא מאלו, ואדרבא עיקר מטרה בבלוטוס היא לדיבור ואין לי מה לעשות אתו כלל, ולכן אתה צריך להחליף לי את זה לבלוטוס אחר, או לכל הפחות להחזיר לי את הכסף, כי רק על דעת כן קניתי את הבלוטוס, והחליטו שניהם לשאול בבית ההוראה עם מי הצדק.

תשובה: המוכר צודק ואינו צריך להחליף בבלוטוס אחר או להחזיר את הכסף וכפי שיבואר. בגמ' (ב"ק מ"ו. ב"ב צ"ב.) נחלקו רב ושמואל במי שמוכר שור ולא פירש הקונה מה מטרתו, האם לחרוש בו או לשוחטו, ושילם הקונה למוכר את דמי השור, ולבסוף נמצא שהשור נגח, והדין הוא שאסור להשאירו חי וחייבים לשוחטו כיון שהוא מזיק, ונמצא שאם קנה אותו הקונה לחרישה הרי הקונה לא יכול להשתמש בו למטרה אליה התכוון, לדעת רב הרי זה מקח טעות, ויכול הקונה לבטל את המכירה, ולקבל את כספו בחזרה מהמוכר, ולשמאל כיון שהמוכר מוחזק בכסף, יכול לומר לקונה מכרתי לך שור לשחיטה. מיהו בשני אופנים כולם מודים שאפשר לבטל את

המשך מכתלי בית ההוראה מעמ' א'

המצויים ומפורסמים לכל העולם באופן שתיכף עולה על דעת הרואה לתלות במין היתר יש להתיר, ומעתה נראה כי בזמנינו שכל תחליפי החלב הם דברים מצויים וכולם יודעים מכך אין חשש איסור מפני מראית העין, ואם כי בדברים ששיכחותם פחות מצויה יש לעשות היכר, כמו להניח את עטיפת המוצר וכדומה, מכל מקום בתחליפי החלב כיום שכבר הורגלו שבמקומות אירוח וכן בסעודות של נכבדים רגילים להציע את תחליפי החלב כדי שיוכלו לשתות קפה גם אחר אכילת בשר, נראה שהדבר מותר.

ויש לציין עוד לדברי הפרי חדש (ק"ח) שחלק על המהרש"ל בחבל שקדים וכתב שאין לחדש גזירות ואין ללמוד מגזירה לגזירה ועל כן הכריע שבבשר עוף אין לחשוש למראית, כי הגם שנראה דמהרש"ל ודעימיה סברו שכל שיש דמיון בדבר אף שאינו במהותו חלב ובשר הרי הוא בכלל הגזירה, ואין להתיר אלא אם כן הוא מפורסם וכן קיימא לן, מכל מקום בזמנינו שחלב סויה ושאר תחליפי החלב נחשבים מפורסמים בוודאי יש לצרף גם את דברי הפרי חדש שאין לחדש גזירות. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ט סימן קנז) כתב שאין לחוש בזה משום מראית העין, לפי שכהיום מפורסם מאד דאיכא נקניק ושניצל דאינו בשר כלל, ועל כן לא שייך כלל מראית העין.

ודומה לזה, גם לענין אכילת נקניק ושניצל מן הצומח בתשעת הימים שאסורים באכילת בשר, שהמנהג בזה שמותר לאכול נקניק ושניצל מן הצומח, ואין לחוש במה שיש להם מראה בשר, כי הכל יודעים שאין המאכלים הללו בשריים, וגם אין שום חשש של מראית העין בכגון דא.

ובנידון השאלה שרוצה לשתות את החלב סויה בביתו לאחר אכילת הבשר ולא יחד עמו, בלאו הכי יש להתיר משני טעמים: א. בפתחי תשובה כתב (סק"י) שאף שקיימא לן שכל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרים אסור (וא"ח סימן שא סמ"ה), זהו רק באיסור תורה, אבל באיסור דרבנן מותר בצנעא בביתו, וכל שאינו מבשלו עם בשר בהמה אין כאן איסור תורה, (ועיין פרמ"ג סימן סו שחידש שבאיסור אכילה אסור גם בדרבנן וכבר השיגו עליו ואמ"ל). ב. כתבו הפוסקים (בכסת הגדולה הגהות ב"י את ה) שאיסור מראית העין הוא רק באוכל את הבשר והחלב ביחד, או אפילו אינו אוכלם ביחד אלא שמונה לפניו בשר לפניו כשאוכל את החלב שקדים, אבל בזה אחר זה אין לאסור. ולפי זה גם בפרהסיא ובדבר שאינו מצוי אם מקפיד להסיר תחילה את הבשר אין חשש לשתות חלב סויה.

להלכה: א. נחלקו הפוסקים אם יש איסור מראית העין גם באיסורים דרבנן, ורוב הפוסקים העלו להחמיר. ב. בתחליפי חלב ובשר שאינם שכיחים כל כך, אם אינו אוכלם ביחד על השולחן, או אם אוכלם בצנעא בביתו אין חשש מראית העין, אולם אם אוכלם ביחד ובפרהסיא יש לעשות היכר, כמו להניח את העטיפה של המוצר וכדומה. ג. בתחליפי חלב השכיחים אין חשש מראית העין, ולכן מותר לאוכלם ביחד עם בשר, וכל שכן לאכול בסיום סעודה בשרית גלידה פרווה גם אם יש לה טעם שמדמה טעם חלבי. וכן מותר לאכול נקניקיות ושניצלים מן הצומח עם חלב, מאחר שידוע שהם פרווה ואינם בשריים.

אֵלֶּזְנֹת

לְשִׁמְעוּ עִבְרִית

פְּרֻשַׁת פִּינְחָס

כס"ד, ע"א, רנ"א

מעוט שיחה

לפנה משפחת הפוני (כו, כג).

כְּדִי לְהַמְחִישׁ עֲרָכָן שֶׁל מְלִים, הִיָּה ה'חֲפֶץ חַיִּים' זִיע"א נֹתֵן מְשָׁלִים שׁוֹנִים. פֶּעַם נִפְגַּשׁ הַחֲפֶץ חַיִּים בְּעִיר מוֹסְקָבָה עִם אֶחָד הַנְּדִיבִים הַיְּדוּעִים וְנִכְנַס אֵתוֹ בְּשִׂיחָה בְּעֵינָיִם שׁוֹנִים. חֲתָנוּ ר' צְבִי שְׁלֹה אֹתוֹ, נִסַּח בְּאוֹתוֹ זְמַן מִבְּרַק דְּחוּף, וְכָרְגִיל עָשָׂה כֵּל הַמְּאֻמָּצִים לְצַמְצֵם בְּמִסְפַּר הַמְּלִים כְּדִי לְחַסֵּף בְּהוֹצָאוֹת הַתְּשֻׁלוּם. תוֹךְ הַשִּׂיחָה עִם הַנְּדִיב, הַרְגִישׁ הַחֲפֶץ חַיִּים שְׁעֵלְוִלִים לְבוֹא לִידֵי דְבוּר שֵׁישׁ בּוֹ מְשׁוּם לְשׁוֹן הָרַע, וְהַעִיר מִיָּד: רְאוּ נָא כְּמָה מְדַקְדְּקִים הָאֲנָשִׁים בְּנִסּוּחַ מִבְּרַק וְסוֹפְרִים כֹּל מֵלָה וּמְלָה, וְלִמָּה, מְשׁוּם שֶׁהֵם יוֹדְעִים שֶׁכֹּל מֵלָה עוֹלָה לָהֶם בְּכֹסֶף, וְאִם בְּעֵינָיִם הַנוֹגְעִים לְמִזְוֵן בְּלִבָּד מְדַקְדְּקִים כֹּךְ הַבְּרִיּוֹת, כְּמָה יֵשׁ לְדַקְדֵק וְלִסְפֹּר כֹּל מֵלָה אִם זֶה נוֹגֵעַ לְאִסּוּרִים חֲמוּרִים וּפּוֹגֵעַ גַּם בְּהַפְסְדֵי מְמוֹנוֹת וְגַם בְּדִינֵי נְפֻשׁוֹת (תְּנוּעַת הַמוֹסֵר) "ח"ד עמוד 144.

וְאָמַר: אִם יִרְאֶה לִי מִרְמָה מִפְּרֻשׁ בַּתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, לְדַבְּרֵי הַמְּשֻׁנָּה 'אֵל תִּרְבֶּה שִׂיחָה עִם הָאִשָּׁה' אֶקְבַּל פִּינְחָס מִכָּח.

לְשִׁמְעוּ דְּבָרָיו הַלֵּל, שֶׁקַע הַרְה"ק מְדִינַבּוּב בְּרַעֲיוֹנוֹתָיו, וְהִרְהַר כְּרַבַּע שָׁעָה, וְאַחֲרָיו כִּךְ פָּתַח אֵת פִּי הַקְּדוּשׁ וְאָמַר: בַּתּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוּשָׁה מְצִינּוּ שְׁתֵּי טְאָלוֹת. הָאֶחָת, שֶׁשְׂאֵלוֹ בְּנוֹת צִלְפַּחַד אֵת מֹשֶׁה רַבְּנוּ ע"ה. וְהַשְּׁנִיָּה, הִיא הַשְּׂאֵלָה שֶׁשְׂאֵלוֹ אוֹתוֹ הַטְּמֵאִים, וּבַתְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבְּנוּ ע"ה אָנוּ מוֹצִאִים לְטַמְאִים שֶׁלְטַמְאִים הַשֵּׁיב: 'עַמְדוּ וְאֶשְׁמְעָה מֵהַיְצוּהָ ה' לָכֶם' (במדבר ט ח), וְאֵלּוֹ לְבָנוֹת צִלְפַּחַד לֹא אָמַר אֵת הַדְּבָרִים הַלֵּל, כִּי אִם נֹאמַר (שם כו ה) 'וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת מִשְׁפַּטָּן לִפְנֵי ה'', וְלְבָנוֹת צִלְפַּחַד לֹא אָמַר מְאוּמָה, וְלִמָּה לֹא אָמַר גַּם לָהֶם כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְטַמְאִים 'עַמְדוּ וְאֶשְׁמְעָה', אֲלֵא עַל כְּרַחֵף מִכָּאֵן רֵאִיָּה שֶׁלֹּא לְהַרְבּוֹת שִׂיחָה עִם הָאִשָּׁה, וּמֵהָאִי טַעְמָא גַּם לֹא רָצָה מֹשֶׁה רַבְּנוּ ע"ה לְהַרְבּוֹת דְּבָרִים שֶׁלֹּא לְצַרְךָ.

לְאַחַר שֶׁשָּׁמַע הַגָּאוֹן מְלֻבּוֹב אֵת הַמְּקוֹר הַנִּפְלֵא הַזֶּה, נָחָה דַּעְתּוֹ, וְאָמַר לְהַרְה"ק מְדִינַבּוּב: "יִישֵׁר כַּח" (היכל ישראל, ג'פן ישראל' על מסכת אבות).

וְאָכֵן כִּךְ כָּתַב הַרְה"ק מְדִינַבּוּב בְּסִפְרוֹ 'אֲגָרָא דְּכֻלָּה' (פְּרֻשַׁת בְּהַעֲלוֹתָךְ): 'וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה עַמְדוּ וְכו'. לְכַאוֹרָה תִּבְת 'אֲלֵיהֶם' מִיָּתֵר לְגַמְרֵי, אֲךָ הוּא זְהוּ בְּנוֹת צִלְפַּחַד לֹא הֵשִׁיב לָהֶם דְּבַר עַד שֶׁהִקְרִיב אֶת מִשְׁפַּטָּן, וְלָהֶם לֹא הֵשִׁיב כְּלוּם, וּבְכָאֵן הֵשִׁיב 'עַמְדוּ וְאֶשְׁמְעָה' וְכו', כִּי קִיַּם בְּעַצְמוֹ מֵהַשְּׂאֵלוֹ ר"ל אֵל תִּרְבֶּה שִׂיחָה וְכו' (אבות פ"א מ"ה) בְּדַבְּרֵי שְׂאִינוּ מִן הַהִכָּרַח לֹא הֵשִׁיב. וּז"ש בְּכָאֵן 'וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם' דִּיק 'עַמְדוּ' וְכו', כִּי בְּכָאֵן אֵין אִסּוּר אֵל תִּרְבֶּה מֵהַשְּׂאֵל כִּן בְּנוֹת צִלְפַּחַד.

(ספר ספיר ויהלום - להרב הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

'לפנה' שהוא פה העמל בתורה שבו שוכן חצי שמו יתברך, 'משפחת הפוני', פרוש, צריך לפנות מפיו כל חוץ מהגות בתורה ובוה נכללים חלק אחד מהמ"ח מעלות שהם במעוט שיחה במעוט שחוק במעוט תענוג וכדומה להם שבענף המותרות.

אל תרבה שיחה עם האשה

ויקרב משה את משפטן לפני ה' (כו, ה).

ספר החסיד המפלג רבי יוסף מלבוּב. פי הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינבוב זיע"א, בעל מחבר ספר הקדוש 'בני יששכר', בעת היותו אב"ד ריביטיש, בא פעם לעיר לבוב לבקר את הגאון המפרסם מוה"ר יעקב אורנשטיין זצ"ל, בעל שו"ת 'ישועות יעקב'. ובשעת שיחתם באה לפני הגאון האב"ד דלבוב עלמה אחת, כדי לשאל שאלה. הגאון מלבוּב התענין אודות פרטי השאלה, ואחר כך פסק לה מה שפסק, והעלמה הלכה לה לדרכה.

לאחר שהלכה מלפניהם, העיר הרה"ק בעל 'בני יששכר' להרב מלבוּב: השאלה האחרונה ששאל מר את הנערה, לא היתה מעין השאלה, והיתה שלא לצורך, והתכונן להעיר לו שהרבה שיחה עם אשה שלא לצורך.

לשמע הערתו של הגאון מדינבוב חלשה דעתו של הרב מלבוּב, נתפרכמו פניו מכאב, וידם. בראות הגה"ק מדינבוב פי חלשה דעתו של הרב מלבוּב, התחיל לפיטו בדברים, אולם הגאון מלבוּב לא נענה לו, ולא רצה להתפייס, והמשיך לשבת באלם ודומיה. מובן שהתאמץ ביתר שאת לרצות את הרב המרא דאתרא, ולהעביר ממנו חלישות דעתו.

לאחר שראה הגאון אב"ד דלבוב כיצד הרה"ק מדינבוב מרבה להפציר בו, נענה

חידון אֵלֶּזְנֹת - נושא פרסים על איזו קבוצת אנשים נאמר בפרשה זו שהם "לא מתו"?

פתרון החידה - פרשת מצורע:

ש. איזו ארץ מוזכרת בפרשה זו?

ת. בפרשה זו מוזכרת ארץ כנען - צרעת הבתים יכולה להופיע אך ורק בארץ כנען (ויקרא יד לד).

שם הזוכה בסידור מתיבתא מנחה מעריב בהוצאת "עוז והדר":

פרשת מצורע:

ה' שמחה קרויור מבני ברק.

פתרון החידה וכן שם הזוכה, יפורסמו א"ה בגיליונות הבאים

הפתורים נכונה יכנסו להגרלה א"ה על סידור מתיבתא מנחה מעריב בהוצאת "עוז והדר".

את הפתרונות יש לשלוח אלינו עד ליום שני

למספר פקס: 077-470-26-81

או למייל: magdenot@gmail.com

נא לכתוב שם, כתובת מדויקת וטלפון.

בראש הדף לציין "עבור חידון לנוער".

מנורת
זהב
המבואר

להרה"ק רבי
משולם זוסיא
מהאניפולי
זיע"א

אור חדש על מנורת הזהב:

ילקוט חדש נרחב ומקיף מתורתו של הרה"ק זיע"א שלא היה כמותו במהדורה חדשה ומבוארת • ביאור נרחב להבנת דבריו • השלמות מובאות הערות וצינונים • נערך מחדש ועוקר בניקוד מלא עם כותרות משנה מפתחות המקורות ומפתחות ענינים

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66